

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1993.
MÁRCIUS

CXXVIII. évfolyam

A TARTALOMBÓL:

*Kik csinálják
az erdészeti politikát?*
65. oldal

*Az erdőfelügyelet részére teljes önállóságot
és a nagyobb felelősséggel járó
hatalmat kell biztosítani.*
69. oldal

*A folyamatokat, amelyek az erdőt
és az erdészeket érintik, befolyásolnunk
kell, sőt, ami elkerülhetetlen,
annak érdemes élére állni.*
74. oldal

*A „C” változat hatása
az erdőre a Szigetközben.*
87. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata
CXXVIII. évfolyam 3. szám
(1993. március)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tagjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, Barátossy Gábor, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Járási Lőrinc, dr. Kárpáti László, Kertész József, Korbonszky Kazimírné, dr. Kovács Mátyás, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.

Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: DR. SÉBOR JÓZSEF, a Monteditio Kft ügyvezető igazgatója.

Kiadóhivatal: 1075 Budapest, Károlyi krt. 5/a.

Telefon: 1322-930

Nyomdai munkák: Monteditio Kft nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Hegyi Ferenc.

Munkaszám: 1993-035

A kézirat lezárva: 1993. március 1.

Terjeszti: a Magyar Posta. Elfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Kúterkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.

Az évi előfizetés ára: 10 USD

СОДЕРЖАНИЕ

Б.Тот: Выращивание тополя на песчаных почвах в Ниршиге	76
З.Генчи: Природные ценности области Саболч-Сатмар-Берег	81
И.Чонтош, Л.Магаш: Влияние "варианта Ц" на лес в Сигеткесе	87

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

<i>Pápai Gábor:</i> Kik csinálják az erdészeti politikát?	65
<i>Dr. Kollwenz Ödön:</i> Az erdőgazdálkodás ellenőrző hatósága – az erdőfelügyelőség kialakulása, munkássága és jövője (I. rész)	69
<i>Bán István:</i> Az 1992-2031. évi országos véghasználat-hozamszabályozás	71

TÁJ ERDŐGAZDÁLKODÁS

<i>Kovács Gábor:</i> Új erdészeti feladatok	74
Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	76
<i>Dr. Tóth Béla:</i> Nyárfa termesztés a nyírségi homokon	76
<i>Dr. Bartha Dénes:</i> A felső-tiszai hullámtér hasznosításának tapasztalatai	78
<i>Asztalos István:</i> Aránytvesztések!	79
<i>Elek Sándor:</i> A nyárfa termesztés technológiai tapasztalatai a Nyírlugasi Állami Gazdaságban	80
<i>Gencsi Zoltán:</i> Szabolcs-Szatmár-Bereg megye természeti értékei	81

A HÓNAP KÉRDÉSE

<i>Folcz Tóbiás:</i> Kinek kell a tanerdő?	85
--	----

ERDŐVÉDELEM

<i>Dr. Farkas Gabriella:</i> Az MDF VI. Országos Gyűlésének	86
<i>Csontos István, dr. Magas László:</i> A „C” változat hatása az erdőre a Szigetközben	87
<i>Ghulam Mohammad – Szabó István Mihály – Contreras Enrique:</i> A kocsánytalan tölgy baktériumtársai	91

KÖNYVESPOLC

ERDŐKERÜLŐBEN	
<i>Pintér Ottó:</i> Erdészet európai szemmel	95
<i>Dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó:</i> Soproni erdész és faiparos diákok baráti köre	96

EGYESÜLETI HÍREK

INHALT	
<i>Dr. Tóth, B.:</i> Pappelanzucht am Sandböden der Nyírség	76
<i>Gencsi, Z.:</i> Naturwerte des Comitatus Szabolcs-Szatmár-Bereg	81
<i>Csontos, I., Dr. Magas, L.:</i> Auswirkung des „C-Varianten” an die Wälder in Szigetköz	87

CONTENTS

<i>Tóth, B.:</i> Poplar cultivation on the sand soil in Nyírség	76
<i>Gencsi, Z.:</i> The natural values of the county of Szabolcs-Szatmár-Bereg	81
<i>Csontos, I., Magas, L.:</i> Impact of „C variant” on the forest in Szigetköz	87

Kik csinálják az erdészeti politikát?

Szaporodnak a szerkesztőségben az erdőgazdálkodást érintő intézkedésekkel kapcsolatos állásfoglalások, észrevételek. Ez önmagában jó jel, hiszen bizonyítja annak, hogy sokakat nem hagynak közömbösen a szakmánkat ért változások, meghatározó politikai döntések. A szerkesztőség viszont vakarhatja fejét, hogy az írások közlésével hogyan tartsa fenn a lap eddig követett arányosságait. Pedig nem sok választása van, hiszen azzal a tudattal, reménységgel szerkeszt, hogy a lapot olvassák, s az olvasót a megjelent írások összecsengő mondandói hozzásegítik a tárgyilagos értékeléshez. Legalábbis jó lenne hinni, hogy az erdészeti politikával foglalkozók is elemzik a szerzők írásait, és egy-egy okfejtést figyelembe vesznek felelős munkájuk során. A reménykedő feltételezés okán így valamennyi állásfoglalást, észrevételt, szóbeli megkeresést igyekszünk nyilvánosságra hozni.

A szerkesztőségnek értelemszerűen az egyesület érdekeit kell képviselnie, ami az egyesület valamennyi tagjának érdeke kell, hogy legyen. Természetesen e feladat sokszor nem egyszerű, hiszen látszólagos ellentmondás lehet az álltagsági érdeket képviselő szerkesztés, és az egyéni, vagy az ágazaton belüli szűkebb csoportvélemény megjelenésének elbírálása között. Azt hiszem nem tévedek, ha az Országos Erdészeti Egyesület tagságának érdeke alatt Magyarország érdekeit érdeket szem előtt tartó lapszerkesztés a helyes munkálkodás. Ha ez igaz, joggal feltételezhetjük, hogy a lapban megjelent írások hosszú távon befolyásolhatják az erdészeti politikát, a szakmai döntéseket.

Tartós eredményeket a politika (erdészeti) sakkasztalan csak úgy lehet elérni, ha a táblán lévő valamennyi résztvevő helyzetének megítélése alapján születnek a döntések, mert a játszmában szereplők helyzetéből adódik véleményük is.

Vajon hozzásegített-e az Erdészeti Lapok szerkesztősége ahhoz, hogy a nagy játszmában az érintettek támpontot kapjanak lépéseikhez?

A kialakult helyzet készítette arra, hogy végiglapozzam az eddig megjelent írásokat, és azoknak ismeretében tegyem fel a címbebeli kérdést, hogy: „Kik csinálják az erdészeti politikát?” Önkényesen sorolom az idézeteket a megjelent írásokból, a szándék őszinteségével.

– „A társadalmi változások a magyar erdőket és a magyar erdészeti társadalmat sem fogják elkerülni. Szerencsésebb, ha mi magunk megyünk a változások elébe.” (Schmotzer András OEE elnök, 1991. január, 2. oldal).

– „Az erdővagyon-gazdálkodásnak haszonérdekeltség mentesnek kell lennie

.... Különösen a környezet- és természetvédelemhez közel álló szerveződésekkel kell szorosabb kapcsolatot kiépíteni.” (Dauner Márton főosztályvezető, FM, 1991. január, 4–5. oldal).

– „...az erdőművelési munkának, amely az erdész hivatásának legkedve-

sebb feladata volt, lezüllesztése, anyagi és erkölcsi lehetőségeinek elcsorvasztása, a kizárólag pénzügyi és nyereségszemléletű irányítás.” (Páll Endre erdőmérnök, 1991. január, 12. oldal.)

– „Az új erdészeti politika összeállításához, a fokozatos, megrázkódtatás mentes átmenet biztosításához szakértői bizottságokat kell létrehozni, amelyek részletesen kidolgozzák – a fejlett európai országokhoz igazodva és a jó hazai tapasztalatokat felhasználva – a következő időszak tennivalóit.” (OEE Állásfoglalás, 1991. január, 31. oldal.)

– „Elérkezett az ideje annak, hogy az európai erdők sorsát kormányzati szinten tartsák kézben államunkonk és is és összeurópai vonatkozásban is.” (Holdampf Gyula erdőmérnök, FM, 1991. február, 34. oldal.)

– „Megoldást talán a nyereségérdekeltség helyett a vagyonérdekeltségű szemlélet jelentene, ha az ágazat időben is segítséget kapna.” (Tóth Aladár erdőmérnök, 1991. február, 38. oldal.)

– „Ezért minimum-programként: al-köszön Pro natura ligát (Szövetkezést a természetért) a természetvédelem és az erdő szakkezelése érdekében az önmegnevezésben is „zöld” Magyar Természetvédők Szövetsége, a FIDESZ Zöld Frakciója, a Zöld Párt, és az összes többi, lényegében „zöld”, pl. az Országos Erdészeti Egyesület, az MDF Erdészeti Szakértői Bizottsága (és egyéb zöld szerveződései), a Mezőgazdasági Szö-

vetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ) erdészeti szakbizottsága, a Voks Humana mozgalom, a Reflex Egyesület, az ökoklubok stb.” (Bolla Sándor erdőmérnök, 1991. március, 67. oldal.)

– „Ez indokolja a kedvezőtlen természet adottság kritériumának újbóli áttekintését, a szükséges támogatási rendszer kialakítását.” (Dauner Márton főosztályvezető, FM, 1991. március, 72. oldal.)

– „Javaslat a magántulajdonban lévő erdők gazdálkodásának ügyviteli rendjére és felügyeletére.” (Schrödl László erdőmérnök, 1991. március, 74. oldal.)

– „A privitizálás alól az erdőgazdálkodás sem vonhatja ki magát.” (Dr. Kollwenz Ödön erdőmérnök, 1991. március, 75. oldal.)

– „Gondolom, hogy eddigi szavaimból is kiűnt, hullámterítéi érdeink természet értékeinek megtartásáért egyaránt felelőssé teszem az erdész és vízügyi kollégákat.” (Dr. Kárpáti László erdőmérnök, 1991. április, 101. oldal.)

– „Reméljük, hogy a megalkotásra váró új föld- és erdőtvény az erdészszakma hozzáértőinek bevonásával, párterdekeken felülemelkedve, körültekintően készül el.” (Lacza Tamás erdőmérnök, 1991. április, 102. oldal.)

– „Határozott igényként fogalmazott meg az állami erdők kincstári kezelésben való fenntartása.” (Vidovszky Ferenc erdőmérnök, 1991. május, 131. oldal.)

– „Az erdészeti ágazat hovatartozását akkor kellene alaposan megvizsgálni és végigpogondolni, amikor ez a kérdés nincs napirenden, így a szakmai elgondolásokat nem téríthetik el tisztességes, vagy sanda napi politikai, személyi és szervezeti megfontolások.” (Rakonczay Zoltán erdőmérnök, 1991. május, 139. oldal.)

– „A hosszú távú társadalmi érdekek ellen ható vállalati éves nyereség minden áron való teljesítése és ehhez kapcsolódó anyagi érdekeltség helyett az erdőgazdálkodásban a fő hangsúlyt ismét a tartamosságra és – a véderdőket kivéve – a bővített újratermelésre kell fektetni.” (Dr. Páll Miklós erdőmérnök, 1991. június, 170. oldal.)

– „Nem ismétlődhet meg az, hogy évek, évtizedek munkája elveszzen.” (Dr. Bondor Antal főigazgató, ERTI, 1991. június, 176. oldal.)

– „A haszonérdekeltség-mentes erdőgazdálkodásnak megbízható forrásra van szüksége a feltérési – beruházási és fenntartási – feladatok elvégzéséhez.” (Bánó László erdőmérnök, 1991. június, 180. oldal.)

– „Szakmai kérdést akkor sem szabad politikai szólammal, címkével megoldani, ha történetesen vitatjuk helyességét.” (Dr. Szodfridt István tanácskezelő, EFE, 1991. július-augusztus, 199. oldal.)

– „A magyar erdőszeket igazgató néhány kérdésről.” (Dr. Madas László erdőmérnök, 1991. július-augusztus, 204. oldal.)

– „Mit kezdjük ronított erdeinkkel?” (Reményfy László erdőmérnök, 1991. július-augusztus, 223. oldal.)

– „Sőt, azt is biztosra veszem, hogy ha az felismerésé válik, hogy az erdőszeket megjelíti a döntésben való részvétel, akkor nem is akarja őket ebből senki kizárni.” (Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke, 1991. szeptember, 255. oldal.)

– Most egy olyan történelmi pillanat van, amikor a szakmánknak nagyon meg kell gondolnia, hogy mit csinál, de azt nagyon határozottan kell képviselni. (Herpay Imre 1991. szeptember, 265. oldal.)

– „Ezzel összefüggésben ki kell alakítani az államerdészet új, önfinanszírozó rendszerét és szervezetét.” (OEE állásfoglalás, 1991. október, 279. oldal.)

– „Majd ha csak azon vitakozunk, hogy milyen arányban legyenek az egyes funkciójú erdők – akkor nem fogunk sokáig vitakozni.” (Dr. Kádár

Zoltán erdőmérnök, 1991. október, 288. oldal.)

– „Aktívan részt kell venni a társadalomban folyó vitákban, tájékoztatást és felvilágosítást kell adni mindenütt, ahol csak lehetséges”...

– „Kapcsolatteremtő készségünk, ugyanúgy, mint konfliktustűrő képességünk gyenge.” (Dr. Mátyás Csaba, az MTA Erd. Biz. elnöke, 1991. december, 346. oldal és 1992. január, 7. oldal.)

– „A már most közvetlen állami-gazgatási irányítás alá tartozó vállalatok az átalakulásra és az államerdészet szervezetre előkészítettek.” (Dauner Márton főosztályvezető, FM, 1992. január, 34. oldal.)

– „Javasataikat a folyamatban lévő előkészítő munkálatok során hasznosítani fogjuk.” (Antall József, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke, 1992. március, 65. oldal.)

– „...általában sokan vagyunk a jövődelmezőséghez képest.” (Apatóczy István erdész, 1992. március, 75. oldal.)

– „Nem szabad megengedni, hogy a személyes egzisztenciákhoz való ragaszkodás befolyásolhassa az erdők sorsát érintő felsőbb, vagy intézményi (vállalati) szintű döntéseket.” (OEE állásfoglalás, 1992. április, 100. oldal.)

– „Nehéz azonban olyan ötletek figyelembevétele, amelyek nem összefüggő és összehangolt gondolatok részeként, hanem indulatok általánosítások formájában jelennek meg.” (Dauner Márton főosztályvezető, FM, 1992. április, 107. oldal.)

– „Az általános csődjelzés elkerülése is indokolja egy közérdeknek legjobban megfelelő, racionálisan működő államerdészet szervezeti felállítását.” (Raskó György államtitkár, FM, 1992. május, 130. oldal.)

– „Elgondolás új, államerdészet szervezeti létrehozására.” (FM tervezet, 1992. május, 133. oldal.)

– „Informálni, informálni, informálni.” (Páll Miklós erdőmérnök, 1992. június, 165. oldal.)

– „Autonómiát az erdőszeketnek!” (Dr. Marjai Zoltán, 1992. július-augusztus, 210. oldal.)

– „Rövid időn belül a KTM-mel közösen javaslatot terjesztünk a kormány elé egy egységes államerdészet szervezeti struktúrájára és működésére vonatkozóan.” ...

– „Az állami erdők tehát középtávon megmaradnak állami tulajdonban, kezelésüket pedig az egységes államerdészet szerv látja el, melyet az érintett tárcák által delegált tagokból álló bizottság felügyel.”

(Dr. Gergátz Elemér földművelésügyi miniszter, 1992. július-augusztus, 214. oldal.)

– „Valóban számolni kell azzal, hogy bármilyen egyéni vagy csoportérdek miatt megoszlik a szakmai közvélemény bizonyos kérdésekben, az események és történések az ágazati átalakulás során könnyen át lépnek a fejünk felett és mások, a szakmához kevésbé értők fognak dönteni dolgainkról.” (Barátossy Gábor OEE főtisztár, 1992. szeptember, 263. oldal.)

– „És majd újra kezdődik előlről: építünk fagyártmányműhelyt, gatter-csarnokot stb.-t, hogy eladhatóvá tudjuk tenni az anyagot.” (Erdős Péter erdő- és faipari mérnök, 1992. október, 292. oldal.)

– „Ki fog itt erdőgazdálkodni?” (Dr. Papp Tivadar erdőmérnök, 1992. október, 308. oldal.)

– „A gazdasági kényszer oltárán fel lettek áldozva a szakmai szempontok...” (Szabados János erdőmérnök, 1992. december, 356. oldal.)

– „Világossá vált, hogy ma sincs szakmánknak a döntési körben megfelelő képviselője.” (Schmotzer András OEE elnök, 1993. január, 1. oldal.)

– „...az egységes államerdészet elképzelés egyelőre, az előterjesztett formában nem került elfogadásra.” (Dauner Márton főosztályvezető, FM, 1993. január, 4. oldal.)

Az elmúlt két év politikai és értelem szerűen az ezzel szorosan összefüggő gazdasági átalakulás erdészeti vetületét az idézeteket tartalmazó cikkek egyértelműen reprezentálják. Elemezve az írásokat, meg kell állapítani, hogy több-

Ismét erdőszeti hivatal???

A Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottságának az állami erdőgazdálkodás átalakításának tárgyában lapunk januári számának 6. oldalán közölt állásfoglalása, valamint a februári szám 47. oldalán megjelent határozata ösztönzésére február 24-én az FM színháztermében összejött az 1. ORSZÁGOS ERDÉSZ GYŰLÉS. A gyűlésen megjelent *Antall József* miniszterelnök, és tájékoztatást adott az erdőgazdálkodás jövőjére vonatkozó elgondolásról.

Az eseményről lapunk áprilisi számában számolunk be részletesen.

ségben államerdészeti, illetve kincstári szervezeti, gazdálkodási forma mellett teszük le a garast vélemény-nyilvánító szakértőink és az állásfoglalásokat megfogalmazó testületek. E testületek sorában találhatjuk magát a kormányt (3084/1992. Sz. Kormányhatározat) és az FM Erdészeti és Faipari Főosztályát is.

Hol akadhatott el a szekér és miért? – kérdezik egyre többen. Elgondolkodtat, hogy egy olyan beadványt, melyet aláírt az MTA Erdészeti Bizottsága, az MDF Erdő- és Vadgazdálkodási Kollégiuma, a MOSZ, az Országos Erdészeti Egyesület, az Erdészeti Dolgozók Szakszervezete, a Világ Természetvédelmi Alap magyarországi képviselője, az Erdészeti Tudományos Intézet, a Fagazdaságok Országos Szakmai Szövetsége, a miniszter úr nem vett figyelembe.

„...Az OEE számára is lehetővé tettük, hogy véleményét a jogszabály előkészítése során kifejtse... Nem azonosult a minisztérium az egyesületnek az azal az álláspontjával, mely szerint a vadgazdálkodás nem önálló gazdálkodási tevékenység, azt csak az erdőgazdálkodás részeként lehet kezelni...”

Igen ám, de a nyolc aláíró szakmai-társadalmi szervezet együttes véleménye már nem csak OEE viszonyulás.

Kik a szaktanácsadók, milyen erőik működhetnek a háttérben a döntések meghozatalában? Szó nélkül hagyhatjuk-e mindezt az FM Erdészeti és Faipari Főosztálya, mely kiszolgáltatott helyzetben is látszólag felelős az aláírók mögött álló, az ágazatunkban dolgozók szakmai munkafeltételeiért?

Vagy lehet, hogy a többség nem itéli meg helyesen a lehetőségeket, az erdészeti politika mozgásterét?

Vagy reflexszerűen az egzisztenciális következményeket előre látók véleményének egybecséséről van szó?

Vagy rá kell döbennünk, hogy nagyot mulasztottunk és az összefoggással kidolgozott akciók helyett a szétűzés következményeként kényszerű reakciókkal élünk...?

Pedig tudtuk... „szerencsésebb, ha mi megyünk a változások elé.”

Valószínű, hogy ha a két éve javasolt „Zöld Egységet” létrehozunk, elsőprő többségű parlamenti támogatást kaphatnánk előterjesztéseink.

Tartamos erdőgazdálkodást csak tartamos erdészeti politikával lehet végrehajtani.

Az erdősz-vadász ellentét megoldási lehetősége érdekében a Független Vadász Fórum az alábbiakat tette közzé:

Az erdősz-vadász elfajult ellentét ékes kicsücsösödése volt a vadgazdálkodási alap világa. A kezdet kezdetének vadász vagy erdősz felelősségének tojás vagy tyúk kérdése után nyilvánvaló, hogy az ellentétet még lehetne tovább fokozni a vég nélküli áldozatok bemutatásáig. Az erdőszeknek tanulmányaik, munkájuk és tapasztalataik eredményeként megadott, hogy az erdőszet mellett a vadászati-vadgazdálkodást jobban ismerjük, mint a vadászok nagyobb hányada az erdőszetet. Ezek után fogjuk usnak tűnik, hogy az acsarkodás véres harca helyett fogalmazzuk meg azokat az alapvető közös érdekeket, amelyben valamennyien egyet tudunk érteni, és amelyek összekapcsolják az erdőszeket, mezőgazdákat, vadászokat és természetvédőket egyaránt, mint pl.:

– Az erdő, mező, víz, egyéb élő és élettelen környezet természeti erőforrásként és értéként a természeti egység része, amelyben az erdő, mező és a vad is időtlen idők óta a beláthatatlan jövőig életközösséget alkot.

– A Föld természeti összhangjának megőrzése az emberiség alapvető érdeke, amelyen belül érvényesül a magyar nemzeti érdek is Magyarország polgárai összigiényének kielégítése céljából.

– Az államnak gondoskodni kell a nemzetközi, nemzeti, tevékenységi, tulajdonosi és minden egyéb független érdekegyeztetésről, amelynek érdekében megfelelő tervezési, hatósági, szabályozási rendszer és adminisztráció alakítandó ki.

– Meg kell állapítani a természeti erőforrások és értékek mennyiségét, minőségét, térbeli, időbeni jellemzőit, és gondoskodni kell ezek együttes tartamos okszerű használatáról.

– A természeti erőforrásokkal és értékekkel az érdekegyeztetésben érintett valamennyi fél közös megegyezéseként meghatározott módon lehet csak bármiféle tevékenységet végezni.

– Valamennyi természeti erőforrás és érték egyeztetett etikai normák szerint kezelendő.

– Gondoskodni kell a természeti erőforrások és értékek időben, illetve térben folyamatos valóságú információszerzéséről és feldolgozásáról.

– A természeti erőforrások és értékek különböző rendeltetésű hozamainak tulajdon szeritétváltászatatlanságát biztosítani kell.

– Fentiek mielőbbi jogalkotási és napi tevékenységi érvényesítéséről a kormány-nak mielőbb gondoskodni kell, amely egyúttal az erdő-, mező-, vadgazdálkodás és természetvédelem alapvető feladatait is megoldja.

Bán István
Független Vadász Fórum
főtűtkára

A sorolt idézetek közül nem egy javaslat, igény végrehajtásához nem is kellene számottevő anyagi forrás.

Jónéhány intézkedést követően hangzik el, hogy tragédia van a magyar erdőgazdálkodás ügyében. Pedig, csak helyzet van mindig. Ami nem is újdonság. Farkas Vilmos 1950 elején is azt fejtegette, hogy: „... az erdőgazdálkodás faállományához üzerngazdasági szempontból teljesen hasonló termelész-közt a gazdasági élet más területein nem találunk. Nem lehet tehát sem az ipari, sem a mezőgazdasági munkaeszközök üzerngazdasági szervezésének és kezelésének merev sablonját ráhúzni a faállományra. Az sem vitás azonban, hogy az erdőgazdálkodásnak, mint termelő ágazatnak, vannak közös vonásai a többi termelő ágallal, be kell illeszkednie ezek közé. Mivel minden illeszkedés kompromisszumot kíván meg, az

erdőgazdaságnak résen kell lennie, hogy a tervgazdálkodás egyéb szektora-ihoz való alkalmazkodás az erdőgazdálkodás jövőbeli fejlődését ne akadályozza, hanem inkább elősegítse. Az illeszkedés módjára az erdőgazdaságnak kell javaslatot tennie, és a tervgazdálkodás kereteinek megfelelő erdőszeti üzernvezetés alapjait az erdőgazdaságnak kell megteremtenie. Ha ezt nem erdőszeti szakemberektől várjuk, akkor ne csodálkozzunk azon, hogy ha az ipar vagy a mezőgazdaság szervezési sémáit fogják alkalmazni és ezekkel béklyóba fogják kötni az erdőgazdaságot.”*

Természetesen ahhoz, hogy az erdőgazdálkodást érintő javaslatok, állásfoglalások a lehető leghatékonyabban érvényesüljenek, tudni kellene, hogy kik csinálják az erdőszeti politikát.

Pápai Gábor

* Farkas Vilmos: A faállomány üzerngazdasági jellege az erdőgazdálkodásban. (Erdészeti Lapok, 1950. 6. szám.)

Jegyezze be naptárába: a faiparban ez a 7 nap „A HATÁRIDŐ” ...

Mert kétévente csak egyszer vannak együtt, egy helyen a faipar legjobbjai – Hannoverben, a LIGNA-n. 1993-ban 30 ország 1 300 kiállítója hozza el innovációkban és újdonságokban gazdag kínálatát. Itt várja a szaklátogatókat mindaz, ami a fa-megmunkálásban és -feldolgozásban ma a csúcs.

**Faipari
szak-
információ
1993-ra.
Már most
kérje!**

A faipar így időt és pénzt takarít meg, mivel itt egymásra találhatnak a legfontosabb üzleti partnerek.

...és ez feleslegessé tesz minden más határidőt.

LIGNA
HANNOVER

1993. május 19-25.

Faipari és erdőgazdasági gépek és felszerelések világvására

Vagy magyarországi képviselője:

'presentex Vásárképviseleti Kft. Budapest, Vásárváros, B pav. I. em. Telefon: 263-6057, 263-6055, telefax: 263-6054.

DEUTSCHE MESSE AG, HANNOVER / GERMANY

DR. KOLLWENTZ ÖDÖN

Az erdőgazdálkodás ellenőrző hatósága – az erdőfelügyelőség kialakulása, munkássága és jövője (I. rész)

Az erdőfelügyelőségek közel 125 éves története azt mutatja, hogy az erdőfelügyelők, mint az erdőgazdálkodás szakmai ellenőrei és mint erdészeti hatósági emberek az erdőbirtokosok előtt maguknak tekintélyt és megbecsülést tudtak szerezni. A szakma és a köztudat az erdőfelügyelőségi munkákat mindig élesen elválasztotta mind az erdőgazdálkodási, mind az erdőrendezési munkáktól. Ma, amikor a múltban tönkretett és elrontott közgazgatás és a tulajdoni viszonyok viharos átalakuláson mennek át, az erdőfelügyelet részére teljes önállóságot és a nagyobb felöltséggel járó nagyobb hatalmat kell biztosítani.

Erdőfelügyelet a rendi világban 1890-ig

Az erdőfelügyelet szükségessége már a történelmi időben felvetődött. Amidőn a törzsi kötelékek megszűntek, már Szent István idejében az erdők a „királyi földtulajdonjog” hatálya alá kerültek, s azokat a király a vármegyék között felosztva, igazgatásukat és ellenőrzésüket a királyi erdőispánokra bízta. Az erdők területének rohamos csökkenése a 13. századtól számítható, amikor az erdőterületek egy része királyi adományként a főurak tulajdonába jutott, amelyek így a királyi felügyelet alól kikerültek; a bányák ellátását biztosító másik része a királyi kamara igazgatása és felügyelete alá került.

Az erdőterületek kötelező felújítására és fenntartására Zsigmond király 1426-os rendelete, majd Miksa 1565-ös erdőpátense (Constitutio Maximiliana seu norma silvas camerales propagandi et colendi) vonatkoztak. Erdőfelügyelőt először a beszercebányai kamarai erdőknél, 1707-ben alkalmaztak.

1754-ben a Főhaditanács és a Magyar Kormánysszék erdők létesítése és védelme végett Mária Terézia királynőtől erdőrendtartás kiadását kérte. A királynő „A fáknek és erdőknek neveléséről és megtartásáról való rendelés”-ét 1769. december 22-én szentesítette. Ebben megállapította, hogy „az erdők és a berkek többnyire kímélés nélkül és rendfelet való módon vágattatnak, vagy egészen kiirtatnak”, továbbá, hogy „esztendőként mennyi része lehet elegendő a nép szükségletére és a szerint a szükség szerint.... osztassék fel az erdő”. Az erdőrendtartás az erdőterületek csökkenését megállítani nem tudta, mert benne a földesurak saját nemesi jogaik megsértését látták. A rendtartásban foglaltak részükre csak ajánlottak voltak.

Az erdők, főként a nemesi közbirtokossági erdők további csökkenését a rendtartás megakadályozni nem tudta. Ezért hozta meg az országgyűlés „az erdők pusztulásának megakadályozásáról” (De silvarum devastatione praecavenda) szóló 1791. évi LVII. tc.-et, amelyet az első magyar erdőtörvénynek lehet tekinteni. Ez a törvény az egyéni birtokjogot közérdekből már korlátozta, ami azonban az ezt kiegészítő és „az erdők megővéséről” szóló 1807. évi XXI. tc.-ben már csak korlátozottan érvényesült. Ennek a törvénynek a hatálya ugyan minden erdőre kiterjedt, de az erdőkben folyó szakszerűtlen

munkába a hatóság hivatalból nem, hanem csak feljelentés alapján avatkozhatott be. A vármegye csak ennek alapján ülhatott meg minden, az erdőre káros használatot, és bízhatta az erdőt a megyegyűlés által kinevezett gondnok vezetésére.

A mai értelemben vett erdőfelügyelet kezdete az 1809. évtől számítható, amikor a korlátolt forgalmú erdőbirtokok (kincstári, városi, közalapítványi, hitbizományi, egyházi) gazdálkodásának irányítására és ellenőrzésére négy országos főerdőfelügyelőséget szerveztek. Az egyéb erdők fölötti felügyeletet az előbb idézett két törvény a vármegyékre bízta, felügyeleti szervezet felállítását azonban kötelezővé nem tette.

Erdőfelügyelet 1880–1935 között

A korszerű erdőfelügyelőségi szervezetet az 1880. július 1-jén életbelépett 1879. évi XXXI. tc., az első modern erdőtörvény hozta létre. A Magyar Királyság területén húsz m. kir. erdőfelügyelőségi kerületet állítottak fel, amely felosztás Magyarország 1920-as trianoni megsemmisítéséig maradt fenn.

Az erdőtörvény szerint erdőfelügyelő olyan törvényes minősítésű erdőtiszt lehetett, aki legalább nyolc évi, részben gyakorlati erdészeti szolgálattal rendelkezett. Az erdőfelügyelő feladatait e törvény három fő pontban szabta meg, örködni kellett:

1. az erdőtörvény, a miniszteri és a közigazgatási bizottsági rendeletek végrehajtásáról;
2. „a gazdasági tervek” előírásainak megtartásáról;
3. kötelezte az erdőfelügyelőt, hogy a törvénybe vagy a hatósági rendeletekbe ütköző erdőkezelést az illetékes közigazgatási bizottságnak azonnal jelentse.

Az erdőtörvényben új fogalomként jelentkezett az erdőrendészeti áthágás. Ez az erdőbirtokosok által saját erdeikben elkövetett, vagy más által, de az erdőbirtokos tudtával vagy hallgatólagos bejegyzésével végzett törvényellenes cselekedeteket és mulasztásokat jelentette. Az erdőfelügyelő(ség) erdőrendészeti hatósági szolgálata az erdő fenntartása és az erdőtörvény végrehajtása feletti örködés, ugyanakkor erdőrendészeti hatósági intézkedéseket és határozatokat a vármegyei, illetve a tj. városi (törvényhatósági jogú város) közigazgatási bizottságok erdészeti albizottságai hozták. A törvény kötelezte az erdőfelügyelőt, hogy abban az esetben, amióán az erdőbirtokos részéről olyan törvénybe ütköző cselekedeteket tapasztalt, amelyek azonnali hatósági beavatkozást igényeltek, azokat a saját felelősségére azonnal tiltsa be. Ennek végrehajtásához szükség esetén rendőri közegek közreműködését is igénybe vehette.

Az albizottságok tagjait a vármegyék és a tj. városok önkormányzatánál a főispán, akadályoztatása esetén az alispán, városoknál a polgármester elnöklété alatt működő közigazgatási bizottságok tagjai közül évente választották. A háromtagú erdészeti albizottság úlésein az erdőfelügyelő csak mint indítványtevő és véleményező vehetett részt, és minden erdőszettel kapcsolatos ügyben szakvéleményt nyilvánított.

Az erdészeti albizottság (erdészeti áthágással kapcsolatos) tárgyalásain az érdekeltek felek, továbbá az erdőfelügyelő a tanúkkal együtt vettek részt. Az erdőfelügyelőnek az albizottságban szavazati joguk nem volt. Az albizottság határozata ellen 15 napon belül mind az erdőfelügyelőnek, mind az érdekelteknek a m. kir. földművelésügyi, ipartügyi és kereskedelmi miniszterhez fellebbezési joguk volt. Az erdőbirtokosokat érintő erdőrendészeti áthágások miatt kizárólag pénzbüntetés volt kiszabható. Az erdőtvény részletesen felsorolta az egyes erdőrendészeti áthágásokra kiszabandó pénzbüntetéseket.

1899-től az erdőfelügyelőség ellenőrző munkája az 1898. évi XIX. tc.-kel a községségi és egyéb erdőknél elrendelt állami kezelésre erdőkre is kiterjedt. Az állami kezelést az erre a célra szervezett állami erdőhivatalok és az aljuk rendelt járási erdőgondnokságok látták el, amelyek egyúttal kerületek kopárterületei, fásításai és természeti emlékei felett is érdekeltek. Ezt a munkát összesen 43 m. kir. erdőhivatal és 168 m. kir. járási erdőgondnokság látta el.

Az 1913. évi X. tc. rendelkezése alapján a közigazgatási bizottság erdészeti albizottságának a feladatát a hattagú gazdasági albizottság (galb) vette át. Elnöke változatlanul a főispán, akadályoztatása esetén a törvényhatóságok első tisztviselői, tagja a közigazgatási bizottságok tagjaiból vagy külső személyek közül választott négy mezőgazdasági és két erdőgazdasági (erdőmérnök vagy erdőbirtokos) szakember voltak. Az erdőfelügyelő továbbra is csak mint szakvéleményező vagy előadó vehetett részt az ülésen. A galb az erdőrendészeti áthágással kapcsolatos eljárásit az erdőfelügyelő indítványára hivatalból indította meg. A 15 napos fellebbezési határidő továbbra is érvényben maradt. A fellebbezéseket a galb a saját véleménye kíséretében terjesztette fel a földművelésügyi miniszterhez, aki másodfokon jogerős határozatot hozott. Amennyiben a helyszíni vizsgálat szükségessége felmerült, azt az észlelés után három héten belül meg kellett tartani. A helyszínelés megállapításait jegyzőkönyvben kellett rögzíteni, amelyet nyolc napon belül a gazdasági albizottságnak be kellett terjeszteni, amely az ügyben a legközelebbi rendes ülésen határozott.

Az erdészeti igazgatásról szóló 1923. évi XVIII. tc. az erdőfelügyeletet az államerdészeti kezeléssel vonta össze. A törvény háromfokozatú ellenőrzésről rendelkezett:

- első fokozat a m. kir. erdőhivatalok,
- középfokon a m. kir. erdőigazgatóságok,
- felsőfokon a m. kir. földművelésügyi miniszter gyakorolta az ellenőrzést.

A m. kir. erdőhivatalok a kincstári és az állami kezelésre erdőgazdálkodásának a végzése mellett még kerületek egyéb erdei, kopár területei és természeti emlékei felett a felügyeletet gyakorolták, kisebb mértékű fahasználatokat engedélyezhettek. Határozatai ellen az erdőigazgatósághoz lehetett fellebbezni. A gazdálkodás és a felügyelet összevonása a törvény helytelen intézkedése volt, mert a több járásra kiterjedt erdőhivatali kerületek nem állami erdeinek gyakori bejárását igényelték, ami az üzemi munkákat háttérbe szorította.

A m. kir. erdőigazgatóságok a m. kir. erdőfelügyelők útján gyakorolták az állami erdőfelügyeletet, kerületek erdeinek

kopár területeinek és természeti emlékeinek, továbbá az aljuk tartozó m. kir. erdőhivatalok irányítását és ellenőrzését. Az erdőfelügyelő kapcsolata a közigazgatási bizottságok gazdasági albizottságaival változatlan maradt. Az erdőbirtokok helyszíni erdőfelügyelőségi ellenőrzését az erdőbirtokosok túrni tartoztak, erdőgazdálkodásaikkal kapcsolatos adataikat az erdőfelügyelő kívánságára meg kellett adniuk.

Az 1879. évi XXXI. tc. és az azt kiegészítő törvények és rendeletek 55 éven át, egészen 1935. augusztus 1-jéig voltak érvényben.

Az erdőfelügyelet 1935–1945 között

Az erdőről és a természetvédelemről szóló 1935. augusztus 1-jével életbelépő 1935. évi IV. tc. az erdőgazdasági üzemi szervezettel (erdőtervezéssel) kapcsolatban és az erdészeti igazgatás szervezetében lényeges változást hozott. Kötelezővé tette valamennyi erdőbirtok részére az üzem-(erdő)-tervezésű gazdálkodást, megszűntette a m. kir. erdőhivatalok és erdőigazgatóságok erdőfelügyeleti meghatalmazásait, így ezek kizárólag erdőgazdálkodási munkákat végeztek.

A m. kir. erdőigazgatóságokat az erdőtvény az erdészeti igazgatás közbülső szerveinek meghagyta, az erdőfelügyelőségeket – mint az erdészeti igazgatás alsó szerveit – az erdőigazgatóságoktól kivonva önállósította. Azokban a törvényhatóságokban, amelyekben az erdőigazgatóságok székhelye a törvényhatóságával egyezett, ott az erdőigazgató, a többiekben annak az erdőfelügyelőségnek a vezetője volt tagja a törvényhatóság bizottságnak, amelynek székhelyén az erdőfelügyelőség is székel.

Az új erdőtvény az erdőfelügyelőségek munkafeladataival kapcsolatban az 1923. évi XVIII. tc.-ben foglaltakat átvette, hozzákapsolva a természetvédelem főlövi felügyeletet. Az erdőfelügyelőség tehát ellátta az erdők és a természetvédelmi területek közvetlen állami felügyeletét, végezte az államerdészeti kezelést átvett erdőkkel kapcsolatos munkákat, továbbá mint az erdőrendészeti hatóság végrehajtó szerve járt el, annak javaslatot tett, szakvéleményt adott és az erdészeti ügyekben kívül még a természetvédelmi vonatkozású ügyek előadói teendőit is ellátta.

Az erdőfelügyeleti munka hangsúlyozottan helyszíni ellenőrzési munkából állt. A kiszálláson szerzett tapasztalatokról az erdőfelügyelőség alkalmazottai a vezető részére szóbeli, erdőrendészeti áthágások esetében írásbeli jelentést tettek. (Ez utóbbit az erdőfelügyelőség a közigazgatási bizottsághoz továbbította). Az erdőfelügyelők kiszállásai alkalmával az erdőbirtokosokkal legtöbbször felvettek a személyes kapcsolatot, és jó vagy rossz tapasztalataikat, kifogásaikat közvetlenül a tudomásukra hozták.

A földművelésügyi miniszter az elsőfokú erdőrendészeti hatóság vagy az erdőigazgatóság javaslatára a szolgálat eredményesebb ellátása érdekében erdőfelügyelőségi kirendeltséget létesíthetett. Ez rendszerint egyszemélyes hivatal volt. Az ilyen erdőfelügyelő önállóan járt el az erdőfelügyeleti ügyekben, de intézkedéseiről és tapasztalatairól az erdőfelügyelőség vezetőjének jelentést kellett tennie, aki szükség esetén a közigazgatási bizottságnál intézkedett. Az elsőfokú erdőrendészeti hatóságnál csak akkor lehetett javaslattevő vagy véleményező, ha az erdőfelügyelőség vezetője akadályoztatva

volt. Az elsőfokú erdőrendészeti hatóságnak az erdőszettel kapcsolatos határozatait az erdőfelügyelőségi kirendeltségek részére is meg kellett küldenie, ez, ha a határozat ellen a fellebbezés szükségesnek tartotta, azt az erdőfelügyelőség vezetőjének jelenteni tartozott.

Az erdőtervény hatálybalépése után az erdőfelügyelőségek még további felhatalmazásokat kaptak. Így abban az esetben, ha rendkívüli körülmények indokolták (pl. ha az erdőbirtokost fenyegető vagyoni romlás másképpen elkerülni nem lehetett) az ügytervtől eltérő használatot is engedélyezhettek és kijelölhettek, ez azonban legfőképpen az évi véghasználati fatömeg egytizede lehetett.

Az erdőfelügyelőségek személyzetét a vezető erdőfelügyelőn kívül több, az erdőterületek és a feladatok nagyságától függően általában 2-6 beosztott erdőfelügyelő és a szükségesnek megfelelő számú alerdész alkotta. Ez utóbbiak az iroda adminisztrációs feladatait, továbbá erdőfelügyelő jelenlétét nem igénylő munkákat (pl. csemetekiadások adminisztrációs munkáit, kezelésre átvett kisebb állami és egyéb erdők

segédszolgálatait) látták el. Az új erdőtervény az erdőfelügyelőség vezetője részére az előző erdőtervényénél magasabb mércét állított fel. Vezető erdőfelügyelő csak legalább tízéves erdőmérnöki szolgálattal rendelkező okl. erdőmérnök lehetett, aki legkevesebb öt évet üzemi gyakorlatban töltött.

Az erdőtervény rendelkezése alapján a földművelésügyi miniszter az ország területét hét erdőigazgatósági, ezen belül 21 erdőfelügyelőségi és két erdőfelügyelőségi-kirendeltségi kerületre osztotta fel.

A második világháború folyamán az ország területi gyarapodásával az erdőszeti igazgatás 17 erdőigazgatóságra, 41 erdőfelügyelőségre és 31 erdőfelügyelőségi kirendeltségre nőtt fel.

Az 1935. évi IV. tc. tette az erdőfelügyeletet teljes érdekűvé, és biztosította az erdőfelügyelők hatósági tekintélyét. Az erdőfelügyelők szakmai tudásukkal, a törvények és a rendelkezések előírásainak tárgyilagos alkalmazásával, megvesztegethetetlenségükkel az erdőbirtokosok nagybecsülését és tiszteltetését kivívták maguknak.

Az FM Erdőrendezési Szolgálat munkájának minél magasabb szintű, megbízhatóbb és az erdő hosszú távú érdekeit biztosító munkájának elősegítése érdekében a kis létszámú fejlesztési osztály mellett egy-egy konkrét feladat megoldására a legjobb saját alkalmazotti kollégákból átmeneti időre csoport alakult. A hozamszabályozási munka előrehaladtával az eddigi alkalmazotti tapasztalatok és ismeretek betáplására dr. Bán István vezetésével Bacsa Árpád, Hornyánszky Antal, Kapyáni Imre, Kolozs László, dr. Papp Ivóndar, dr. Péti Miklós, Solti György, Szabó Péter, Szalai János részvételével fejlesztési csoport jött létre. Eredményes munkájuknak köszönhetően elkészült az országos hozamszabályozás, amelynek valamennyitük által elfogadott szakmai kivonatát a következőkben ismertetjük.

Az 1992-2031. évi országos véghasználat-hozamszabályozás

A hozamszabályozás külön a vágásérettségi kor és külön a sürgősségi kód alapján készült. A két feldolgozás az időszak elején tér csupán el egymástól, a későbbiekben a sürgősségi kódok hiánya miatt egyre inkább a vágásérettségi korok szerinti szabályozás lép be. A továbbiakban, bár mindkét megoldást hozamszabályozásnak nevezzük, de a vágásérettségi kor szerinti kapott eredmények a *lehetőséget mutató* döntés-előkészítő információk, amelyekben a döntés a felelős szakemberé, a sürgősségi kód alapján számított értékek pedig ellenőrző szerepet is betöltenek.

A munkába vont terület nagyságától függően gazdálkodói viszonylatban a munka elsődleges szerepe a hozamszabályozás, amíg országos szektor és országos összesen relációban jelentős az ellenőrző jelleg. A hozamszabályozás algoritmusai valamennyi lényeges szakmai szempontot figyelembe veszi, az erdőrézlet állapot jellemzőiből a tervezett vágásérettségi kor, sürgősség, célállomány és természetes felújítási módok segítségével az erdőállomány adataiból számítja a hozamszabályozott terület- és fatömegértékeket. A hozamellenőrzés és vizsgálat céljából megadja az átlagos hozamterület és tényleges átlagnövedék-adatokat is, amelyek segítségével a lehetőség mértékének kihasználásáról lehet dönteni. Tekintettel a jövőbeni nagy tulajdoni átalakulásra, a várható erdőkárosodásokra, nagymérvű szerkezetátalakítást nem veszünk figyelembe, hanem az erdőrézletszintű termhelycentrikus

erdőtervezés adatait fogadjuk el. Mindezek mellett további fejlesztést kell folytatni a vágásérettségi korok, az elsődleges rendeltetések, a termőhely változása, s valamennyi lényeges befolyásoló tényező kérdésében. Mindezek figyelembevételével végeztük el a hozamszabályozást.

A rendelkezésre álló, véghasználati területet és fatömeget mutató, a vágásérettségi kor és a sürgősség szerinti besorolás alapján előállított halmazok elemeinek időbeni eloszlási eltérések, de a halmazok összképeinek tendenciái hasonlóak.

Feltűnő, hogy mind a vágásérettségi kor, mind a sürgősség szerinti halmazok szórása nagy, az idő függvényében nagyon változó, ami arra enged következtetni, hogy az *elmúlt időszak erdőgazdálkodásának eredményeként nem alakult ki az erdők szabályos állapota.*

A vágásérettségi kor és a sűrűség szerinti országosösszesen hozamszabályozás globális eredménye között lényeges eltérés nem tapasztalható, részeredményekben vannak különbségek. Ez azt mutatja, hogy az *erdőtervezés általi véghasználat-tervezés országos szinten jól közelíti a vágásérettségi kor által adott lehetőséget.* A véghasználatok terület- és fatömeg-lehetőségének időbeni eloszlásában eltér a kétféle hozamszabályozás, abban megegyezünk mindkettő, hogy a *40 év legelején igen magas, majd változó, végül az utolsó 10 évben visszaesik a véghasználati fatömeg lehetőség.* A kiegyenlített véghasználati lehetőség mindkét esetben a 40 év alatt végig csökken.

ERDŐFELÜGYELET – ERDŐRENDEZÉS

Potenciális értékük viszont magasabb az elmúlt évek véghasználati térszámainál. A hozamszabályozott értékeket tekintve a kétféle hozamszabályozás kiegyenlített hozamterületei majdnem azonosak, a sürgősség szerinti hozamszabályozás kiegyenlített fatér fogatai valamivel kisebbek. *Mindkét hozamszabályozás éppen hogy kielégíti az átlagnövedék szakmai korlátot, az átlagos hozamterületkorlátot pedig részben. Mindkét hozamszabályozás szerint a 40 év alatt a véghasználatok fajtájösszetételében nagyarányú változás áll be. Különösen feltűnő, hogy az akác és a nemes nyár csökken, az éger és a fenyő pedig növekedik.*

A szektoronkénti bontást tekintve lényeges, hogy mindkét-féle hozamszabályozásuk az átlagos hozamterület- és növedékkorlátok összességét részben elégti ki, s ez azt mutatja, hogy a véghasználatterveik túlzottak, így azokat nem szabad végrehajtani, csupán az erdőállapotnak megfelelő növedék és átlagos hozamterület mértékéig.

A gazdasági rendeltetésű országosösszesen mindkét hozamszabályozásában a fentiekhez hasonló törvényszerűségeket tapasztalhatók, a fatömeg kielégíti, a terület részben tesz eleget a szakmai korlátoknak, a szektoronkénti bontás nagy többségében nem elégti ki (állami gazdaság kivétel).

A különleges rendeltetésű országosösszesen és szektoronkénti mindkét hozamszabályozásaiban nem teljesül az átlagos

hozamterület- és növedékkorlát, tehát véghasználat-terveik meghaladják a hosszú távú szakmai lehetőséget, ezért célszerű csupán a növedék és az átlagos hozamterület mértékéig végrehajtani.

Fentiek alapján látható, hogy a teljes országos összesen kétféle hozamszabályozása a fatömeg ellenőrző szakmai feltételeknek eleget tesz, a hozamterületnek részben (amely valamennyi számított terület- és fatömegérték relációt vizsgálja az átlagos hozamterülethez és növedékhez képest), viszont a szektoronkénti hozamszabályozásra, valamint a különleges rendeltetésű országos összesenre ez nem teljesül.

A vizsgálatok alapján el kell különítenünk a vágásérettségi kor és a sürgősség alapján *potenciális véghasználati fatömeg lehetőséget* és a szakmai feltételek által biztosított *valóságban kitermelhető véghasználati fatömeget*. Számításaink szerint az országos *potenciális véghasználati fatömeg-lehetőség 40 év alatt bár 7,9-7,0 millió m³/év között változik*, addig az első években a célszerűen valóságban kitermelhető véghasználati fatömeg 4,03 és 4,9 millió m³/év. A jövőbeni szakmai feltételek javulásával és az évenként elvégzett hozamszabályozással fokozatosan közelíthető meg a potenciális véghasználati fatömeg-lehetőség. Ennek érdekében a jövőben különösen célszerű a körzeti hozamszabályozás bevezetése is.

Bán István

Százezer hektár erdőrezervátumnak Ausztriában történő létesítését szorgalmazza a Világ Természetvédelmi Alap (WWF), túlmenően a meglévő őserdő-rezervátumokon, az ország jellemző erdőtípusait magában foglaló természetközeli erdőrezervekben az erdőgazdálkodás megszüntetésével. Ezeknek akkora kiterjedésűeknek kell lenniük, amelyen a természetes ökológiai folyamatok háborítatlanul zajlanak, a korábban használat alatt állt részletekben az őseredeti állapot visszaállítható.

Ausztriában az állami erdők területe 600 000 ha, legnagyobb részét ebből történhet a kijelölés, a többiben kártalanítás vagy kisajátítás lehetséges. Kívánatosnak tartja az alap valamennyi erdőben a gazdálkodás ökológizálását is. A mai „tartamosság” már nem elég, csupán a növedékre való figyelem nem menti fel az erdőgazdálkodást a vád alól, hogy a mezőgazdaság után második helyen áll az élőlények fajszerkezetétől.

(ÖFZ 1992. 12. Ref. Jérôme R.)

Az Európai Közösség tagállamai 1987 óta azonos módszerekkel vizsgálják az erdők egészségi állapotát (16x16 km-es nemzetközi rácsáló), és minden évben összevetik az adatokat.

1990-ben ez a felmérés kizárta öt másik európai ország részvételével: Ausztria, Csehország, Magyarország, Lengyelország, Svájc. A kár mérése, becslése a lombosított erdők sűrűségének, természetellenes elszíneződésének és a termőhely (pl. talaj) vizsgálatán alapszik. Az 1990-es mérések szerint az Európai Közösség tagállamaiban a fák 15,1%-a (defolizáció) károsultnak tekinthető.

A közép-európai országokban ez az érték majdnem kétszerese az előbbinek, azaz 35,3%.

A legnagyobb arányú károkat Lengyelországban, Csehországban és Németország bizonyos részein tapasztalták.

A lombosított erdőkben bekövetkező negatív változások a tűlevelűek esetében valamivel nagyobbak (Ny-Európa 15,4%, Közép-Európa 38,4%), mint a lomblevelű fáknál (Ny-Európa 14,9%, Közép-Európa 25,5%).

(Forest Health Report, 1991. Ref.: Csépanyi Péter)

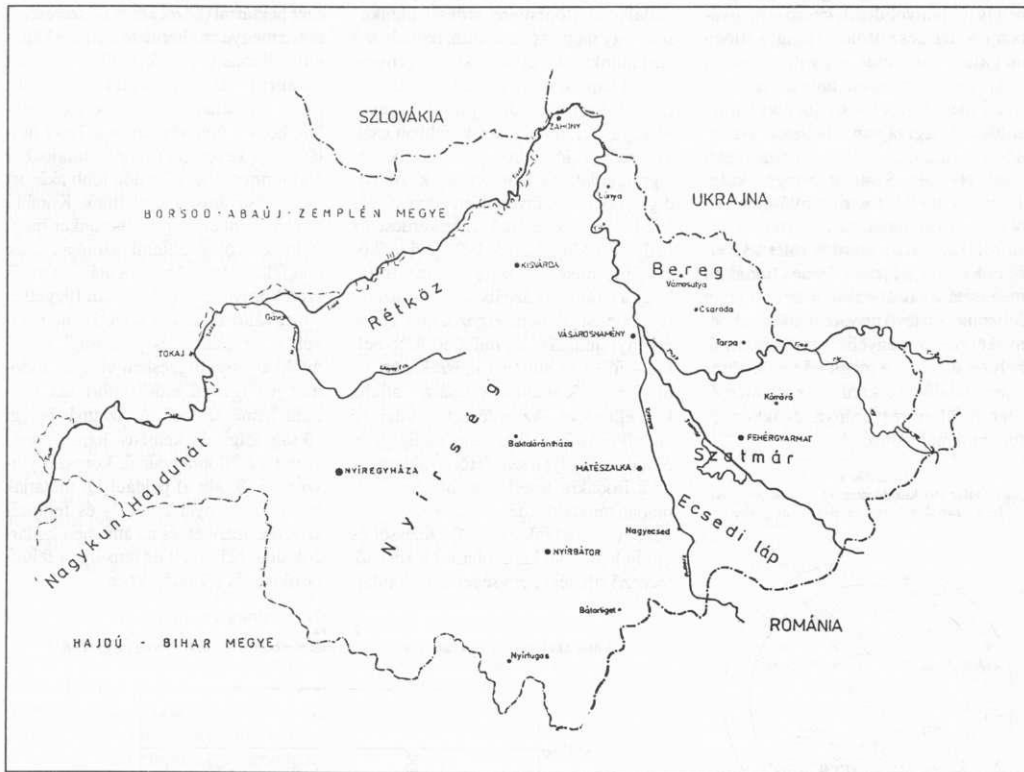
A természetközeli erdőgazdálkodás megvalósítását, a biológiai automatizáláshoz vezető utat vélik felismerni a baden-württembergiek (Németo.) lucos-jegenyefenyvesben. Nagyjából azonos összfatermés, de lényegesen nagyobb vastagság és ezen belül nagyobb vastag rönk hányad mellett csökkenő munkaerő-felhasználást tapasztalnak, s ez növeli az üzemi eredményt. Lényeges megterhelést csak az irányító szakszemélyzet számára jelent, ami azonban megoldható. Számunkra egyetlen nehézség csupán, hogy megvalósításához a jegenyefenyő nélkülözhetetlen...

(AFZ 1993. 2. Ref.: Jérôme R.)

Szabolcs-Szatmár-Bereg I. rész

Új rovattal jelentkezünk – remélhetően nem utoljára –, melyben szeretnénk közelebbről bemutatni egy-egy térség erdőgazdálkodását, természetvédelmét, vadgazdálkodását és egyéb érdekes dolgokat, melyek felkelthetik az olvasó figyelmét.

Szabolcs-Szatmár-Bereg környékével mutatkozok be a kezdeményezés, remélve, hogy a későbbiekben hasonló módon ismertethetjük meg az olvasót az ország más tájaival is. Szívesen vesszük, ha a Kedves Olvasó is hozzájárul a kezdeményezés sikeréhez írással, ötlettel, kritikával.

Az erdőgazdálkodás fontosabb jellemzői Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (1992)

ERDŐFELÚJÍTÁS

Keletkezett erdőfelújítási kötelezettség	1 434	ha
Első kivétel	1 152	ha
Kötelezettség alá vont terület	7 808	ha
Sikeres	82	%
Összes sikeresből tölgy	17	%
egyéb kemény lomb	2	%
akác	49	%
nemes nyár és fűz	28	%
hazai nyár, egyéb lágy lomb	3	%
fenyők	1	%
Befejezett erdőfelújítás	1 468	ha
Erdőfelújítási hátrálék	571	ha

ERDŐTELEPÍTÉS

Első kivétel	1 844	ha
Kötelezettség alá vont terület	7 066	ha
Sikeres	81	%
Összes sikeresből tölgy	22	%
egyéb kemény lomb	2	%
akác	35	%
nemes nyár és fűz	38	%
hazai nyár, egyéb lágy lomb	1	%
fenyők	2	%
Befejezett erdőtelepítés	2 082	ha

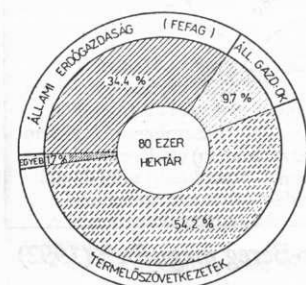
Új erdészeti feladatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

A közel 600 ezer ha kiterjedésű Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Trianonban, majd a tanácsrendszer létrehozásakor megvont mesterséges közigazgatási határa különféle természeti és gazdaságföldrajzi adottságokkal rendelkező kistéjéket hozott össze egy – még nevében is túl bonyolultnak látszó – megyében. A természetföldrajzilag kellően megalapozott, mégis gyakorlatiasan nagyvonalú erdészeti tájbeosztás szerint a megye erdei négy jól elkülönülő erdőgazdasági tájban találhatók. Az erdőterületek nagyságára sorrendjében ezek: Nyírség, Szatmár-beregi síkság, Tisza és mellékfolyói hullámtere és Nagykun-Hajdúhát.

A 80 ezer ha-nyi erdőterület 13,5%-os erdősültséget jelent. Ennek tulajdoni megoszlása (1. ábra) utal arra, hogy a folyamatban lévő privatizációk eredményeképpen a megyében gyökeresen új helyzet áll elő – a meglévő erdők zöme magántulajdonba kerül – az államerőszak területi részaránya csökken és funkciói megváltoznak.

1. ábra

Az erdőterület kezelő szervek közötti megoszlása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

A tulajdonlás új formái (magántulajdon, társult magántulajdon) az eddigi kezelési viszonyok szükségszerű átalakulásával járnak együtt. Az erdőkezelésben máris jelentős szerepet kap a magánkezdemenyezés, a jövőben ennek kiterjedésével kell számolni. A termelőszövetkezetek és állami gazdaságok erdőkezelő egységei (erdészeti és faipari

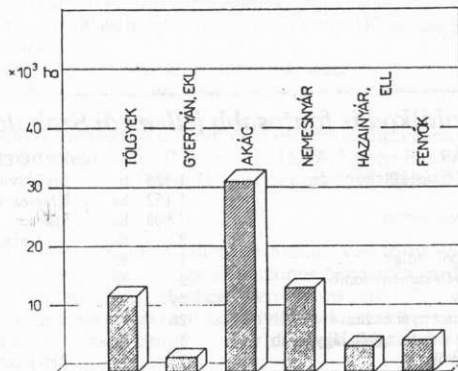
ri főágazatok, erdészeti ágazatok) mára szétestek, vezetőik és dolgozóik a magánszférában próbálnak új egzisztenciát kialakítani. Az átalakulás nyilván nem lehet zökkenőmentes, a kezdeti tapasztalatok azonban nem kedvezőtlenek. Szakmailag jól felkészült néhány erdőszállalkozó (többnyire erdőszaktikusok vagy nagy tapasztalattal rendelkező szakmunkások) a piac diktálta igényességgel hajtják végre azokat az erdészeti feladatokat (pl. erdőfelújítások és nevelő vágások), amelyeket korábban csak az erdőkezelő munkaszervezetbe integráltan láttunk lehetségesnek. Az eddigi szakmai színvonal megőrzésének, sok helyen javításának kulcskérdése az Erdészeti Alap. Ennek 1992. évi működőképzetlensége máris bizonyította, hogy a tartamos gazdálkodáshoz fűződő tulajdonosi és nemzetgazdasági érdek érvényrejuttatása jól működő Alap nélkül – főleg az átmenet időszakában, az új viszonyok stabilizálódásáig – aligha képzelhető el. Az erdészeti kivitelező vállalkozások mellett máris reális igény mutatkozik olyan szakértői, szaktanácsadói irodákra (esetleg alapítványi formában működő erdészeti szakértői szervezetre), amelyek az erdőkezeléssel és erdőtelepítéssel kapcsolatos előkészítő, tervező stb. tevékenységet az erdőtulaj-

donos részére szolgáltatásként elvégzi, piaci információval, marketingtevékenységgel segíti az erdőgazdát. Erre vonatkozó kísérlet a megyében az Erdőgazdák Alapítvány. (Lásd E. L. 1992/292. oldal. A szerk.)

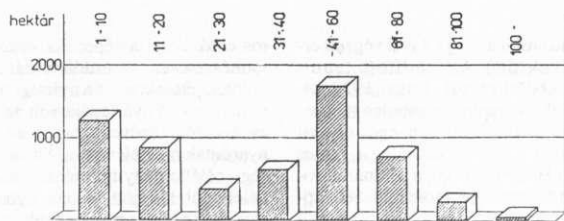
Az elmúlt negyven esztendőben 45 ezer hektárral (közel két és félszeresére) nőtt a megye erdőterülete. A mára kialakult állománytípusok területi arányait (2. ábra) – az új erdészeti filozófia tükrében – jónéhányan bírálják. Kétségtelen, hogy a Nyírségben és a Tisza hullámterén kevesebb óshonos fafajokból álló természetserű erdőt, több akácot és nemesnyárat telepítettünk. Korábbi törekvéseinket és prioritásainkat megítélni és főleg eltérni azonban csak megfelelő elemző munka után, a természeti környezet – erdésztől független – megváltoztatásának következményeivel, a társadalmi és gazdasági viszonyokkal összefüggésben vizsgált tudományos igényű erdészettörténeti kapcsán lenne szabad. A Szatmár-beregi síkság tölgy és kemény lomb természetserű állományainak korosztályviszonyai (3. ábra) például jól mutatják az erőltetett nyár telepítés és felújítás következményét, és az átmeneti kudarcok után helyreállt egyensúlyt a felújításokban és telepítésekben.

2. ábra

Főbb állománytípusok által elfoglalt terület Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

3. ábra
Tölgyesek területe a korosztályokban a Szatmár-beregi síkságon

„A megye agroökológiai potenciájának fejlesztése és prognóza” (Agrár-gazdasági Kutató Intézet, 1988.) c. tanulmányban hat változatot dolgoztak ki a művelési ágak lehetséges arányaira. Az erdő művelési águ területek prognosztizált szélső értékei 103–120 ezer ha. Egyre több mezőgazdasági szakértő vallja, hogy a felső határ is túlzottan alábecsült, ugyanis aligha lehet a megyében 400 ezer ha-nyi földterület hosszú távon rentábilis mezőgazdasági művelésben tartani. Az új nagyléptékű erdőtelepítés beindulásához megyén kívüli tőkére (állami támogatás, külföldi tőke) van szükség egyrészt, másrészt olyan szervezetekre, amelyek a földtulajdonost (vagy azok közösségeit) hozzászóló támogatáshoz. Az előkészítő szakfeladatokat (tervezés, pályázat elkészítése) az említett alapítványi vagy egyéb szakértői irodák, magántervezők végezhetik el, de ilyen itemű erdőtelepítés finanszírozása aligha képzelhető el az elmúlt évtizedekben megszokott módon. A szaporítóanyag előállítás és forgalmazás új rendje ugyanúgy kelléke a sikeres erdőtelepítési programnak, mint az erdőfelügyelet szerepének és vállalható feladatainak alapos újragondolása. Úgy vélem, hogy a telepítések döntő többségében a földtulajdonos szándékát sokkal kevésbé befolyásolják az ökológiai megfontolások, mint a gazdasági racionalitás. Nem annyira erdőben, inkább minél hamarabb kitermelhető és értékesíthető faanyagban gondolkodik. A lehetséges konfliktus a biológiai diverzitásra joggal törekvő erdősz és ökológus szemléletmód, valamint a minél rövidebb megtérülésre és minél nagyobb haszonra törekvő földtu-

lajdonosi érdek között már kezd körvonalazódni. Érdemes lenne felkészülni a probléma kezelésére, mert az előbbiekben is vázolt történelmi tapasztalat arra tanít: a telepítési program végrehajtása során előálló hibákért kizárólag az erdősz társadalmat teszik majd felelőssé. Nem valószínű, hogy a megoldásra megyén belül megfelelő módszer található.

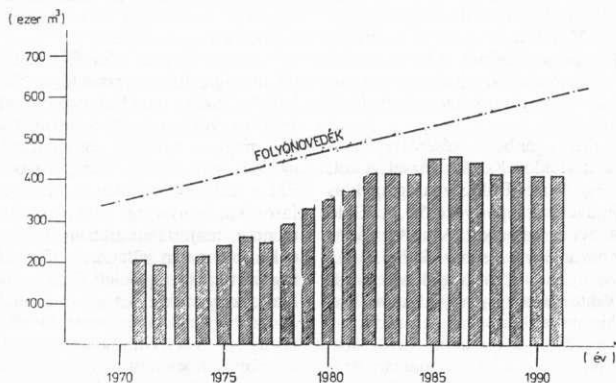
Miután meggyőződésem szerint a magántulajdonú erdőkben a fatermesztési cél meghatározó jelentőségű lesz hosszú távon is, a 30 ezer ha-nyi államerdészeti erdővagyon szakmailag nagyon felértékelődik. Az állami gazdaságok erdőterületeinek bevonásával erdőterület rendezést lenne célszerű végrehajtanunk, és a jelenlegi erdőgazdasági területnél nagyobb erdőterületen jól összefüggő tömbökben, kezelhető nagyságú államerdészeti egységeket

létrehozunk. Ezek lennének a termékszetszerű állománytípusok megőrzésének és fenntartásának a bázisai egyaránt, másrészt a környék fatermesztés-fejlesztésének műhelyei. A jól működő államerdészet (erdőgazdálkodás) jelentősége ökológiai és nemzetgazdaságilag messze több, mint az államkincstár vagy a költségvetés ebből lehetséges bevétele. Az állami erdők kezelése mellett – szolgáltatásként – felvállalhatna magán vagy társult magántulajdonú erdők kezelését, esetleg létrehozhatna olyan szolgáltató szervezetet, amelyik a telepítések előkészítésében és lebonyolításában vállalna szerepet.

Az erdészet tulajdoni és kezelési átalakulása – sok kollégánk reményeivel ellentétben – ma már elképzelhetetlen. **Nem győzzük hangsúlyozni, hogy a folyamatokat, amelyek az erdőt és az erdészeket érintik, befolyásolnunk kell, sőt, ami elkerülhetetlen, annak érdemes élére állni.** Sajnos máris sok helyen tapasztaljuk, hogy teret veszítünk, mert felsőbb utasításhoz, körlevelekhez, jogszabály értelmezéshez szokott és most is arra váró kollégák mellett elbrogognak az átalakulás szervezvényei. Beilleszkedni egy kialakított rendszerbe sokkal nehezebb, mint – s erre most történelmi lehetőség van – a rendszert megfelelőre alakítani. Ezzel próbálkozunk most Szabolcs-Szatmár-Beregben, utódaink döntik majd el, hogy sikerrel tettük-e.

Kovács Gábor

4. ábra
A kitermelt fatérfogat és a folyónövedék változása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

Nyárfatermesztés a nyírségi homokon

A Nyírségben a nyárfa őshonos faj. A mély fekvésű laposok, buckaközi teknők „nyírvizei”-hez kapcsolódóan, galériaerdőszerű sávokban, foltokban ma is fellelhető a rezgőnyár mindenütt, ahonnan mint „gyomfát” ki nem irították.

Az ökológiai viszonyok és a rezgőnyár meglétének ma is megfigyelhető kapcsolódásából kiindulva joggal feltételezhető, hogy a nyírségi vízrendezés (lecsapolások) előtt a rezgőnyár előfordulása általános lehetett az említett ökológiai adottsági helyeken, mint ahogy az újjabkori vízrendezéseket megelőzően, még néhány évtizeddel ezelőtt is jóval szélesebbkörűen fordult elő. E fajaj írtása, más fajokkal való felcserélése azt mutatja, hogy gazdaságilag itt is kevésbé értékelték.

Nyilván a Tisza közelségének is köszönhetően, szórványos előfordulással megtalálható a feketenyár, a fehérenyár és a szürkenyár is. Különösebb gazdasági jelentőségre azonban általában ezek a nyárfajok sem tettek szert.

A tudatos nyárfatermesztés – mint többnyire mindenütt – a Nyírségben is a nemesnyárasok – a múltban kizárólag az euramerikai nyárasok – ültetésével kezdődött. A századunk közepén csak szórványosan talált korosabb korai nyár (kisebbségi mértékben kései nyár) előfordulások arra mutatnak, hogy századunk első harmadában a Nyírségben számottevő mértékű nyárfatermesztésről – legalábbis a táj egészére vonatkoztatva – kevésbé beszélhetünk. A tudatos, már kiterjedtebb nyárfatermesztés a 30-as években az óriás nyár itteni bevezetésével kezdődött, ami egyben e nyárfajta alföldi elterjesztésének is kiindulásává vált, de jelentős ösztönző szerepet játszott az óriás nyár országos elterjedésében is.

Az óriás nyár bevezetéséről részletes ismertetést adott Kovács József, a volt Nyírségi Állami Erdőgazdaság egykori erdőművelési csoportvezetője, Az Erdő 1964. évi 7. számában (Adatok az óriás nyár hazai elterjedéséhez. 317–319. o.) E nyárfajta nyírségi megjelenése Molnár Viktor orosi (Nyíregyháza mellett) földbirtokosnak a nevéhez fűződik; az elterjesztése is az ő érdeme. Erről Molnár Viktor a Köztelek Zsebnaptár 1941. évi II. kötetében megjelenő tanulmányában számolt be. Tapasztalatok a

„Populus robusta” nyárfával végzett erdősítésekről.) Az említett tanulmányokból kiderül, hogy 1923/24. őszén ill. tavaszán a Szabolcs megyei Oroszon 3 óriás nyár suhángot ültetett díszfaként. Ezek valószínűleg a Temes megyei Határmajorból, a Molnárral rokon Ambrózy Lajos, monarchiabeli diplomata dendrológiai gyűjteményéből kerültek Orosra.)

A három óriás nyár suháng oldalágából kis anyatelepet létesített, majd 1926/27-ben megtörténhetett az első erdősítés is ezzel a nyárfajával. Erre az ösztönözte a tulajdonost, hogy a fagyzuos mélyedésekben az akáctelegeit a fagykárosítás rendszeresen tönkretette; többféle fajjal történt próbálkozás után viszont az óriás nyár a mélyedésekben mind a megmaradást, mind a növekedést tekintve kiváló eredményt adott. Az orosi birtokon mind kiterjedtebben ültetett óriás nyárasok jó növekedési eredményei felkellették előbb a környékbeli földtulajdonosok, majd az ország különböző részein is az érdeklődő szakemberek figyelmét. Ezzel elindult az óriás nyár országos karrierje a magyarországi nyárfatermesztésben. Ez a siker nagymértékben fokozódott, amikor csakhamar kiderült e fajaj kiváló helyi felhasználási lehetősége is, mindenekelőtt a nyírségi építkezéseknél, épületfaként. Mindezek eredményeként a Nyírségben a 40-es évektől erőteljesen fellendült a – szinte kizárólag az óriás nyáron alapuló – nyárfatermesztés, már a kisparaszti gazdálkodási mód idején is. Különösen áll ez a Nyírség Szabolcs megyei részére.

Az 1940-es évek vége felé beindult ún. országfásítási program (új erdő telepítés, erdőnkívüli fásítások), majd az 1950-es években meghirdetett nyárfásítási program nyírségi végrehajtásában az óriás nyár kiemelt szerepet játszott. Ekkor telepítették azokat az óriásnyáras fasorokat a nyírségi utak, csatornák mentén, majorfásításokban, amelyeknek hamarosan jellegzetes tájalakító, tájésképítő szerepük lett. Csak sajnálni lehet, hogy ezek többségének az utóbbi évtizedekben a vágásérettségük következtében véghez vitt véghasználat után a felújításuk jelentős részben lemaradt, és így eltűnőben van a Nyírség korábbi annyira jellegzetes óriás nyár faso-

ros-erdősávok tájképe. Az óriás nyár természetesen az erdőfelújításokban, erdőtelepítésekben is a nyírségi nyárfatermesztés fő nyárfajtája volt az 1940-es évektől kezdve egészen az újabb nyárfajta megjelenéséig. Sajátos nyírségi célállománytípusként – korábbi, véletlenül létrejött példák nyomán – alakult ki az óriás nyár és az akác együttes termesztése. Ebben a nyárat az akáccal együtt ültetik az akácok hozamának növelése érdekében: vagy előhasználati nyáras rendeltetéssel, vagy véghasználati fő fajként. Létjogosultsága a mindkét faj számára megfelelő vízellátottsági termelőhelyeken van meg, különösen pedig ott, ahol a talaj nitrogén-ellátottsága a nyár részére nem megfelelő, de a hiányt az akác nitrogényjuttató-felhalmozó képessége legalábbis nagymértékben ki tudja egyenlíteni. A megfelelő termőhelyen, megfelelő módon (megfelelő növénytel, megfelelő elegyarányban) ültetett óriásnyáras-akácok a várt eredményt hozták. Véghasználatukra ezekben az években kerül sor. Az 1960-as évekre kialakított óriásnyáras-akácok célállománytípusban az óriás nyár 12%-ot, az akác 88% részarányt képviselt. A véghasználat idejére elképzelt nyárárány 70–80% volt.

Az óriás nyárat itteni kiváló növekedési tulajdonságai alapján az 1960-as években már a Nyírség nyárfajtajának, ill. a Nyírséget e nyárfajta magyarországi legfontosabb természetési tájának minősítették. A további években végzett vizsgálatok, ill. a gyakorlati tapasztalatok ezt az értékelést csak részben igazolták.

A Nyírségben a nyárasokkal természetesen elsősorban a buckaközi teknőkben, laposokban, azaz olyan termőhelyeken erdősítenek, ahol időszakosan a talaj túlnedvesedése (vízzel való nagymértékű vagy a teljes telítődése) következik be, de ezeken a termőhelyeken – részben a túlnedvesedéssel is kapcsolatban – fokozott mértékben fennáll a korai, illetve a kései fagyok előfordulásának, valamint a fagyfagok kialakulásának veszélye. Másfelől éppen e termőhelyi körülmények kedveznek a kéregfelykényi betegség fellépésének, elhatalmasodásának, valamint a fagyrepedések bekövetkezésének. Márpedig közismert, hogy az óriás nyár a fagyre-

pedésre nagyon hajlamos, a kéregfekély betegségre pedig nagyon érzékeny. Emiatt a szélleiben-hosszában telepített óriásnyárasok jelentős része vagy tönkrement, vagy csak súlyos fahibákkal terhelt faanyagot adott. Ezért is az óriásnyár felhasználását ma már csaknem kizárólag az útmenti stb. fasorok létesítésénél javasolhatjuk.

A nyárfajta-váltásban a mezőgazdasági cellulózznyáras telepítések játszottak fontos szerepet az „I-214” olasz nyár alkalmazásával, de állami erdőgazdasági erdőültésekben már az 1960-as évek elején megjelent ez a nyárfajta. A növekedésével kapcsolatos kedvező tapasztalatok mellett az „I-214” olasz nyár nagyfokú plaszticitása (meglehetősen széles termőhelyi változat-sávbán eredményesnek mutatkozott használhatósága) is hozzájárult ahhoz, hogy az „I-214” nyár még ma is az egyik legfontosabb és leginkább kedvelt nyárfajta a Nyírsgben.

Az ERTI Tiszántúli Kísérleti Állomása az 1960-as évek végén kezdett hozzá területileg (a termőhely-változatokat tekintve is) széles körű, igen sok, mintegy 350 ígéretes nyárfa klónnal folytatott fajtakiválasztó klónkísérleti rendszerének a kialakításához. E klónkísérleti rendszer egyik legfontosabb területe a Nyírsg; jelentős részben ezen klónkísérletek eredményezték több új nyárfajta (pl. 'BL', 'Pannónia', 'I-273', 'Blanc du Poitou', 'Villafranca' = I-58/57) állami elismerését, ill. több nyárfajta-jelölt kiválasztását és az állami fajtabírálati eljárás alá vonását. A kísérleti területekben szerezhető közvetlen tapasztalatok hatására az új nyárfajták a Nyírsgben gyorsan elterjedtek. Ma a Nyírsgben leginkább használatos, ill. terjedőben levő nyárfajták: 'Pannónia', 'BL', 'OP-229', 'I-214', az időszakosan túlnedvesedő, átmenetileg vízzel telítődő termőhelyeken a 'Blanc du Poitou' és az 'I-273'. A fajtakiválasztó klónkísérletek tanúsága szerint a Nyírsg már kissé hűvösebb, párásabb klímájú termőhelyein nagyon ígéretesek egyes, más állami fajtaminősítő vizsgálat alatt álló balzsamos nyár-hibridek, mint a 'Meggylevelű', 'Beaupré', 'Raspalje', 'Unal'.

A Nyírsgben a nyárasok területe 1962-ben a következő volt: nemes nyárasok 1455 ha (az összes erdőterület 4%-a), őshonos – helytelen szóhasználatlaltal „hazai”-nak nevezett – nyárasok 219 ha (1%). Az összes nyáras terület 1990-re 17037 ha-ra emelkedett. Különösen

nagy területarányt képviselnek a nyárasok a Nyírsg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei részén: nemes nyárasok 13388 ha – az összes erdőterület 14,3%-a –, őshonos nyárasok 658 ha – 0,7% (1992. január 1-jén).

A nyárfa telepítések üteme 1980 körül lelassult, majd ismét növekedni kezdett. E változásokat érzékeltetik a nyírsgévi nyáras erdőtelepítések következő adatai:

	1975	1980	1985	1990
Hajdú-Bihar megyében	293 ha	198 ha	245 ha	249 ha
Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	255 ha	240 ha	306 ha	400 ha
Nyírsg együtt	548 ha	438 ha	551 ha	649 ha
Az 1990. évi nyírsgévi összes nyáras területen üzemtervileg kimutatott érfakészlet (m ³):				
	összesen		1 ha-ra cső átlg.	
Hajdú-Bihar megyében	395322		122	
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	1570000		114	
Nyírsg együtt	1965322		115	
A nyárasok jelentőségét mutatják a nyárfa-kitermelési adatsorok is (nettó ezer m ³):				
	1975	1980	1985	1990
Hajdú-Bihar megyei részen	30	39	47	57
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	71	93	184	210
Nyírsg együtt	101	132	231	267

A nyírsgévi nyárfatermesztés nagyarányú területi felfutásának egyik legfontosabb ösztönzője az itteni almatermesztés nagy göngyöleg igénye volt. Nem véletlen, hogy a nyírsgévi nyárasok nagyból részét, 67%-át a mezőgazdasági nagyüzemek létesítették.

Jól érzékelhető ez a nyárasok területének szektorok szerint való megoszlásából (1990. évi állapot):

	Hajdú-Bihar megyében		Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	
Felsőtiszaí EFAG	2043 ha	63%	3300 ha	24%
állami gazdaságok	454 ha	14%	2400 ha	17%
egyéb állami	–	–	100 ha	1%
termelőszövetkezetek	740 ha	23%	8000 ha	58%
együtt	3237 ha		13800 ha	

A nyárasok jelentős területaránya ellenére is – a termőhelyi adottságok ismeretében – megállapítható, hogy a Nyírsgben a nyárfatermesztési lehetőségek még messze nincsenek kihasználva. Ezt igazolja, hogy az 1991–2000. időszak erdőtelepítési programja keretében a Nyírsg Hajdú-Bihar megyei részén további 2600 ha, a Szabolcs-

Szatmár-Bereg megyei részén újabb 8000 ha nyáras telepítést tervezik.

Mivel a fapiaci igények egyre inkább a minőségi faanyag előállítására ösztönöznek, a nyárfatermesztés területi fejlesztése a Nyírsgben is csak e követelmény szem előtt tartásával lehet észszerű.

Ezért elengedhetetlen a nyárfatermesztés technológiai feltételeinek maradéktalan, a jelenleginél szigorúbb tel-

jesítése (az erre alkalmas termőhelyek kiválasztása megelőző termőhelyfeltárás alapján; a termőhelynek megfelelő fajta – megválasztás; kellő talajápolás; helyes növénytársasági szabályozás; törzsnyesés stb.).

A tervek eredményes megvalósítását ígéri, hogy a Nyírsgben a nyárfatelepítések már hosszabb időre csak részletes termőhelyfeltárás alapján végzik,

széles körben következetesen felhasználják a tudományos eredményeket és a gyakorlati munka során szerzett tapasztalatokat, továbbá mindezekre épülően folyamatosan kialakult a helyi sajátosságokat figyelembe vevő nyárfatermesztési szakmai kultúra!

Dr. Tóth Béla,
tud. tanácsadó, ERTI

DR. BARTHA DÉNES:

A felső-tiszai hullámtér hasznosításának tapasztalatai

A Tisza-szabályozás véglegesen megváltoztatta a folyó-völgy ökológiai sajátosságait. A restauráció illuzórikus álom, a kérdés: milyen módon gazdálkodjon az ember a gátak közé szorított, kanyarulataitól jobbra megfosztott, művi beavatkozások sorozatával megváltoztatott folyóvölgyben. A kárpát-medencei folyók és völgyek az őket ért nem csekély mértékű beavatkozások ellenére még mindig a legkevésbé háborgatottak Európában. Természeti kincsékként, az élőlények migrációját biztosító zöld folyósóként hatalmas feladat és felelősség a megőrzés. A frázisként pufogtatott „ökológiai és ökonómiai szempontok maximális egybehangolása” itt azonban nehezen érvényesíthető. A folyó élete érdekében az ökonómiai szempontoknak alárendelteknek kell lenniük.

A művelési ágak kérdése

A Felső-Tisza hullámtérben jelentős részarányt képvisel a szántóföldi mezőgazdálkodás. Az intenzíven kezelt egyéves mezőgazdasági kultúrák az egyik legnagyobb veszélyt jelentik a folyóra és hullámtérére. A monokultúrákra kijuttatott vegyszerek közvetlenül a folyót mérgezik, ezek a területek a gazdasági növényen kívül jobbra csak a kártevőiknek adnak még életeret. A nehéz gazdálkodási körülményeket fokozza a rendszeresen mindent elpusztító árvíz.

Bizonytalansága, rendkívül káros volta miatt szántóföldi mezőgazdálkodást a hullámtéren nem lenne szabad engedélyezni!

Az évszázadok óta használt, a táj arculatához tartozó gyepek, legelők mára sorvadóban vannak. Az intenzív állattartás térhódítása, a ridegtartás eltűnése miatt számos terület magára maradt, s ha nem törik fel szántónak, akkor mesterségesen beerdősítik vagy magától beerdősül.

A hullámtéren legjobban a régi gyümölcsösök fogyatkoztak meg. Az egykori magyar ellenálló gyümölcsfajták eltűntek. Az intenzíven kezelt mai gyümölcsösök hasonló veszélyt jelentenek a szántóföldi kultúrákhoz.

Az erdő az, amely egykoron a legnagyobb területarányt képviselte a folyóvölgyekben, a természetközeli erdők művelése az a gazdálkodási forma, amely a legkisebb terhelést jelenti itt. A közelmúlt kíméletlen vízügyi intézkedései közül szerencsére a „szabadon-tartandó-sáv” elmélet a kivitelezhetetlensége miatt megoldott, így az erdők itteni fennmaradásának és terjeszkedésének gyakorlatilag nincsen gátja.

Ezen a Tisza-szakaszon nagy gondot jelent még a gazdálkodói megosztottság. A vízügyi szervezet, a termelőszoövetkezetek, az állami gazdaságok, az erdőgazdaságok, az önkormányzatok, a magánszemélyek mind más és más érdeket képviseltek, más és más „hasznosítási formát” alkalmaznak, melyek a folyóvölgy ökológiai egységét és harmóniáját jelentősen befolyásolják.

A hullámtéri erdőgazdálkodás jelene

Az erdőgazdálkodási formáknak megfelelően célszerű a hullámtérrel zónákra osztani, s elemzésüket külön elvégezni.

A mederoldal

A vízügyi szervezet teljes fennhatósága alá tartozó, erdőtervezetlen területek. Csak tarvágást alkalmaz a gazdálkodó, éves fahasználatának 80-90%-át az innen kikerülő faanyag képezi. Felújítási kötelezettsége sincs, a természetre bíznak mindent. A génmegőrzés szempontjából fontos területek, az itt fennmaradó bokorfűzesek, fűz-nyár ligeterdők természetközelsége fenntartható és fenntartandó, csak a tarvágásos fakitermelési mód, illetve a műszaki beavatkozások (pl. kövezés) jelentenek veszélyt. Hasonló sorsa van a felső-tiszai szigeteknek is.

A mederéltől a kubikgödörig

A hullámtér legszelebb, gazdálkodási szempontból legfontosabb zónája. A természetközeli erdők erősen visszaszorulóban, tölgy-körös-szil ligeterdő már alig, az is erősen ronszoltan található. A gazdálkodói megosztottság, a terület szabdaltsága következtében fűz-nyár ligeterdők itt-ott nagyobb foltokban még gyakrabban fellelhetők, bár a múlt kevésbé kíméletes erdőgazdálkodása rajtuk hagyta a nyomot. Nagyonbbrészt kultúrerdőkkel találkozunk, elsősorban nemes nyárásokkal.

Kétségtelen, hogy a hullámtér középmély-középmagas fekvése termőhelyi szempontból elsőrendűnek tűnik a nemes nyárak számára, de egy nemesített fajta a jó termőhelyen felül mást is igényel ahhoz, hogy a tőle elvárt többletet megkapjuk. A fiatalos rendkívül nehéz körülmények közötti ápolhatósága, a rendszeres áradások, s a jég egyéb kártételei, a biotikus károsítók garmadája megkérdőjelezi a nemesnyárások létét. Ha pedig egy intenzív kezelést igénylő fajtát intenzíven nem lehet kezelni, akkor kár kísérletezni vele. Kár a szaporítóanyagért, az erdősítési próbálkozásokért, a várt többletet nem kapjuk meg.

A kubikgödörök

Egyre fogyatkozó számban találhatók, ugyanis a vízügyi szervezet tereprendezés címén java részüket már eltüntette, helyüket elsősorban nemes nyárral ültette be. A kubikgödörök „gerendái” pedig még őrzik az egykori őshonos állomány génkészletét, mindazon növényfajokat, melyek a folyóvölgy arculatát egykor meghatározták. A kubikok és a megmaradó morotvák, holtágak a hullámtér legfontosabb vizes élőhelyei, természetvédelmi szempontból a legjelentősebbek. Ezért valamennyit, akkor kár kísérletezni vele. Kár a szaporítóanyagért, az erdősítési próbálkozásokért, a várt többletet nem kapjuk meg.

A gátvédő pászta

A töltések elhabolását hivatott megakadályozni, zömében nemes nyárákból és nemesített fűzfajtákból áll.

Műszaki szempontból a vidék gátvédő pásztái dicséretre méltóak, valamennyit a vízügyi szervezet létesítette és kezeli.

A jövő egyik lehetséges útja: kíméletes erdőgazdálkodás a hullámtéren

Ha a hullámteret ökológiai egységként kezeljük, ha fenn akarjuk tartani a zöld folyosót, akkor egységes, természetközeli szemléletű gazdálkodásmódot kell választanunk.

Vissza kell hoznunk az őshonos fafajokat, a hagyományos erdőművelési módokat. Így van lehetőség a kockázatmentes, de fatérfigogatot azért biztosító gazdálkodásra, fenntartható ökológiai ősszhang kialakítására.

Ez nemcsak a folyónak és völgyének az érdeke, hanem a miénk is.

Epilógus

A természetesen erdőgazdálkodás a hullámtéren ma mindenki előtt illúzióknak tűnik.

A földterület privatizálása, a magántulajdonnal járó rendelkezési jog meghiúsít minden elképzelést.

Allandó kompromisszumokra törekvő világunkban már az is eredmény lehet, ha a hullámtéri szántóterületeket az újdonsült gazdák betelepítik – nemes nyárral. Erre talán még lehet készíteni őket.

Arra viszont kicsi az esély, pénzünk és ösztönözhető lehetőségünk is alig van, hogy a meglévő erdőterületeket őshonos fafajokkal újítsák fel. Itt is csak – a gazdák részéről többé-kevésbé érthető módon – a nemes nyárák következnek majd.

Alföldünkön nem sok természeti értéket őrizhetünk már. Egyik lehetett volna a rehabilitált hullámtér, a Pannon-medence zöld folyosója, a magyar táj arculatának fontos eleme.

Aránytévesztések!

Az utóbbi időben egyre többet hallani hazai és külföldi ökológusok részéről, hogy meg kell akadályozni a nemesnyár faültetvények térnyerését hullámtereinken, különös tekintettel a felső Tisza hullámtérére.

Az új földtulajdonosok aligha számíthatnak erdőtelepítési pályázatok sikeres elbírálására, amennyiben azon nemesnyár – a legújabb nomenklátúra szerint papírnnyár – faültetvény létrehozása a céljuk.

Természetvédőink nyilván komoly sikerként élik meg ezen tény.

Bizonyára átgondolt akcióról volt szó, melyet előzőleg alapos hatásvizsgálatok előztek meg részükről (is).

A hosszú távú cél világos és méltányolandó, azzal egyet lehet értenie mindenkinek, akiben az ökológikus szemlélet nyomai még fellelhetők. Kérdés persze, hogy a hullámtéri szántók magántulajdonosai figyelembe veszik-e ezen magasabb rendű szempontokat. Ez ügyben komoly kétségeim vannak s féltő, hogy nem sikerült megtalálni a helyes arányokat, a jövőben elérendő és a jelenleg elérhető célokat illetően. Pillanatnyilag ugyanis nem az az igazán izgalmas kérdés, hogy mivel telepítse be a tulajdonos a földjét, hanem hogy mindenképpen az erdősítés valamilyen formáját válassza!

Az első „körben” be kellene érniünk annyival, hogy a hullámterekről eltűnik a legfőbb szennyező: a szántó művelési ág. Addig ugyanis, amíg a vegyszeres és műtrágyázott kukoricakultúrákról az évente esedékes zöldár jó eséllyel mossa be a hatóanyagokat élővizeinkbe, felesleges akadémikus vitákat folytatni a természetesen erdőgazdálkodás környezetbarátabb voltát illetően az ültetvényeszerével szemben, részben mert ezzel mindenki tisztában van, részben mert ezen faültetvényekről az említett hatóanyagok nem kerülnek a vízbe. Emellett talán árnyalattal kisebb jelentőséggel bír az a kétségvonhatatlan tény, miszerint faültetvényeink valóban nem képesek betölteni az erdők valamennyi funkcióját, sőt talán erdőnek sem minősíthetők.

Tételezzük fel, hogy földtulajdonosaink mégis meggyőződhetők arról, hogy a rövid távon igen magas profitot hozó hullámtéri nemesnyáras helyett az ökológiai szempontokat kifogástalanul teljesítő, ám sokkal szerényebb és számukra alig belátható távlatban hasznot hozó állományokat hozzanak létre.

A laikus itt nyilván azt gondolná, hogy kellőképpen differenciált telepítési egységárrakkal ezt honoráljuk nekik.

A laikus téved. Mi „szakemberek” ugyanis módosítottuk az erdőtelepítések rendjét szabályozó rendeletet, felállítottuk az I., II., III. erdősítési kategóriákat s ezen belül a hullámtereket a III.-ba soroltuk, ahol az erdősítendő fajajtól függetlenül az eddigi egységár 40%-át szavaztuk meg a telepítőnek.

Mit tehet ezek után a leleményes földtulajdonos? Elcserepli kültéri cimborájával a földet – feltéve, ha talál ilyen balekot –, s miután ekkor már ráfogható a termőhely hidrológiai viszonyaira, hogy VFLEN*, valamint a nemesnyár telepítésének is megszűntek az „elvi” akadályai, nagy reményekkel nyújthatja be pályázatát a II. kategóriában neki kijáró 70%-os támogatás elnyerése érdekében. A balek pedig továbbra is gyomirtózik és műtrágyáz a hullámtéren...

A konstrukció irracionális totális.

Összességében tehát a kitűzött cél vélhetően teljesül. Sikertől megakadályozni, hogy papírnnyár kultúrültetvények árasszák el hullámtereinket!

Asztalos István
erdőmérnök

* Vízfolyástól független (A szerk.)

ELEK SÁNDOR

A nyárfatermesztés technológiai tapasztalatai a Nyírlugasi Állami Gazdaságban

A Nyírlugasi Állami Gazdaság 2057 ha erdejéből 815 ha a nyárerdeők területe. Ebből következik, hogy a gazdaság nyárfacentrikus erdőgazdálkodást folytat. A nemenyár-termesztési kedv különböző okok miatt az utóbbi évtizedben mégis erősen visszaesett, ami elsősorban az alacsony érdeklőségre és a kedvezőtlen közgazdasági környezetre vezethető vissza.

A sok sikertelen nyártelepítés már az 1975–1980-as években ráébresztette a gazdálkodókat arra, hogy a nyár ültetvényeszerű termesztése szigorú technológiai fegyelmet követel. Igen sok gazdálkodó egyrészt azért telepítette a nyárasokat, hogy megszabaduljon a mezőgazdasági művelésre gazdaságtalan területtől, másrészt bizonyos pénzforrást láttak benne. A Nyírlugasi Állami Gazdaságban 1966-ban kezdődött a nyárfatermesztés az úgynevezett cellulóz nyár-program folytatásán. Elsősorban a határtermőhelyeken indult a telepítés. Amint a gazdaság vezetősége rájött, hogy érdemes e tevékenységgel foglalkozni, egyre jobb termőhelyekre telepítették a nyárasokat. A technológiát az Állami Gazdaságok Országos Központja határozta meg, mi ettől annyiban tértek el, hogy telepítés előtt műtrágyáztunk és hároméves kortól kezdődően 12–15 éves korig késő őszi lombtárcsázást végeztünk. Ezzel elértük, hogy az adott termőképességet 20–30%-kal fokoztuk.

A nyártermesztés első tapasztalatai igen sok dolgot tisztáztak. Elsősorban a termőhelykérdést, a klón-, a hálózat-, az ültetési technológiát, az ápolás mértékét, a gyökeres csemete és a csúcsrügyes karódugyvány alkalmazásának feltételeit. Az alapkérdések tisztázásában komoly segítséget kaptunk az ERTI püspökladányi Kísérleti Állomásától, személy szerint dr. Tóth Bélától és dr. Kaposi Imrétől, ugyanis a Kísérleti Állomás és a Nyírlugasi Állami Gazdaság különböző célfeladatokra nyolc éves időtartamra kutatási szerződést kötött. Sajnos a nyolc év letele után a kutatás részben befejeződött, bár igen sok probléma vetődik még fel.

A telepítés 70%-ban „I. 214”, 30%-ban óriás nyárral történt, 60x80 cm-es ültetődörrel. Hálózata 3x3, 3,5x3,5 és 4x4 m-es volt. Az ültetvényeszerű nyárasokat 12–16 éves korig ápoltuk, függetlenül attól, hogy csak 10 éves korig kaptak a befejezett erdőápolási költséget. Rájöttünk arra, hogy megfelelő ápoltsági színvonal esetén kapunk olyan többletnövekedést, ami a termesztést gazdaságossá teszi. Mielőtt az eredményeket ismertetném, megemlítem az adottságok néhány alapkérdését.

A nyárasok területének átlagos földértéke 7,5 aranykorona. Az állomány 50%-a úgynevezett határtermőhelyeken van, klasszikus erdőtipológia szerint akác, fenyő termőhelyeknek felel meg.

A fakitermelési adatokat 1973. évtől kezdődően gyűjtöttem össze 1990. évvel bezárólag. Így 737 ha tisztítási, 617 ha gyérítési és 518 ha véghasználati fatömeget dolgoztam fel. Úgy gondolom, hogy az adatok megfelelően jellemzik a nyártermesztésünk gazdálkodását:

tisztítási fatömeg	26,7 m ³ /ha
gyérítési	39,1 m ³ /ha
véghasználati	189,6 m ³ /ha
összes hozam	255 m ³ /ha

A súlyozott véghasználati kor 17,9 év. Ebből következően 14,3 m³ átlag évi növekedéssel számolhatunk.

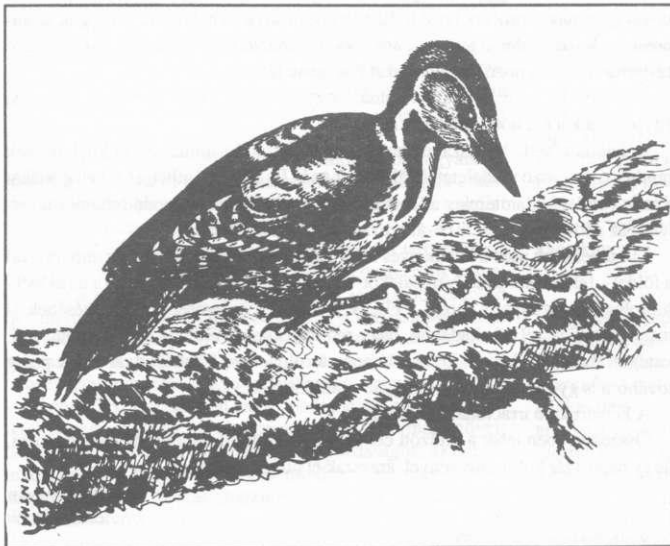
A használati fatömegadatok igen nagy szóródást mutatnak, ebből érződik az, hogy az egész területből 122 ha az úgynevezett rotont nyáras volt. A tisztítás 12–38 m³/ha, a gyérítés 20–88 m³/ha, a véghasználat 104–256 m³/ha között mozog. Az optimális nyártermőhelyen lévő állományok átlagnövekedése 19,5 m³/ha-ra várható. A klónok átlagnövekedésének adataival nem foglalkozom, mert ez még kutatási téma. Annyi már most is biztos, hogy az óriás nyár és a 'I. 214' között 4–80% átlagnövekedéskülönbség van az utóbbi javára.

Igyekeztem a nyártermesztésnek olyan adatait bemutatni, amiből bizonyos szakmai és gazdasági következtetéseket lehet levonni. Arról meg vagyok győződve, hogy érdemes a nyártermesztéssel foglalkozni, hiszen nem sok olyan növénytermesztési lehetőség van e tájegységen, ami olyan nyereséget hozna, mint a nyár, és jóval jövedelmezőbb, mint a gabonatermesztés.

Meg kell említeni a műtrágyakísérletek eredményeit. A legjobb kísérleti parcellán 82 m³/ha többlet fatömeg képződött a kontroll területtel szemben. A műtrágyázási költségek a plusz árbevétel 15–20%-át teszik csak ki.

Bebizonyosodott, hogy nem igaz a síkvidéki erdőgazdák körében elfogadott álláspont, mely szerint nyár után nem szabad vágásfelújításként visszamenni nyárral. A vágásfelújítás nagyobb technológiai és szakmai fegyelmet kíván az erdészről, mint a telepítés. Az a tapasztalatom, hogy összefüggő nyárasokat nem szabad létrehozni (50 ha), mert a talajvízháztartás negatív irányba teljesen megváltozik.

A nyírlugasi nyártermesztési tapasztalatok azt bizonyítják, hogy nagyobb beruházások között kevés olyan van, ami hat éven belül megtérül. A nyártermesztésnek még vannak tartalékai, elsősorban az új klónok bevonásával a termesztésbe és a technológia fejlesztésével.

GENCSI ZOLTÁN

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye természeti értékei

A megyében 26 885 hektárnyi (4,53%) országos jelentőségű védett területet tartunk nyilván. Ebből egy tájvédelmi körzet, tíz természetvédelmi terület. Országos jelentőségű védett területek:

Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet

Egykoron a csaknem asztalsímaságú térszínt egy hatalmas, mocsár- és láp-foltokkal, vízek czerágúságával átszőtt erdőtakaró borította. Az erdőállományok sokféleségét a Tisza egykori árterein, Csaroda, Tarpa, Beregdaróc közelében és a Túr mentén Túricsnyélt a bükkös (!) elemekben gazdag gyertyános tölgyesek (*Quercus robur* – *Carpinus hungaricum*); a Szamos-Túrháton a tölgy-kőris-szil ligetek (*Fraxino pannonicac-Ulmctum*) és a lefolyástalan területek lappjai adták. Ez az eredeti növénytakaró az „erdőlétsnek”, a vízrendezéseknek és mocsársápcsapásoknak köszönhetően kisebb darabokra szakadt. Mai képe azonban – eltérően az Alföld más tájaitól – még mindig igen hasonlatos a hajdanához. E mozaikok megőrzésére alakult 1982-ben 23 136 hektáron a tájvédelmi körzet. A gyertyános tölgyesek (tarpai Nagyerdő; Bockerek; Ricsei-erdő; Dédai-erdő; Lónyai-erdő) sáfrányszőnyeges különlegessége a magosligeti Cserkőz-erdő. A kora tavasszal virító kárpáti sáfrány (*Crocus heuffolianus*) bíborlila lepelleveivel még a tarpai Téb-erdőn találhatóunk. A beregi erdők nevezetes tavaszi virága a hóvirág, tőzike, szellőrózsák, galambvirág mellett a kockás lilium (*Fritillaria meleagris*).

Jellegzetes keményfajligeteket találunk a Lónyai-, Bockereki- és a Ricsei-erdő egyes részein, valamint a Gulácsi- és a tarpai Téb-erdőben. Szatmár-Bereg – európai mércével is – egyedülálló értékei a tőzegmohás lápok Csaroda, Gelénes határában (Nyíres-tó, Báltava). A

mohapárnákat ötféle tőzegmoha (*Sphagnum palustre*, *S. recurvum*, *S. magellanicum*, *S. teres*, *S. squarrosum*) alkotja. A lápok különleges értékei a hüvelyes gyapjúsás (*Eriophorum vaginatum*), a kereklevelű harmatfű (*Drosera rotundifolia*), a háromlevelű vidraff (*Menyanthes trifoliata*), a tőzegpepec (*Comarum palustre*), a tőzegpáfrány (*Thelypteris palustris*), a babérlevelű fűz (*Salix pentandra*), a tőzegáfonya (*Vaccinium oxycoccus*). Égerlápokat a gyertyános tölgyesek és a keményfajligetek mélyebb részein találunk (lónyai Mélyéger, bockereki Gönte és Hamvas-tó stb.).

A táj megkapó, mesés elemei a tavaszi virágpompába öltözött kőrtefáikkal a fás legelők: Túristvándi (Rókás legelő), Penyige (Erethegeyi legelő), valamint az előzőeket fajgazdaságban maga mögé utasító lónyai fás legelő. Tölgy és vackor mellett itt magyar kőrist, mezei juhart és vénic-szilt is találunk.

A folyók árterületének különleges gazdálkodástörténeti csodája az ún. „dzsungelgyümölcsös”: elveszettek, elfelejtettek hitű ősi fajtáival diónak, almának, szilvának és körtének. A gyümölcsnemesítés fontos géntartalékai e gyümölcsösök. Kár lenne értük, ha kipusztulnának!

Összefoglalva: Szatmár-Bereg jellegzetes földrajzi fekvéséből adódó rendkívüli természeti adottságai, értékei méltán érdemeltek védelmet.

Bátorligeti-ósláp Természetvédelmi Terület

Tuzson János 1914-ben megjelent munkájában (*Képek a magyar Alföld növényvilágáról*) írta le először a Bátorligeti-óslápot és e megállapítást tette: „az észak és dél, a hegyeségek és a puszták legváltozatosabb növényvilágát rejti magában”. Ezzel a láp a tudományos érdeklődés fókuszába került. Ma már elmondhatjuk, e láp a magyar termé-

zetvédelem legismertebb és legtöbbet vizsgált területe. A jégkorszakot követő fenyő-nyír kor és az azon túli klímaváltozások flórájának, faunájának egyedülálló közössége, amely a beerdősült homokbuckákkal ölelt – mély fekvésű és ezért sajátos mikroklimájú – lágban talált menedéket. A teljesség igénye nélkül néhány növényt kell említeni: fehér zászpa (*Veratrum album*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), mocsári angyalgökyér (*Angelica palustris*), zergeboglyár (*Trollius europaeus*), lápi csalán (*Urtica kioviensis*) háromlevelű vidraff (*Menyanthes trifoliata*), turbánliliom (*Lilium martagon*), kapotnyak (*Asarum europaeum*), árnyékvirág (*Majanthemum bifolium*).

A kiemelkedő természeti értékű 53 hektárnyi ósláp csak engedéllyel látogatható.

Bátorligeti-legelő Természetvédelmi Terület

1986 óta fokozottan védett a Nyírségre (nyírségense) jellemző – itt legnagyobb kiterjedésben fennmaradt – 23 hektárnyi törpefűves homoki gyeper (*Festucetum pseudovinae potentillosum arcnariac*). A társulás jellemző faja a veresnadrágcsenkesz (*Festuca pseudovina*). Különlegességük, ritkaságuk miatt kiemelkedők az itt található fajok közül a magyar kőkörörcsin (*Pulsatilla pratensis* ssp. *hungarica*), a tatógőz kőkörörcsin (*P. patens*), a leánykőkörörcsin (*P. grandis*), a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), a magyar nőszirm (*Iris aphylla* ssp. *hungarica*).

Fényi-erdő Természetvédelmi Terület

1953 óta védett a 298 hektárnyi Fényi vagy Körmei erdő. Egykori tulajdonosa, gróf Károlyi József is természetvédelmi emlékek jelölte ki ezer

hektáros erdőtümbjének legszebb részeit. A gazdag domborzati formák között igen változatos vegetációjú erdőjelenes lágú szárú növényei a Bátorligeti Ósláppéval jórészt azonosak.

A változatos vegetációt a tölgy-köris-szil ligeterdő, a gyöngyvirágos tölgyes, a nyírláp, a pusztai homoki tölgyes és a homoki gyepek olykor meghökkenítő, sajátos egymásmellettsége, láncolata nyújtja.

E társulások rejtegetik a békaliliumot (*Hottonia palustris*), a lápi csalánt (*Ur-*

Baktalórántházi-erdő Természetvédelmi Terület

1977 óta védett az a 341 hektáros, egy tümböt alkotó erdőttest, amely a Nyírségre egykoron jellemző homoki gyertyános-kocsányos tölgyes (*Quercobori-Carpinetum*) és gyöngyvirágos tölgyes (*Convallario-Quercetum*) társulásokat őrzi. A löszös homokdombok úde-félnedves termőhelyein a gyertyán, a kocsányos tölgy, a mezei juhar, a me-

rési periódus, amely minden fajaf ellenálló képességét csökkenti, de leginkább a kocsányos tölgy szenved. Ennek következtében egyes erdőrészeket elgyertyánosodtak. A tölgyek száradási ütemét tekintve a felújítási munkálatok elodázhatalanok.

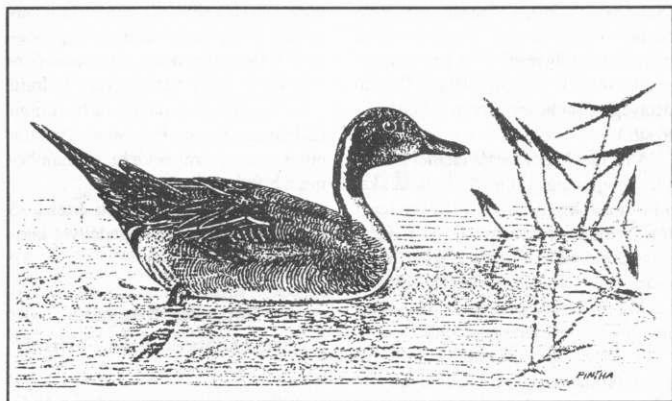
Tiszadobi ártér Természetvédelmi Terület

A lefűződött, leválasztott holtágakkal több mint 1000 hektáros ártér 1977 óta védett. A holtágak vizét vastagon borítja a víziódió vagy sulyom (*Trapa natans*), tenyészik benne a fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*), a sárga vízitök (*Nuphar lutea*), a vízi kolokán (*Stratiotes aloides*) és a rucaörm (*Salvinia natans*).

A morotvák közötti tereket a bokorfüzesek, a fűz-nyár ligeterdők és a magyar kőrises (*Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica*), tölgy-köris-szil ligeterdők, valamint ezek egymásba mosódott átmeneteinek gazdag cserjeszintű állományai uralják. A terület buja növényvilágához méltó a madárvilág. Az öreg tölgyesek fészkelője a kiskócsag, bakso, szürkegém, kékgalamb, szalakóta, macskabagoly, fekete harkály. A szárazabb cserjésekben hallani a fülemüle énekét.

Tisztatelek-Tiszaberceli ártér Természetvédelmi Terület

Védelem alá 1978-tól 718 hektár, 1990-től pedig 1566 hektárnyi ártér került. A terület magán viseli az emberi beavatkozás nyomait: kubikgödörök, strandok, szántók, faültetvények követik egymást. Ezek közé ékelődnek be a szigetszerű fűz-nyár ligeterdők és a keményfaliget-maradványok. Ez utóbbi-ból főként a vénic-szil jelzi, hogy hol volt és hol nem lett, lesz többé a Felső-Tisza-vidéket egykoron jellemző magasártéri erdőtümb, a tölgy-köris-szil ligeterdő. Az élőhelyszigeteket jellemző madárfajai a kis- és nagyfülemüle, feketegolya, barnakánya, posztáták, füzikék,

tica kioviensis), a széleslevelű nőszőfű (*Epipactis helleborica*), a mocsári angyalgyökert (*Angelica palustris*), a mocsári gólyaorr (*Geranium palustre*), a magyar aszatot (*Cirsium pannonicum*) stb.

Az erdő egységét megbontó akácok – melyekről szinte eldönthetetlen, hogy a pusztai tölgyesek vagy a homoki gyepek területét foglalták-e el – lassan kiűztek a védett területről. Azonban a talajvízszint süllyedése és a száraz időjárás periódus nemcsak az idős tölgyek tűrőképességét teszik próbára, hanem feladják a leckét az akácokat tölgyessé alakítani vágyó természetvédelemnek is. A tölgyfelújítások kilátástalanságát súlyosbítja a vadkár, hiszen kerítés nélkül – melyre a természetvédelemnek évek óta nem jut pénze – a vad (őz, gímszarvas, nyúl, disznó, dám!) a fiatalokban kedvre csemegezik.

zei szil, a madárcseresznye, az ezüst-hárs alkotta erdőállomány lágú szárú szintjében találjuk a debreceni csomolyát (*Melampyrum nemorosum* ssp. *debreceniense*), a szagos mügét (*Galium odoratum*), a keltikét (*Corydalis cava*, *C. solida*), a hagymás fogasírt (*Dentaria bulbifera*), a kapotnyakot (*Asarum europaeum*), az erdei varázslófűvet (*Circea lutetiana*), mint montán elemeket. A gyöngyvirágos tölgyesekben leljük a bihari csomolyát (*Melampyrum latifolium*) és a ligeti perjét (*Poa nemoralis*).

A tölgy, köris és a gyertyán kiváló növekedési sajátosságai genetikai szempontból jelentősek. Az állomány megőrzése erdészeti genetikai kutatások céljából feltétlen szükséges. Az erdőállomány fenntartását jelentősen nehezíti a vízrendezések okozta talajvíztükr-süllyedéssel párosuló száraz időjá-

énekes- és fekete rigó stb. A nagyfülemüle legjelentősebb hazai költőhelye.

Tiszavasvári Fehér-szik Természetvédelmi Terület

Magyarország legészakibb fekvésű szikes tava 1977 óta védett. Területe 225 hektár. Gyülekező- és táplálkozóhelyként a madárvonulásban jelentős szerepe van. Vízének planktonbősége főleg a tengerszegélyekre jellemző parti madarak sajátos táplálékait kínálja. A szikes mocsár, a vakszik, a nádas, a szikes pusztai gyepek élőhelyei a gulipánnak, a széki lilének, a feketenyakú vöcsöknek, a piros lábú cankónak, a víziútnak, a kis- és búbos vöcsöknek stb.

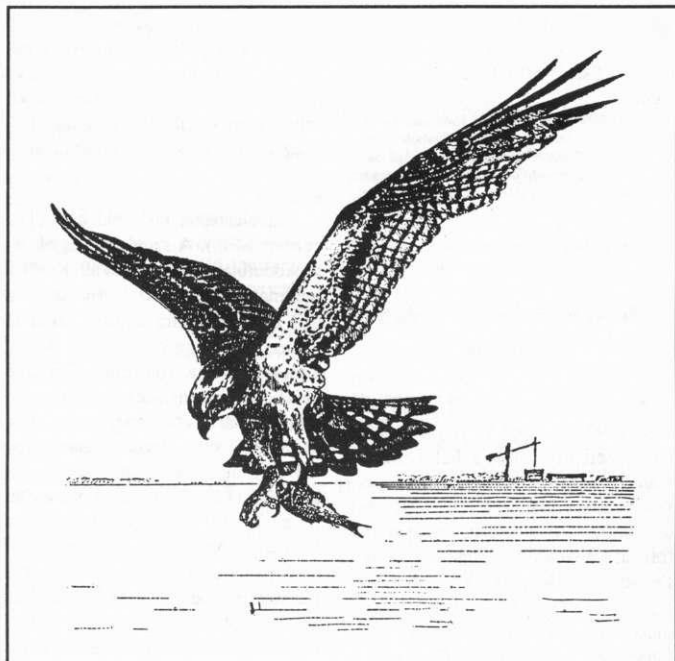
Kállósemjéni Mohos-tó Természetvédelmi Terület

Homokdombok karolják a zárványtájt vált folyóölglyet, amely ma a lápteknőt képezi. A homokdombok valamikor tölgyeseit akácok, fenyvesek váltották fel. A terület 38 hektár. 1954 óta védett. A tó fűzláp- és nádasállományok nyílt vízfelülettel megtört váltakozása. Az iszapból felszakadó gyékényrizómák uszadékai összesodródva és a rajtuk megtelepedő más növényektől megvastagodva kisebb szigeteket alkotnak. Ez az úszóláp, a fűzláp és a nádas rejti magában a tőzgepáfrányt (*Thelypteris palustris*), az iszapzsurlót (*Equisetum fluviatile*), a széleslevelű hídórt (*Caldesia parnassifolia*), a villás májmohát (*Riccia fluitans*), a vízi harmatkását (*Glyceria maxima*).

A környező szántókon nyereségvágyból elkövetett meliorációs merényletek természetesen a Mohos életére is kihatással vannak. A természetvédelem a tó életre keltését tavaly óta vízutánpótlással kíséri meg.

Cégénydányádi kastélypark

A Kende család a klasszicista kastély felépítése (1830) után kezdett hozzá az

eredeti faállomány meghagyásával a Szamoszt kísérő tölgy-körös-szil ligeterdőben a park kialakításához. (Angolpark stílus). A kiváló öntéstaíj, a viszonylag bőséges csapadék, valamint az ártéri mikroklima éghajlatunkat nehezen viselő fajok betelepítését is lehetővé tette. De ne feledkezzünk meg a hozzáértő, gondos kezekről sem, melyeknek köszönhetően a Kende bárók parkja határokon túl is híressé vált. A gazdag növényanyagból csak néhány: juharlevelű platán, tulipánfa, vörös tölgy, páfrányfenyő, liliomfa, tiszafa, kaukázusi jegenyefenyő, mocsárciprus, sima-, luc-, fekete-, erdeifenyő, hamisciprus, szeldeltlevelű bodza, diók stb.

A második világháború után a park pusztulását az OKTH 1984-ben indított helyreállítási munkálatai állították meg. A bodza visszaszorítása lehetővé tette a kaszálást. Ennek következtében tavaly tavasszal százezres mennyiségben virított a téltemető (*Eranthis hyemalis*) és állománya tovább növekszik. A téltemető virágzásban követik a keltikék. A park eldugott zugában ősszel bontotta

lilás szirmait három tő, a Kárpátokból katonaemléktől hozott ciklámen (*Cyclamen purpurascens*).

Napjainkra a park 16 hektárra zsugorodott, ebből 13,9 hektárt az OTVH kezel.

Kaszonyi-hegy Természetvédelmi Terület

A mezőkaszonyi kis vulkáni kúp északi része Trianon után Ukrajnához, a déli része pedig – történelmi élcént barabási Kaszonyi-hegy néven – kis hazánkhoz tartozik. A teljes hazaeső rész (160 ha) tavaly óta védett. A hely vegetációjának szenzációja a szádokfa vagy ezüsthárs (*Tilia tomentosa* Mönch) állomány nagyságú jelenléte a keleti lejtőn (Szádok-oldal) és szórványos előfordulása a déli oldalon (Nagyköves). A hegyen több évszázadon át folyó szőlőművelés – melynek kötőanyagja a hárs „háncsa” – nem szorította ki az ezüsthársat.

A Beregi-síkból szigetszerűen kiemelkedő Kaszonyi- és a közeli Tarpai-hegy az Észak-Alföld markáns tájképi elemei.

Utolsóként fel kell még sorolnom a védelemre érdemes területeket. Szabolcsveresmarti víztározó gazdag madárvilágával; a tarkasáfrányos Grófi-erdő Szamoszeggen; a beregsurányi Báró-erdő bükkös elemeivel; a galácsi Kőrös-erdő; a Bagiszegei-erdő; a vásárosnaményi Sárkánykert; a Jánki-Erdő; a Géczi-sírtű; a nyírlugosi „őserdő” és remélhetően tart még a sor...

Helyi jelentőségű védett területek

Az önkormányzatokról szóló törvény (1991. évi XXV. tv.) a megyei természeti értékeket a helyi önkormányzatok hatáskörébe adta, így naprakész adatsor hiányában az 1990. évi törzskönyv szerint védett: a nagyari Petőfi-fa; a vajai Várkert, a gávavencsellői Dessewffy-féle park, a tiszavasvári Dessewffy-féle park, a kállósemenyi diákothron parkja, a kállósemenyi Gyulaházy-féle park, a kislétei Gencsy-féle park, a baktalórántházi Dégenfeld-féle park, a berkeszi Vay-féle park, a tiszadobi Andrassy-féle kert, a szabolcsbákai öreg hárs, a szabolcsveresmarti Víg-féle park, az anarcsi kastélypark, a mándoki kastélypark, a tuzséri park, a kosordi Tisza-féle park, az eperjeskei Jármay-féle park, a nyíregyházi páfrányfenyő, a nyíregyházi tiszafák, az újfahértói orchideás rét, a balkányi mamutfenyő, a kéki láprét, a vitkai platánfasor, a laskodi platánfa, a fchérnyarmati platánfa, az apagyi kondrázttató, a császlói somfa.

A kastélyparkok mindegyike az épületet övező erdőt átfomál, ám a természetesség hangsúlyozó angolpark. A kertek állapota az épületet birtokló intézmények anyagi lehetőségeit valóságosan tükrözi...

Termetes és nevezetes fáink

A szabad erdőségek zabolátlan vagy szabályozott irtásával szemben mindig

voltak kiválasztott, lélekkel felruházott, szentként tisztelt, totemisztikus fák, amelyek az íratlan tilalmaknak vagy a másféle szentségnek: a védelemnek köszönhetően napjainkig megmaradtak. Megyénkben is találunk jónéhányat.

Hársak

Szabolcsbákai kislevelű hárs (Tilia cordata Mill.). A szőlőskert egyik homokdombján magányosan áll. Kerülete mellmagasságban 860 cm. Hét hatalmas ága a domboldalra hajolva talált támaszt, s ott meggyökeresedett. Becsült kora 400-500 év. Több mint 40 m átmérőjű koronája nemcsak a szelíd kirándulókknak kínál hűvös sátrát, hanem a bántó szándéknak is. Vezérhajtása a lányos ház előtt májusfává vált, s azóta a seb korhadása két további ággal, „könnyítette” a törzset. 1981 óta védett. Nyírkáitai két hársfa. Az Áron-tagban – a szabadságharc során itt menedéket lelt Vörösmartyról elnevezett – két kislevelű hársfa áll. Kerületük 550 cm, illetve 360 cm. Egészségesek. Környezetük elhanyagolt.

Tölgyek

Magyari Petőfi-fa. A néphit úgy tartja, hogy Petőfi Sándor e tölgyfa (Quercus robur L.) alatt írta a Tisza című versét. Elképzelhető, hogy az ihlet itt – a vers azonban bizonyosan Pesten – született. A kedves legenda ellenére a több mint hat méter törzskerületű magányos fa nemcsak az időjárás elemeket, hanem az ember gyújtotta tűz lángnyelveit is megszenvedte. Egyetlen ága feldúcolva került el a pusztulást, 1961 óta védett.

Tiszatelken a gátra bölint terebélyes koronájával két tölgy. Kerületük 567, illetve 378 cm.

Tiszadobon Budaházi Zoltán erdőszkerületében több figyelemre méltó tölgy hagyásfát találunk 500 és 550 cm közötti törzskerületekkel, emlékeztetve bennünket a magasártéri tölgyesekre.

Nyárfák

A nyárfák között bizonyosan a vásárosnaményi fehérnyár (Populus alba L.) a „leg” a megyében. A Kraszna melletti

rét végében magasodik a fehér kérgű, 795 cm-es kerületű fa.

Öt méter körüli törzskerületű fehérnyárfákra lelünk a Szamos gátoldalában Olcsván, a Lónyai-csatorna partéleiben Lónyán (lónyai határfa) és a Kovacsics-tanyától kőhajításnyira Nyírbogát határában. Ez utóbbi fa valószínűleg a nemrég elpusztult góliát sarja, melynek kerülete 804 cm, magassága pedig 35 méter volt.

Feketenyarak

(Populus nigra L.) közül két figyelemre méltó akad. Az egyik Tiszadobon, a gát lábánál található. Kerülete 676 cm. A másik Aranyosapátiban a szőlőskert kapufélfája, 454 cm-es törzskerülettel.

Húsos som

(Cornus mas L.) Hazánk s valószínűleg Európa legidősebb „somfája” egy isten háta mögötti falu – Császló – almaskertjében hozza nem mindennapi (3-3,5 cm-es) terméseit. Kora 400-450 évre tehető. A fa hat méter magas, koronaátmérője nyolc méter. A törzse nem sokkal a föld felett sokfelé ágazik. Termésének magvai szokatlanul kihegyezettek. A fa tulajdonságai alapján Nyékes István *forma császlóiensis* néven vezette be a tudományba ezt az alakot. 1989 óta védett.

Mamutfenyő

(Sequoiadendron giganteum). Balkánytól néhány kilométerre a Csiffitánya félreeső zugában magasodik egy villámsújtotta mamutfenyő. Valamikor 34 méteres magassága megfeleleződött (17 m). Törzskerülete 460 cm. Villás ága összeabroncsozva, kiheverve a villámcsapást, újra hajt. A homokdomb lejtőjén álló fa elfeledett kastélypark utolsó hírmondója. 1988 óta védett.

Platán

A cégenyéndányádi kastélypark ékesége a 690 cm-es törzskerületű, 45 m koronaátmérőjű juharlevelű platán (Platanus x hispanica Brot.). Hatalmas ágait vasoszlopok támasztják. Nem mindennapi méreteit hazánkban csak a körmen-di platánfa (7,8 m) múlja felül.

Kinek kell a tanerdő?

Részletek egy feljegyzésből:

„1. 1992 őszére nyilvánvalóvá vált, hogy az erdőgazdaságok 1993 tavaszára tervezett átalakulása miatt az erdészeti szakképzési intézmények gyakorlati oktatása bizonytalanra válik. Gyakorlati foglalkozásokat korlátozottan, vagy esetleg tértítés ellenében tudunk végrehajtani.

2. A probléma megoldására... értesítést kaptunk arról, hogy az Állami Vagyonügynökség E-40/7/ÁVÜ/1992. számú határozata alapján a TÁEG-től 1000 ha erdőterület használati jogát kapjuk meg a tangazdaság kialakítása céljából.

3. A TÁEG igazgatójával folytatott egyeztetések után december 11-én szóban megegyeztünk az átadásra kerülő területről.

4. Közben november 16-án az FM Erdészeti és Faipari Főosztálya az erdészeti szakképzési intézmények vezetőinek felvázolta egy oktatási célú alapítványi erdő létrehozásának elképzeléseit. Az alapítványi erdővel kapcsolatos több szakmai aggály mellett a következő alapvető kérdések is felmerültek.

– Az ÁVÜ tangazdasággal kapcsolatos határozata érvényben van-e még?

– Ha igen, miért van szükség egy, ezzel párhuzamos, más megoldásra?

– Van-e garancia az alapítványi erdő megvalósulására? Mikorra várható létrejötte?

– Egyértelmű választ kaptunk arra a kérdésre kaptunk, hogy az ÁVÜ határozat érvényes.

A tanácskozásról jegyzőkönyv vagy feljegyzés nem készült!

5. December 21-én iskolánk a szóbeli megegyezés során kijelölt területet frásba fektette és egy átadásra vonatkozó megállapodás-tervezettel a TÁEG igazgatójának átadta.

6. 1993. január 5-én a TÁEG igazgatója a megállapodást elutasította azzal az indokkal, (...) hogy a TÁEG kezelő, ezért ilyen megállapodást kötni nincs joga. Ezt csak a tulajdonosi jogot gyakorló Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság teheti meg.

7. Január 8-án újabb megállapodás-javaslatot adtunk át, melynek egyik pontja szerint a területátadásra vonatkozó megállapodás csak az ÁVRT jóváhagyásával válik érvényessé.

8. A TÁEG igazgatója január 12-én ismét elzárkózott a megállapodás aláírásától arra hivatkozva, hogy az FM Erdészeti és Faipari Főosztálya tanerdő vonatkozásában más álláspontot képvisel.”

A feljegyzés 1993. január 13-án készült a Roth Gyula Erdészeti és Faipari Szakközépiskolában egy iskolai tanerdő kialakítási szándékáról.

A tanerdővel évtizedek után végre ismét születhetne egy olyan megoldás, amely hosszú távon a lehető legjobb alapját képezné valamennyi szakképzési intézményünk gyakorlati oktatásának.

Ezután a tanulók nem kétes értékű nyári gyakorlaton, kirándulás-szerű tanulmányutakon ismerkedhetnek a szakmával, hanem úgy ahogy kell: az iskola maga is gazdálkodik és ezt tanulóira építve teszi. A tanerdőben nem vésíteni, mutogatni, magyarázni, jegyzetelni kellene, hanem csinálni.

Lehet ennél jobb gyakorlati képzést adni? Meggyőződés, hogy nem!

Sajnos a tangazdaság kialakítása – bár a mezőgazdasági iskolákban eredményesen folyik – nálunk úgy tűnik, kiviheletlen. A TÁEG nem adja át a területet. Az Erdészeti és Faipari Főosztály más – véleményünk szerint kevésbé jó – megoldást szorgalmaz. (Talán azért, mert a tangazdaság kialakításáról szóló döntéshozatalnál nem kérték ki a véleményét?) Többen kétségbevonat, hogy egy erdészeti szakközépiskola képes a szakmai követelményeknek megfelelően üzemeltetni egy tanerdőt. Válaszként megjegyzem, hogy iskolánkban 16 okleveles erdőmérnök, 3 erdőtechnikus, 6 okleveles faipari mérnök és 2 faipari üzemmérnök dolgozik. Közülük 5 egyetemi doktor, 17-en mérnök-tanári végzettséggel, 8-an további szakmérnöki végzettséggel rendelkeznek.

Az erdészeti szakközépiskolák a technikumok megszűnése (1968) óta azon a kényszerpályán mozognak, amit a művelődési tárca készített. Hiába kértük és kaptuk a szakma támogatását, minden szakmai oktatást javító törekvésünket lenyesték, amely kilógott a közoktatás skatulyájából. Iratárunkban elsősorban mérhető az erre vonatkozó tervek, levelek. Ez az első eset, hogy a szakma nyíltan lehetőséget kap az iskola tevőleges segítségére.

Azt várunk és várjuk, hogy elgondolásaink és lehetőségeink figyelembevételével, összefogással és közös szándékkal olyan megoldás születik, amely hosszú távon és a lehető legjobb módon oldja meg gyakorlati képzésünk gondjait. Úgy tűnik, ehelyett egy újabb – szakmai – kényszerpálya épül, amelyben az iskolák érdekeire, véleményére nem figyel senki.

Nekünk kell a tanerdő, hogy újabb szakembereket nevelhessünk! A szakmának nem kellene jobb szakemberek?

Folcz Tóbiás

A vadhús élvezeti értékét lényegesen befolyásolja az elejtés módja. Az állat testében tartalék tápanyagot – glikogént – halmoz fel, ami elejtés után tejsavvá lesz, ez viszont bizonyos hatóanyagokat gerjeszt, amelyek felbontják a nagy fehérje-molekulákat és így fellazítják az izmokat. Amennyiben a vad ezt a glikogént az elejtés előtti/utáni hajszában gyorsan felhasználni kénytelen, úgy ez a hatás nem fejlődhet ki és a hús kemény marad. Ezen alapszik nyúlunk, fácánnak napokig, hetekig lógatva tartott porhanyítása is. A hús pH értéke a merevség beállta előtt 6,2–6,4, ez az érés alatt 5,5–5,7-re száll, majd a végén 5,8–5,9 lesz. További lúgosodás – 7 pH és több – már romlást jelent. Hasonló nehezen puhíthatóságot idéz elő az elejtett vadnak túli korai – még merevedés előtti – lehűtése 10°C alá, mert a savasodás csak a merevségben indul meg.

(AFZ 1993. 2. Ref.: Jérôme R.)

Éghajlatváltozás – új erdőtelepítési stratégia

A jövő század első harmadára – 2030-ra – várható éghajlatmódosulást prognosztizálja dr. Pálvölgyi Tamás meteorológus az ÖKO (Ökológia, Környezetgazdálkodás, Társadalom) című folyóirat 1992. 2. számában megjelent és érdekeseti körökben is méltán érdeklődésre számotartó tanulmányában.

„Az éghajlatváltozás hatása az erdei ökoszisztémákra a Kárpát-medencében” című tanulmányában a szerző megállapítja, hogy a globális felmelegedés következményeként a „Kárpát-medence egésze mintegy átcsúszhat a humid és arid területeket elválasztó határvonalon.” A jövő század 30-as éveire a mainál 1–2 °C-kal melegebb és szárazabb éghajlatra számíthatunk. A klímaváltozás érdekeseti vonatkozású hatásaként leszögezi, hogy „az erdőtársulások északabbra... fognak elmozdulni. Várhatóan horizontálisan és vertikálisan is növekedni fog az erdős sztyepp aránya, míg a domb- és hegyvidékek erdőtársulásai visszahúzódnak és összetételükben is változnak. Valószínű, hogy visszahúzódnak bükkösein, a cseres-tölgyesekben a cser tör előre és még kedvezőtlenebb lesz az éghajlat az alföldi fenyvesek számára”.

Nyomatékkal felhívja a figyelmet arra, hogy „Magyarországon olyan átgondolt erdőtelepítési program lenne szükség, amely figyelembe veszi a várható éghajlatváltozásokat, mert ennek híján veszélybe sodródhat természetes környezetünk egyik alapvető összetevője, az erdő”. Hangsúlyozza, hogy a szaporítóanyag származási helyének és nemekévé a klímaváltozatoknak nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani.

Számos fafajt sorol fel, amelyek számításba jöhetnek az erdősítésekénél. Kritikusan szól arról, hogy az erdőtervezők ma – úgy mond – „a múltra támaszkodnak... a jelenlegi klimatikus viszonyok ismeretében tesznek javaslatot arra, hogy a termőhelynek (és a gazdasági igényeknek) legjobban megfelelő új erdő milyen fő fafajokból álljon, figyelmen kívül hagyják azonban a környezet (és így az éghajlat) esetleges jövőbeli változásait.”

Ha szembe akarunk nézni ennek a várható időszak kihívásaival, akkor a tudománynak, oktatásnak és a gyakorlatnak egyaránt idejekorán meg kell tenni a szükséges lépéseket.

Dr. Csötönyi József

Az MDF VI. Országos Gyűlésének

A Mezőgazdasági, Kárpótlási és Szövetkezetpolitikai Szekció elfogadott állásfoglalása

1. A szekció áttekintette az V. Országos Gyűlésen hozott állásfoglalás megvalósítására érdekében hozott határozatok teljesítését és elfogadta az arról készített írásbeli beszámolót.

2. Kívánatos, hogy a kárpótlási és szövetkezeti törvények végrehajtása során megkezdődött termőföld tulajdonrendezés, az egységes szabályozás érdekében új földtörvény szülessen, amely tartalmazzon:

a/ birtokmaximumra vonatkozó rendelkezést;

b/ a külföldiek termőföld tulajdon-szerzésének tilalmáról rendelkezést;

c/ a termőföldök használatának és bérletének rendjére vonatkozó korlátozó szabályokat.

3. Továbbra is kiemelt kormányzati feladatnak kell tekinteni a kárpótlási törvények gyors és eredményes végrehajtását, összhangban a szövetkezeti átalakulással és az állami gazdaságok privatizációjával.

4. Szükséges a szakmai törvények mielőbbi megalkotása. A magyar ter-

mek versenyképessége érdekében javasoljuk az Országgyűlés elé terjeszteni az

- élelmiszertörvényt,
- az állattenyésztési törvényt,
- a növényegészségügyi törvényt,
- az állategészségügyi törvényt,
- a takarmánytörvényt,
- a vetőmag- és szaporítóanyag előállítás törvényt,
- az erdőtörvényt és a
- vadászati törvényt.

5. A vadászati jogot a földtulajdonhoz kell kötni.

6. Annak érdekében, hogy a kárpótlással és szövetkezeti átalakulással tulajdonhoz jutott kisvállalkozások működni tudjanak, létre kell hozni ezek hitelezésének jogszabályi, intézményi és pénzügyi feltételeit.

7. A szekció állásfoglalása szerint az 1992. évi I. törvény (szövetkezeti törvény) felülvizsgálata elengedhetetlen. A módosítással lehetőséget kell teremteni 1993. év meghatározott időszakában a szövetkezetekből kiválni szándé-

kozó tagok, illetve kívülálló üzletrész-tulajdonosoknak vagyoniukkal való rendelkezésre. Az átmeneti törvény hatályba lépése óta felgyorsult elbocsátásokban érintett foglalkoztatottak üzletrész-kiviteli lehetőségét biztosítani kell.

8. A törvényességi feladatok maradéktalan ellátása érdekében a szekció szükségesnek tartja a földművelésügyi hivatalok anyagi, személyi megerősítését.

9. A szekció javasolja, hogy az MDF támogassa az országban működő gazdaságköröket, ezek országos szövetségét. Ezzel segítse elő a parasztság érdekvédelmének erősödését.

10. Elengedhetetlen, hogy az ágazati célok, törvények mindenki számára érthető, népszerű és felhasználható formában jelenjenek meg a rádióban, televízióban és az írott sajtóban, az azok megismeréséhez szükséges gyakorisággal.

Budapest, 1993. január 23.

A szekció elnökség nevében

dr. Farkas Gabriella,
elnökségi tag

CSONTOS ISTVÁN, DR. MAGAS LÁSZLÓ

A „C” változat hatása az erdőre a Szigetközben

A „C” változat jogos aggodalommal tölti el Szigetköz erdőgazdálkodással foglalkozó, abból élő, de ezenfelül minden természetet, erdőt szerető, féltő lakóját. Az elmúlt időszakban az erőművi építkezések miatt bekövetkezett több, mint ezer hektár ártéri erdőterület elvesztése eltörpül amellelt a veszély mellett, melyet az ún. „C” variáns megvalósulása jelent a térség erdeire.

A vízügyi szakemberek által a „C” változat megépülése esetén várható vízvízviszonyok változásaira korábban készített prognózis alapján az elkövetkezőkben vázoljuk a variáns várható erdészeti, erdőgazdálkodási kihatásait. A prognózis szerint, amelyet az elterelés utáni megfigyelések igazolni látszanak, jelentős változás a jelenlegi állapotokban az Ásványráró-Mecser feletti, Rajkáig terjedő területeket érinti a Szigetközben, így vizsgálatainkat ezekre a területekre terjesztjük ki.

A jelenlegi állapot ismertetése Területviszonyok

A vizsgált rész erdővel borított területe 5564,8 ha. Ebben tározóterület és a vízpótló rendszer kialakítása végett letermelt erdőterületek nem szerepelnek. Az erdők elhelyezkedését a Nagy-Duna (beleértve a hozzá kapcsolódó ágvízrendszert) és a Mosoni-Duna vonulata határozza meg. Az 5564,8 ha-ból 2404,1 ha a Nagy-Duna hullámtérében és közvetlenül a hullámtérrel szegélyező mentett oldalon, 3160,7 ha a Mosoni-Duna parti sávjában található. A községhatáronkénti területelhelyezkedést az 1. kimutatás tartalmazza.

Termőhelyi viszonyok

Adott terület termőképességét emberi beavatkozás nélkül a klíma, a hidrológiai viszonyok, valamint a talaj együttes hatása határozza meg.

I. kimutatás	
A vizsgált térség erdőterületeinek megoszlása községhatáronként	
Község	Erdőterület (ha)
Ásványráró	505,1 (résztérület)
Bezenye	193,0
Dámózséli	76,7
Dunakiliti	405,9
Dunaremete	47,5
Dunasziget	1238,7
Feketeerdő	170,5
Halászi	350,9
Hédervár	166,8
Kimle	286,1
Kisbodak	368,8
Lipót	363,3
Mecser	50,0 (résztérület)
Mosonmagyaróvár	906,6
Máriakálnok	178,5
Rajka	256,4
Összesen:	5564,8

Makroklimatikus értékelés szerint a Szigetköz az erdős sztyepp klímába tartozik. Ez a legkedvezőtlenebb klíma az erdők kialakulására, fejlődésére. A felszíni vizek jelenlétének köszönhetően kialakult páráviszonyok alapján azonban a térség mint mazoklimatikus terület a kocsanyalantólgyes klímába sorolható. Ez már lényegesen kedvezőbb termőhelyi viszonyokat biztosít a fás növényzet részére.

A Szigetközben az egyes fajok létét, természetességét a számukra rendelkezésre álló többletvízfeleségek határozzák meg. A többletvízhez két úton juthat a növényzet. Vagy az áradások során felülről a talajba szivárgó vízből, vagy a talajvízből kapillárisan felemelkedő vízből. Ez utóbbi mennyisége és elérhetősége szintén szoros összefüggésben van a felszíni vizek mozgásával. E két többletvízforrás nélkül a növényzet csak a csapadékból származó vízre számíthat.

A hullámterek hidrológiai viszonyait az adott terület magassági fekvése határozza meg, amit az elárasztások gyakoriságával és időtartamával jellemezhetünk. Így megkülönböztetünk:

– Nagyon magas fekvésű területeket: csak igen nagy vizek esetén rövid időre kerülnek elöntés alá. Nagysága elhanyagolható.

– Magas fekvésű területek: nagy árvizek esetén rövid ideig kapnak elöntést. A terület 3-4%-a.

– Középmagas fekvésű területek: évi 1-3-szori elöntést kapnak, ami gyors lefolyású, a talaj vízháztartását lényegesen javítja. Ide tartozik a terület 53%-a. A talajvízen keresztül kisebb árhullámok is érezhető kedvező hatásukat.

– Középmély fekvésű területek: évi 2-5-szori elöntést kapnak, az elöntés időszaka elérheti a vegetációs idő egyhatodát. Talajvízen keresztül közepes vízállásnál is állandó vízutánpótlást kap. A hullámtér 37%-a tartozik ide.

– Mélyfekvésű területek: tartós dunaremetei 430 cm-es vízállás esetén már víz alá kerülnek. A vízborítás meghaladhatja a vegetációs idő egyhatodát. A területek 5%-a tartozik ide.

– Nagyon mély fekvésű területek: a vegetációs idő legalább 1/3-ában vízborítás alatt vannak. A talajvíz felszíni érézeti hatását. Részarányuk 1-2%.

A hullámtéren kívüli területek a többletvíz a talajvízen keresztül kapják, s mint korábban utaltunk rá, ez a mindenkori Duna-vízállással szoros összefüggésben van.

Szigetköz erdőtalajaira jellemző, hogy a nyers kavicsos a Duna által lerakott hordalékból alakultak ki. Jelenleg a talajfejlődés valamely fokán állnak. Ennek megfelelően megtaláljuk a térségben a gyors öntéstalajt, a humuszos öntéstalajt, a réti talajt és az öntés erdőtalajt.

A kavicsréteg fölött elhelyezkedő termőréteg 20-200 cm vastagságú, szövete homok, homokos vályog vagy vályog. Mennél nagyobb a homokfrakció aránya, annál kedvezőtlenebb a talaj kapilláris vízemelése.

A Duna hordalékán kialakult talajok CaCO₃-tartalmúak. A jelenlegi vízellátás mellett ez nem hat kedvezőtlenül a faállományokra. Vízhány esetén azonban az aszály kedvezőtlen hatását a mésztartalom fokozná.

Faállományviszonyok

A Szigetköz természetes erdőátársulásait alkotó fajok (fűz, fekete nyár, szürkenyár, hamvas éger, tölgy, kőris, szil) az elmúlt 50 év során elsősorban gazdasági okokból kisebb-nagyobb mértékben hátrébb szorultak, területi részarányuk csökkent, előírba került viszont a nemesnyarak termesztése. Ez elsősorban a fűz-nyár ártéri erdők (*Populo salicetum*) rovására történt. Azonban a nemes nyarak, mint a fekete nyarak nemesített klónjai, csak az erdők koronaszintjében okoztak változást, a cserje- és gyepszintet, valamint az itt élő állatvilágot változatlanul hagyták. Az eredeti állapot regenerálása, bár idő- és pénzigényes feladat lenne, megoldható.

A térség jelenlegi élőfakészlete 1 236 042 brm³, melynek területi elhelyezkedését a 2. kimutatás tartalmazza. Az élőfakészlet legnagyobb hányadát a nemes nyarak, a kőris, a fűz, a szürkenyár és a kocsányos tölgy produkálják. Az állományok korszerkezete, figyelembe véve a gyorsan növő fajok magas részarányát, jó, a tartamos gazdálkodást lehetővé teszi. A különösen nagy értéket képviselő keményfás (tölgy-kőris) erdők legnagyobb hányada a Mosoni-Duna felső szakasza (Rajka-Hédervár között) mentén található.

2. kimutatás Az élőfakészlet megoszlása községhatáronként	
Község	Fatömeg brm ³
Bezenye	42 924
Dunakiliti	75 360
Dunaremete	9 110
Dunasziget	305 884
Feketeerdő	39 690
Halászi	76 405
Hédervár	43 576
Kirle	50 879
Kisbodak	62 090
Lipót	62 113
Mecsér	16 500
Mosonmagyaróvár	257 470
Máriakálnok	33 215
Püski	2 330
Rajka	71 846
Ásványráró	96 650
Összesen:	1 236 042

A „C” változat várható hatásai

Az Északdunántúli Vízügyi Igazgatóság szakemberei által készített szakvélemény alapján a „C” változat megépülése után az erdőgazdálkodásra nézve a következő hatásokkal kell számolnunk.

1. A hidrológiai viszonyokban bekövetkező durva változások az Ásványráró-Mecsér vonalától felfelé, a Rajkáig terjedő szigetközi területeket érinti.

2. A Nagy-Duna hullámterére jellemző évenkénti többszöri elöntés a Felső-Duna-ártéren elmarad, illetve olyan kismértékű lesz, melynek kedvező hatásai elhanyagolhatók.

3. Mivel a főmeder éves vízhozama sokéves átlagban mindössze hét nap haladja meg a 350 m³/s-ot, a tartósan

rendkívül alacsony vízszint miatt jelentős talajvízszint-csökkenéssel kell számolnunk.

4. Az alvízcsatorna Öreg-Dunába való visszacsatlakozásának környékén az erőmű üzemeltetése miatti gyors és gyakori vízszintváltozás eróziós károkat és a mindennapi gyakorlati erdészeti munka lehetetlenné tételét okozza. A talajvízszint-süllyedés a szakvélemény szerint az Ásványráró-Mecsér vonalától felfelé eső területeken a következőképpen jelentkezik:

a/ Duna 1840 fkm – Mosoni-Duna 69 sz. VO szelvényben:

– a Duna hullámterében és az azt közvetlenül szegélyező védett oldalon a várható talajvízszint a jelenlegi átlagos talajvízszinthez viszonyítva 220 cm-rel süllyed és mindenütt a kavicsréteg felső szintje alá kerül;

– a völgyszelvény mentett oldal Mosoni-Dunáig terjedő szakaszán az átlagos talajvízszint 70-80 cm-t süllyed és mindenütt a kavicsréteg felső szintje alá kerül.

b/ Duna 1834 fkm – Mosoni-Duna Halászi híd közti völgy-szelvényben a fenti értékek:

– a Duna hullámterében 250 cm;

– védett oldalon a Mosoni-Dunáig 60-100 cm, a talajvízszint mindenütt a kavicsréteg felső szintje alá kerül.

c/ Duna 1824 fkm – Mosoni-Duna 35. sz. völgy-szelvényben fenti értékek:

– a Duna hullámterében átlag 280 cm;

– védett oldal Mosoni-Dunáig terjedő szakaszán 30-100 cm.

A hullámterében a talajvízszint a kavicsréteg alá kerül, a mentett oldalon túlnyomórészt a kavicsréteg fölött marad, leszámítva a nováki részt, ami erdőgazdasági szempontból nem elhanyagolható. Megjegyzendő, hogy ezen a területen a mostani átlagos talajvízszint is a kavicsréteg alatt található, azonban a tavaszi időszakban gyakran fölé emelkedett, amivel a későbbiekben már nem számolhatunk.

A „C” változat hatása a termőhelyi viszonyokra

A termőhelyi viszonyok változásának vizsgálatánál külön kell választani a Duna hullámterében és a védett oldalon levő területeket. A hullámterében az előntések szinte teljes megszűnése, valamint a talajvízszint nagymértékű süllyedése következtében a hullámterei erdőknek a jövőben nem áll rendelkezésére az a többletvíz, amely a fennmaradásukhoz elengedhetetlenül szükséges. Megszűnik az eddigi iszaplerakódásból származó tápanyagutánpótlás. Mivel a talajok meszesek, a vízhiány fokozottan érezteti hatását.

A terület mezoklimáját a bőséges felszíni vizektől, valamint a nedvességben gazdag talajokból származó magas lég-nedvesség biztosította. Erre a jövőben szintén nem lehet számítani. A növényzet szinte kizárólagos vízforrása a lehulló csapadék lesz, ami fennmaradását jelenlegi összetételének nem biztosítja. A hullámteret szegélyező védett oldal (töltéstől számított 2-300 m) termőhelyváltozása hasonló lesz.

A Mosoni-Duna felé eső védett oldal, illetve a Mosoni-Dunát szegélyező erdőterületek termőhelyi kisebb mértékben károsodnak. Az itt levonuló árhullámok előntései csak közvetlenül a parti sávot érintették, így ennek elmaradása nem jelent drasztikus változást. Az általános talajvízszint-csökkenés (30-100 cm) már komolyabban érezteti hatását. Ez az erdőterületek termőértékének csökkenésében fog jelentkezni.

3. kimutatás

A hullámtéri erdők területe, élőfakészlete ha-onkénti fatérfogata korcsoport-megozlása fajonként.

Fajfaj	1-10 év			11-20 év			21-30 év			31-40 év			41-60 év			61- év			Összesen		
	ha	m ³	m ³ /ha	ha	m ³	m ³ /ha	ha	m ³	m ³ /ha	ha	m ³	m ³ /ha	ha	m ³	m ³ /ha	ha	m ³	m ³ /ha	ha	m ³	m ³ /ha
KST	6,3	31	5	1,0	20	20	—	—	—	2,5	575	230	3,8	1444	380	0,6	132	220	14,2	2202	155,0
A	1,0	50	15	6,9	1035	150	6,3	1512	240	15,5	3100	200	8,1	1944	240	—	—	—	37,8	7641	202
MK	13,5	67	5	2,4	48	20	10,0	1200	120	16,0	4720	295	16,6	6325	381	21,0	8610	410	79,5	20970	264
EKL	0,2	1	5	1,0	80	80	—	—	—	2,0	460	230	2,1	546	260	1,5	450	300	6,8	1537	226
NNy	345,7	16939	49	421,3	87209	207	402,1	127748	318	369,8	160863	435	1,5	757	505	—	—	—	1540,4	393516	255
HNY	68,0	2040	30	38,8	7760	200	24,5	7105	290	30,8	13244	430	10,2	3570	350	0,9	297	330	173,2	34016	196
FFÜ	201,7	9682	48	205,0	37105	181	82,0	22140	270	37,1	13727	370	8,5	2720	320	—	—	—	534,3	85374	160
É	—	—	—	1,8	180	100	3,9	975	250	5,0	1400	2,80	0,5	100	200	—	—	—	11,2	2655	237
FE	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,7	1206	180	—	—	—	—	—	—	6,7	1206	180
Össz:	636,4	28810	45	678,2	133437	197	528,8	160680	304	485,4	199295	411	51,3	17406	339	24,0	9489	395	2404,1	549117	228

4. kimutatás

A védett oldalon levő erdők területének és élőfakészletének fatérfogata megoszlása, fajonként

	Terület (ha)	Élőfakészlet (br.m ³)
Tölgy	274,5	40 252
Kőrös	844,4	258 862
Akác	350,9	47 796
EKL	105,6	15 480
NNY	814,3	192 814
HNY	307,6	58 452
FFÜ	127,2	16 860
É	18,6	2 432
FE	317,6	53 997
Összesen:	3 160,7	68 6925

A „C” változat várható hatása a meglévő faállományokra

A faállományokra gyakorolt kedvező hatás a termőhely változásának függvényében fog jelentkezni. Ezért el kell egymástól választani a hullámtéren és a szegélyszávjában, valamint a védett oldalon levő erdőket. E két területen található erdők fajfaj és fatérfog szerinti kimutatását (hullámtéren korosztály szerint is) a 3. és 4. kimutatás tartalmazza.

A „C” változat várható hatása a hullámtéri erdőkre a következő:

– Az októberi áttöltésnek a tél folyamán – mivel a vegetáció szünetel – az erdőknél észrevehető hatása még nem lesz. A mederátöltést követő első vegetációban már megmutatkoznak a vízhiány jelei. A fák növekedési üteme csökkenni fog. Az erdőpusztulás jelei először az idősebb, magasabban fekvő fűzfálmányokon jelentkeznek majd az első év végén.

– A második évben megkezdődik majd a nemes nyárak kiszáradása is. Fekvéstől és kortól függően 3-5 év alatt a hullámtéri fűzések 90%-ban, a nemes nyárak 70-80%-ban kipusztulnak. A megmaradó állományok növekedése annyira visszaesik, hogy fenntartásuk értelme megkérdőjelezhető. Ugyancsak várható a már csak nyomokban fellelhető éger teljes kipusztulása is.

– A hazai nyárak, különösen a szürkenyár alkalmazkodni fog az új termőhelyi viszonyokhoz, évi növédeke azonban a korábbi időszak átlag 60%-át éri majd el.

– A keménylombos fajfajok kipusztulására szintén nem kell számítani, növekedésük azonban erősen lelassul, különösen a kőrös esetében. Várható a rágcsálók tömeges elszaporodása is,

amik a megmaradó fiatalokra jelentenek nagy veszélyt (hazainyár, tölgy, kőrös fiatalos).

– Az üzemi vízsztarna visszacatlakozása környékén közel 1000 ha erdőterületen a lökésszerű vízingadozás és mozgások miatt a partoldalak, állománysegélyek nem lesznek képesek ellenállni a víz eróziójának, ezáltal állományok erőteljes partvédelem nélkül elpusztulnak. A lapos, lefolyástalan területek állandó folyamatos vízhatásnak lesznek kitéve. Ezeken a területeken az állományok faanyagának letermelése, elszállítását is kérdésessé válik. A kiváló NNY-as területek mesterséges felújításának lehetősége kevés. Természetes felújítása a HNY-Fü állományokkal is kétséges.

A „C” változat hatása a hullámtéren kívüli erdőkre a következő. A Mosoni-Dunát szegélyező erdőkre gyakorolt hatás a talajvízszint-csökkenésén, illetve az évenkénti többszöri talajvízszint-emelkedés elmaradásán keresztül jelentkezik. A helyzetet súlyosítja, hogy a talajvízszint szinte minden erdőterület alatt a kavicsréteg szintje alá süllyed. Megítélésünk szerint az erdők pusztulásával ebben a térségben nem kell számolni, viszont az éves növédek jelentősen csökkenni fog. A termőhely változása legnagyobb mértékben a fűz- és nemesnyár-állományoknál érezte a hatását. Itt az éves fatérfog az eddigi felére, vagy még az alá is eshet. Itt található Szigetköz legszebb keményfás árterei erdejei. Ezek mind gazdasági, mind természetvédelmi vonatkozásban komoly értékeket képviselnek. Az elmaradó növédek nem egyszerűen mennyiségi csökkenésben jelentkeznek majd, hanem a megtermelt faanyag átlagos minőségének romlásában is.

A hullámtéri és védett oldali területek jelenlegi és várható éves növédek értékeit az 5. kimutatás tartalmazza.

5. kimutatás				
Az erdők jelenlegi és várható éves fatérfogata a hullámtéren és a védett oldalon (átlagnövédek)				
Fajfaj	br. m ³ /ha			
	Hullámtéren		Védett oldalon	
	jelenlegi növédek	várható növédek	jelenlegi növédek	várható növédek
Tölgy	6	4	6	4
Kőrös	8	5	8	5
Akác	8	7	8	7
EKL	6	5	8	6
NNY	18	10	16	10
HNY	12	9	12	9
FFÜ	13	8	12	8
É	7	—	7	5
FE	8	7	9	8

ERDŐVEDELEM

6. Összeállítás

A bekövetkezett változások gazdasági kihatásai

a) A kényszerből letermelt állományok faanyagában bekövetkező egészségkárosodásból fakadó károk

Várható fatömeg:		
- Hullámtéri, nemesnyárból	75%	295 137 tmm ³
- Hullámtéri fűzből	90%	76 837 tmm ³

Az eredményosítottakénés várható értéke:
 Fatörnyelvényesítéses anyag értéke: - károsodott anyag értéke
 - NYy 295 137x(2130 - 1560) = 168 228 090 (Ft)
 - FfÜ 76 837x(1730 - 1330) = 30 734 800 (Ft)

Az egészségkárosodásból fakadó kár össz. értéke: **198 962 890 Ft**

b) Újraerdősítési költségek

A kiszáradás miatt 15 évnél fiatalabb erdők letermelésé utáni újraerdősítés plusz költség, mivel a kitermelt faanyag értéke az újraerdősítést nem fedezi.

Várható mértéke:	691	ha.
A terület letakarítása:	10 000	Ft/ha.
Várható erdősítések:		
Tölgy-kőris:	120	ha;
Házainyár:	451,3	ha;
Akác:	120	ha.

Felmerülő költségek:
 Letakarítás: 691,0 ha x 10 000 Ft/ha = 6 910 000 Ft

Erdősítési költségek:

- tölgy-kőris

120,0 ha x 142 500 Ft/ha = 17 100 000 Ft

- Házainyár

451,0 ha x 97 500 Ft/ha = 43 972 000 Ft

- Akác

120,0 ha x 82 500 Ft/ha = 9 900 000 Ft

Összesen: 70 972 000 Ft

Felmerülő összes költség: **77 882 000 Ft**

c) A megmaradt állományok faterméscsökkenéséből, illetve a lecserélt állományok helyén létrehozott új erdők alacsonyabb hozadékából fakadó károk

A jelenlegi éves fatermés értékének számítása A Hullámtér:

Faj	Terület ha	Átlagnövekedés bmm ³ /év/ha	Évi növekedés m ³ /év	Évi növekedés ért. Ft/év
Tölgy	14,2	6	85	317 900
Kőris	79,5	8	636	2 378 640
Akác	37,8	8	302	555 720
Nemesnyár	1540,4	18	27 727	58 058 510
Házainyár	173,2	12	2 078	3 594 940
Fűz	534,3	13	6946	12 016 580
Éger	11,2	7	78	234 000
Fenyő	6,7	8	54	116 100
EKL	6,8	6	41	75 850
Összesen:	2404,1	-	37 947	78 348 220

A bekövetkező változások gazdasági kihatásai

A faállományokban bekövetkező változások gazdasági kihatásai forint értékben a következőkben jelentkeznek:

- Az idő előtti, kényszerből letermelt állományok faanyagában bekövetkező egészségkárosodásból fakadó károk.

- Újraerdősítési költségek.

- A megmaradt állományok fatermés-csökkenéséből, illetve a lecserélt állományok helyén létrehozott új erdők alacsonyabb hozadékából fakadó károk.

A jelenlegi gazdasági körülmények között az egyes tételek konkrét számításait a 6. összeállítás tartalmazza. Az erdők kiszáradásából fakadó károk egyszerűen alkalommal rövid időn belül jelentkeznek. Ennek a számítások alapján a várható összege: 277 millió forint. A fennmaradó és újonnan létrehozott erdők alacsonyabb hozamából fakadó kiesés folyamatosan jelentkezik. Ennek várható összege: faértékben 64 millió Ft/év. Ezek a számítások abban az esetben igazak, ha a pusztuló erdők faanyaga kitermelésre, elszállításra, értékesítésre kerül. Jelenleg a térség személyi és műszaki felkészültsége éves szinten cca. 60 ezer m³ faanyag letermelését teszi lehetővé. Amennyiben a kiszáradás a várható ütemben be is

B Védett oldal

Faj	Terület ha	Átlagnövekedés bmm ³ /év/ha	Évi növekedés m ³ /év	Évi növekedés ért. Ft/év
Tölgy	274,5	6	1 647	6 159 780
Kőris	844,4	8	6 755	25 263 700
Akác	350,9	8	2 807	5 192 950
EKL	105,6	8	845	1 563 250
Nemesnyár	814,3	16	13 029	27 751 770
Házainyár	307,6	12	3 691	66 385 430
Fűz	127,2	12	1 526	2 639 980
Éger	18,6	7	130	380 000
Fenyő	317,6	9	2 858	2 000 600
Összesen:	3160,7	-	33 288	77 347 460

A várható éves fatermés értékének számítása A Hullámtér:

Faj	Terület ha	Átlagnövekedés bmm ³ /év/ha	Évi növekedés m ³ /év	Évi növekedés ért. Ft/év
Tölgy	304,2	4	1 217	4 078 960
Kőris	239,5	5	1 197	4 069 960
Akác	437,8	7	3 065	5 670 250
EKL	58,8	5	284	525 400
Nemesnyár	385,1	10	3 851	8 202 360
Házainyár	841,0	9	7 569	13 094 370
Fűz	53,4	8	427	738 710
Fenyő	86,7	7	605	1 360 750
Összesen:	2 404,1	-	18 215	37 619 010

B Védett oldal

Faj	Terület ha	Átlagnövekedés bmm ³ /év/ha	Évi növekedés m ³ /év	Évi növekedés ért. Ft/év
Tölgy	274,5	4	1 098	3 678 300
Kőris	844,4	5	4 422	14 813 700
Akác	350,9	7	2 456	4 543 600
EKL	105,6	6	634	1 172 900
Nemesnyár	814,3	10	8 140	17 338 200
Házainyár	307,6	9	2 768	4 788 640
Fűz	127,2	8	1 018	1 761 140
Éger	18,6	5	93	279 000
Fenyő	217,6	8	2 541	5 463 150
Összesen:	3 160,7	-	29 170	53 888 630

Összesítő:

következik, úgy az évi kitermelendő faanyag mennyisége megközelíti a 100 000 m³-t. A faanyag minőségi romlása a vegetáció leállása után azonnal megindul, fél év alatt műszakilag használhatatlanná válik.

Nyitott kérdés, hogyan biztosítható a termeléshez szükséges kapacitás. (A meglévő kapacitásnak egyéb feladatokat is el kell látni.) Ugyancsak kérdéses a kikerülő faanyag piaci elhelyezhetősége. Az újraerdősítési munkáknál szintén jelentkezni fog a szükséges kapacitás hiánya. Ezek a problémák csak súlyosbíthatják a bekövetkező károkat, a becsült értéket a többszörösére növelhetik!

Felmerül a kérdés, hogy a Duna „C” változat szerinti elterelése után hogyan biztosítható az erdőtenyésztet fenntartása, a károk minimalizálása. Olyan mennyiségű víz bevezetése és olyan vízkormányzási megoldás szükséges, hogy a víz a kavicszónából lehetőség szerint a vegetációs időben többször is a fák gyökérzónájába felemelkedjen, tehát a hidrológiai viszonyok jelentősen ne romoljanak. Ezen alapkövetelmény biztosításához szükséges vízmennyiség nagyságát, illetve a rendelkezésre álló víz kormányzásának módját meghatározni a hidrológusok, vízügyi szakemberek feladata.

GHULAM MOHAMMAD – SZABÓ ISTVÁN MIHÁLY – CONTRERAS ENRIQUE

A kocsánytalan tölgy baktériumtársai

A kocsánytalan tölgynek, hasonlóan valamennyi fajához, cserjéhez és lágy szárú növényhez, levelein, ágain, rügyein és legnagyobb számban a talajjal aktív anyagcsere kapcsolatban álló gyökerein baktériumok, aktinomiceták és gombák közössége élnek. E mikrobatarsulások tagjai a környezet (levegő, talaj stb.) metabolizáló vagy éppen csak inaktívan szóródó mikrobáiból szelektálódnak, mégpedig elsősorban is olyanokból, melyek a gazdanövényrel spontán kialakuló anyag- és energiaforgalmi kapcsolatrendszerbe valamilyen módon beépülni képesek.

Az ELTE Mikrobiológiai Tanszékén a kocsánytalan tölgy eddig nagyon kevésbé ismert gyökérbaktérium partnereinek kutatását 1990 októberében, az ERTI Mátra hegységi vizsgálati területén, a Tettesréti térségében, részlegesen károsodott 53 éves gyertyános-tölgyes elegyes állományban ranker típusú talajból nyert gyökérminták feldolgozásával kezdtük.

A helyszínen összesen négy számlelt faegyed gyökérrendszerének részleges kipreparálását végeztük, gondosan vigyázva minden más növényfaj és -egyed gyökérzetének kizárására. Ezek között három faegyed a tölgypusztulás szimptomáitól mentes, egészséges példány volt, rajtuk száradó ágak számottevő mennyiségben nem jelentkezték. Egy faegyed a pusztulás és elhalás kifejezett bélyegeivel volt jellemezhető. Minden faegyed gyökérzetéből több mintát vettünk, majd ezekből a faegyed egyesített kollektív gyökérmintáját hoztuk létre. A négy kollektív gyökérmintát aszeptikus körülmények között külön-külön dolgoztuk fel. Az így nyert 2080 baktérium- és aktinomicetázólatum elsődleges szelektációja mintegy 40 (faji szinten is kezelhető) hasonlósági csoportot eredményezett. E csoportok mindegyikéből a további

részletes vizsgálatok céljaira reprezentatív törzseket különböztettünk el: összesen 251-et. Utóbbiakat a kurrens differenciál diagnosztikai teszteknek vetettük alá.

A kocsánytalan tölgynek komplex, sokfajú aerob és fakultatív anaerob gyökérbaktérium közössége van. Ezt a közösséget a vizsgált régióban *Micrococcus* fajok (*M. luteus* és *M. varians*), bacilusok (*Bacillus brevis*, *Bac. firmus*), *Klebsiella planticola*, *Erwinia* fajok, illetve változatok, Arthrobaacterek, néhány generikus szinten sem meghatározott baktériumtípus, továbbá a *Streptomyces* fajok közül elsősorban a *Str. cirratus*, *Str. flavovirens*, *Str. griseosulfus*, *Str. halstedii*, *Str. nigrifaciens*, *Str. prunicolor* és a *Str. rutgersensis* alkotják. Néhány mikroba faj valamennyi faegyed gyökérérl viszonylag nagy gyakorisággal került elő (*Str. prunicolor*, *Str. flavovirens*, *Bacillus firmus*, *Bacillus brevis* stb.), mások csak egyes faegyedek gyökereirl voltak kimutathatók. A három egészséges faegyed baktérium- és aktinomiceta partner fajaik száma így alakult: a 17. számú fa 23 mikroba fajjal, a 29. számú fa 27-tel, a 30. számú fa 21-gyel társult. A pusztuló fa gyökérzetéről csak 12 faj törzseit izolálhattuk. Ez utóbbiak egyik vagy a másik, vagy akár valamennyi egészséges fa gyökerein is jelen voltak, új mikrobiota elem közöttük nem jelentkezett. Úgy tűnik, hogy a pusztulás folyamata alatt a gyökérbaktérium-közösség maga is a szétesés és a leegyszerűsödés sorsára jutott. *Valamiféle új baktériumbiota elem, melyet a pusztulásért felelőssé lehetne tenni, nem volt észlelhető.* Valószínűsíthető azok véleménye, akik a kocsánytalan tölgy hervadásos pusztulásának okaként több káros tényező együtthatását jelölik meg. Vizsgálatainkat tovább folytatjuk.

Szigetköz vízellátásának és többszáz hektári területének megmentése érdekében a Wild und Hund 1993. januári 2. száma közli dr. Bán Istvánnak, a Függelen Vadász Fórum főtákarának a nemzetközi szervezetekhez és magánemberekhez tett felhívását, hogy minden lehetséges úton és módon akadályozzák meg a természet pusztulását.

A világvizonylatú környezetváltás (Global Change) témáját a Német Erdő- és Fagazdálkodási Kutatóintézet 1992. évi konferenciáján a riói világkongresszus megállapításai alapján tárgyalták. Ezen kifejezésre jutott, hogy környezetiünk korlátlan és ellenőrizetlen használatával a Föld ökoszisztémáinak természeti tartalékai tülerheltek. A komplex kihatások négy részre oszthatók: üvegházhatás, az ózonzug leépülése, a fajsázm csökkenése, valamint a talaj, a víz és az organizmusok szennyezésének fokozódása.

A klímakutatás modellvizsgálatokkal kimutatta, hogy lényeges változás a trópusi erdőben „csupán” teljes eltűnésétől várható, de akkor súlyos lehet. Annak reménye, hogy az előre jelzett klímaváltozás folytán Szibéria boreális fenyőerdei a magasabb hőmérsékleten nagyobb mennyiségű CO₂-t köthetnek le, nem igazolható. A fagyott talajok humuszmozgósítása és az ezáltal keletkező metán ezt a jó hatást több, mint kiegyenlíthetné. A biomasszában való jelentős CO₂-lekötés csak úgy lenne megoldható, ha évente ötmillió hektári erdőtelepítés történne.

A következő 30-50 évre prognosztizált hőmérséklet-emelkedés világlágot jelent, helyileg mindkét irányban eltérések lehetnek. Adott termőhelyre vonatkozó részletes előrejelzés alig lehetséges, az állományváltoztatásokban mégis figyelembe kell ezt is venni. A fák ehhez csupán genetikai változatosságuk folytán alkalmazkodhatnak. Ez az alkalmazkodóképesség ma a kutatás központi témája.

(AFZ 1992. 23. Ref.: Jérôme R.)

Az orosz tajga tarvágásai – amelyek hasonló méretűek, mint a trópusi erdők – erdőirtást jelentenek, mert a Jökmökban (Svédország, Lappföld) tartott nemzetközi erdészeti konferencián történt megállapítás szerint a fagyott talajt erdősíteri nem lehet.

(IH 1992. 22. Ref.: Jérôme R.)

Erdészek Máramaroson

Aki erdészettörténeti szakirodalomunk közelmúltban megjelent egyik legújabb könyvét megismerte, bizonyára egyetért az előző írójának azon megállapításával, hogy „a magyar erdészeti irodalom egy gyöngyszemét tartja kezében e kis könyvvel az olvasó...”

Számomra ez a hatalmas gyűjtő- és elemzőmunkával készült írás azért is nagyszerű élmény, mert Máramaroshoz olyan családi és ezáltal ismereti, valamint érzelmi szálak kötnék, amelyek gyermekkoromtól kísérek.

Egyik nagyapám a kárpátaljai Radváncon kezdte erdészeti pályáját, a másik nagyapám pedig a szerző által is meghatározónak minősített 1800-as

évek utolsó negyedében 17 éven keresztül a könyvben több helyen említett Felsővisón erdőgondnokként szolgálta a magyar kincstári erdőket.

Egykori szolgálati lakása hatalmas udvarának öreg fái alatt 1942-ben, ottlétemkor a hajdani máramarosi „nagy elődök” vitáit a kíváncsi és mindent elraktározó emlékek alapján szinte hallani véltem... Édesapám 1917 augusztusától 1919 júliusáig a Királymező-alsó erdőgondnokság vezetőjeként, majd 1940 márciusától 1944 október végéig a busztyaházai erdőgazgatóság központjában dolgozott.

En most nyári gyakorlatomat (akkor kötelező honvédelmi munkaszolgálat-

nak nevezték) a huszti erdőfelügyelő-ségnél végeztem.

Az „Erdészek Máramaroson” közel másfélszáz oldalának figyelmes olvasása emlékeztet mélyből felhozta azokat a nagyszülői és szülői házból elcsúszott beszélgetéseket, sokszor vitákat, ami az akkori erdőben élő, azt szolgáló, érte sokszor aggódó, majd azt fájdalmasan nélkülöző felnőttek között lezajlott. Visszatértek azok az 1940-44 közötti utak a taracvölgyi erdei vasúttal Királymezőig (ott Tóni néni vajban sült pisztángájának íze, illata) ... a Kraszna havas szikrázó, dús legelői... Szinevér... Nagyság völgyében a lipcsesejei talpfacsúsza... és még számos kép...

Mindezek az emlékek előkerestették velem a sárguló, itt-ott gyűrött és szakadozott papírokat, még nálam maradt – apám által készített – akkori fényképeket és behelyeztem azokat a könyv egyes fejezeteibe. Ahogy az ilyen esetekben gyakran előfordul, talán a források különbözősége, vagy az egyes események máskénti megélése, megítélése miatt, részben megerősítve a szerző által leírtakat, részben azokat kiegészítve és – elnézését kérem – egyes megállapításaival vitatkozva összegyűjtöttem néhány szerény megjegyzésemet, véleményemet.

Az első rész első fejezete azzal zárul, hogy: „Csehszlovákia felbomlásakor a Magyar Királyság csapatai 1939 márciusában megszállták Kárpátalját...”. Én azt hiszem, sokkal inkább megfelelő a 86. oldalon ugyancsak időre vonatkozó – talán a szerző tollából később kikerülő – megfogalmazás, hogy: „a magyar csapatok 1939. március 14-én átlépték Kárpátalja határát...”. Számomra, és bizonyára sokunk számára, 1939 márciusa és 1944 márciusa nem azonos tartalmú történelmi esemény volt.

A világháború végének, 1918-1919 eseményeinek leírásában – bizonyára azért, mert az erdészeti vízi és erdei vasúti szállításokra helyezte a hangsúlyt – a könyv írója az akkor ott élő máramarosi erdészek gondjait meglehetősen leegyszerősítve így fogalmaz: „...Az erdőgazdasági tisztviselők jelentős része elhagyta szolgálatát és áttelepült a csonka országba, bár erre nagyobb részük-

CSILLAG LÁSZLÓ

Egy kiszáradt, öreg fához

*Elértél hát az életed végére,
Csontszáraz ágaid nyújtod az égnek kínálva,
De annak nem kell.*

Fejsze van már tövedre téve.

Dehogyan fejsze – az már a múlté.

Stíhl-fűrész foga harapja majd törzsed.

Nem favágók, kitermelők döntik már társaid.

Sokat megéltél.

Nagy időket és apró embereket is.

A történelem döntött már felettük,

De te túl vagy már mindezen.

*Ágaid, törzsed, de még a gyökereid is
elszáradtak.*

Elmentem előtted sokszor,

S megsüvegeltelek

mint öregebbet a fiatal,

Mert úgy illett.

Már nem susog koronád,

Sóhajtani sem tudsz.

Nem zúg levélerőd,

Vihar nem cibál,

Csak én hallom – élezik már

a láncfűrész fogait.

nek nem lett volna szüksége, mert megfelelő nyelvvizsga és állami eskü letételével a magyar szellemi életet a cseh erdészeti vezetők átvették és azok munkájukat zavartalanul végezheték..."

1919 elejétől Kárpátjának a csehszlovák utódállamhoz csatlósának huzavonája javában folyik, miközben a román katonai egységek és csendőrségük egész Máramarosban megjelennek. Február 24-én a földművelésügyi miniszter 52.757/II.B1-1919 számú „szigorúan bizalmas” levele jut el az erdőhivatalokhoz: „Bizalmas úton értesítse az összes tisztviselőket, altiszteket, díjnokokat és napibéreseket, hogy a magyar kormány nem adhat engedélyt az állami alkalmazottaknak arra, hogy a román megszállók által követelt esküt letegyék. Biztosítja ellenben az alkalmazottakat arról, hogy amennyiben az esküt a román királyságra nem teszik le és a Magyar Népköztársasághoz hívek maradnak, illetményeik folyósításáról a jövőben is gondoskodni fog s nem részesíti őket semmi tekintetben sem kedvezőtlenebb elbírálásban, mint azokat a közalkalmazottakat, akik az ország meg nem szállott területén működnek...” (a továbbiak a szerbek által megszállt területeken tanúsítandó magatartásra vonatkoznak). Aláírás: „a Miniszter helyett: Kaán sk. h. államtitkár.”

Ezek után előkerestem apám 1918 januárjától 1919. július 7-ig Királymezőn vezetett szolgálati naplóját, amelyből csak néhány napi eseményt idézek: „1919. április 19. A csendőrség és V... J... postamester elhagyta a falut. A polgárórság nem volt hajlandó eltávozni...”

„április 22. A polgárórság feloszlott. A királymezői kincstári munkásoknak sőt és tengerit adtunk...”

„május 23. A román csendőrség déli 12 órákor a községbe jött...”

„május 24. Az erdőgondnokság és az iskola címeres tábláját levéteük...”

„június 23. Az Erdőhivatal (Bustyaháza) 1374. számú rendeletével értesíti az erdőgondnokságot, hogy az erőszaknak engedve a hivatal vezetését *Dragán Gyula* erdőtanácsosnak adta át, aki a román tisztgerek letételére az erdőhivatal tisztárkát 25-re Máramaros-szigetre rendeli...”

Apám június 24-én ment el Máramaros-szigetre. Július 1-jén *Dragán Gyula* előtt kijelentette, hogy a román hűség-
esküt nem teszi le a román hatóságok-

nak. Ezért őt ott azonnal szolgálatából elbocsátották. Az erdőgondnokság átadásáról a *Regiuma silvica* Buzeni no. 019 rendelete intézkedett és azt július 7-én végrehajtották. *Königsberger Géza* irodaiszt által készített jegyzőkönyv szerint ezen a napon Királymező-alsó erdőhivatalt a román hadijog alapján kirendelt *Mauksinszky Gyula* állami kincstári erdőmérnök átvette.

Mindezekből világos, nem csupán arról volt akkor szó, hogy megfelelő cseh nyelvvizsgára és állami eskü letételére kellett rászánnia magát annak, aki ott maradt. Előbb arra is meg kellett esküdni, hogy a kárpátjai erdőket a román királyság számára is megőrzi. Tehát az esküik sorrendje: a szolgálat kezdetekor magyarul, azután románul, majd csehül és egyeseknek két évizedt múlva ismét magyarul... „Isten engem úgy segéljen...”

A máramarosi vízi és erdeivasúti szállítástörténelmi áttekintése, a technikai fejlődés leírása, a műszaki jellemzők pontos feljegyzése, valamint egyes jelentős események megörökítése a szerző alapos kutatómunkájának és személyes élményeinek összessége. Ezekhez, ugyancsak a hivatkozott naplóból szeljegyzetként:

„1918. január 9. Éjjel 11.30-kor jégzajlással kapcsolatos nagy árvíz jött, amely a duzzasztót eltorlaszolta és nagy mennyiségű jég és szálla a duzzasztó művet veszélyeztette. 18 munkással sikerült a víz lefolyását biztosítani...”

február 15. Nagyobb arányú duzzasztó javítási munkák megkezdődtek (tutajsurantó, árapasztó csatornák falainak és a kőszekrények javítása stb...).

április 15. A rendes tutajozás megindult...

november 13-14. A királymezői duzzasztó leszereltetett...”

Ezzel a *Tarac völgyében a magyar erdészek által irányított tutajozás akkor befejeződött...*

A szerző utólagos beleegyezésében bízva, hadd járuljak hozzá emlékezetem és néhány birtokomban lévő feljegyzés segítségével ahhoz a névgyűjteményhez, amely saját megjegyzése szerint sem teljes. A bustyaházi erdőigazgatóság területén 1939-44 között még *Hibbey Albert*, *Kollwentz Ödön*, *Bisztika Géza*, *Bulyovszky Miklós*, *Gilly József*, *Czipszer Károly*, *Gyetvai György*, *Kurcz Frigyes* erdőmérnökök teljesítet-

tek szolgálatot. Ezenkívül úgy vélem az elsősrőtrójának azon megjegyzésére hivatkozva, miszerint: „a könyv emléket állít azoknak, akik tő mellett szolgálták az erdőt, a jövő generáció értekeit”, minden olvasó oda kell sorolja a teljes erdészeti szakszemélyzetet is!

Dr. Pankotai Gábor „Erdészek Máramaroson” címet adta munkájának. Bizonyára sok kolléga könyvespolcán már ott van, vagy lesz hamarosan. Az én példányom borító oldalának belsejére ezt from utószóként:

„1944 október közepén a kárpátjai erdészeti szolgálati lakások ablakainak túlnyomó része becsukódott. Ki ahogy tudta, mentette magát, családját, személyi ingóságainak töredékét.”

Szlleim *Bustyaházán* az eltávoztak között az utolsók voltak. Indulásuk előtti este fiatal kolléga – az egyik erdőgondnok – kopogott be hozzájuk. A beszélgetés minden bizonnyal a maradásmenekülés dilemmája közepette a legújabb eseményekről, vagy talán már a másnap hajnali indulásról folyt közöttük. Aztán a vendég „viszontlátásra” köszöntéssel eltávozott. Mint mondtam, lent alszik *Handalban*, a tisztúszállóban. Még csak derengtet, amikor apám benyitott a vendégszobába. Az ágy vetetlenül, az asztalon egy cédula. A feljegyzett mondat valahogy így hangzott: „Nem hagyhatom ott az embereimet, visszamegyek...” Nem ért vissza kedves munkatársai közé... Útközben elfogták... Évek múlva tért csak haza és lett a magyar erdészet egyik kiváló személye... Ő nemcsak a reá bízott máramarosi erdőket, hanem az embereit sem tudta önszántából uthagyni...

Márkosi Lajos

Prpic professzort, a zágrábi egyetem erdőművelési tanárát, a csehszlovák zvoleni erdész-fakultásán 1992-ben díszdoktorát avatták. (Ez a hír a magyar erdész-társadalom részére azért érdekes, mert kihangsúlyozza, hogy a zvoleni egyetem erdészeti tuzozatát 186 évvel ezelőt alapították Szlovákiában és ez Európa, egyik legöregebb erdészeti Fakultása”. Hasonló díszdoktorátusa van a Zágrábi Erdész-Egyetem tanárai közül még kettőnek, így Vidákovics prof.-nak is a Soproni Erdészeti Egyetemtől.)

Divald Adolf emléke és érdemei csorbíthatatlanok!

Az Erdészeti Lapok 1992. július-augusztusi számában az „Alföldfásítási Konferencia” egyik előadásaként jelent meg Láng István MTA főtitkár összeállítása Kaán Károly érdemeiről. Ebben kiemelten szöli Kaán Károlynak a Magyar Tudományos Akadémia és az erdőgazdasági tudományok című előadásáról) és a Magyar Alföld című, 1927-ben megjelent munkájáról. Amellett, hogy a jelzett alföldfásítási programot és az erre vonatkozó Kaán Károly-i gondolatokat a legkisebb mértékben is lebecsülném és Hunfalvy tudós megállapítását kisebbíteni akarám, az előadásokban szereplő néhány részletkérdést, amely Divald Adolf-fal kapcsolatban elmarasztaló jellegű, szükségesnek tartok más oldalról is kifejteni Divald Adolf védelmében.

A fent hivatkozott cikkben leírtak („Divald csak a feltétlen erdőtalajon álló erdőket kívánta fenntartani” és „Hunfalvy vitába szállt Erkövi és Divald nézeteivel is még az alföldi klímahatás tekintetében”) valóban nem alaptalanok, de sarkításuk ellentétes Divald teljes életművével, valamint ezekben sokszor és sokoldalúan kifejtett és leírt véleményével. Ugyanis Divald nem minden relatív erdei talajon lévő erdőt javasolt kiirtani és átengedni mezőgazdasági művelésre (vagy annál is hasznosabb célra). Úgy szintén az erdőnek a klímára gyakorolt hatásában csak addig ment el, hogy az erdő a mi körülményeink között nem alapvetően változtatja meg a klímát. Ezekben a kérdésekben nem az volt a vita tárgya, hogy a 90-100%-os erdőszűltség hatalmas területeken befolyásolja-e a klímát vagy sem, hanem (mondjuk) 14%-os országos erdőszűltségnek 18%-ra emelése (erdőtelepítések révén), avagy fordítva, észrevehető mértékben alapvetően megváltoztatja-e az ország klímáját vagy akárcsak a helyi klímát.

A fentiek kapcsán a gazdasági és egyéb (természeti védelmi, szociális, egészségvédelmi stb.) szempontból, az ország egész viszonylatában milyen mértékű erdőszűltség fenntartását helyes védeni – így merült fel a kérdés szélesebb körű vita keretében. Divald az optimális erdőszűltség elvét és gyakorlatát igyekezett tisztázni. Ezen belül a relatív erdőtalajon lévő erdők problémája – az ő tapasztalatai és megfigyelési adatai szerint – főleg az ország sík, alföldi területeire vonatkoztatva volt kérdéses, ahol a török hadműveletek idejétől, 150-500 éven át (pl. Bácskában és Szlavóniában) az erdő annyira átterjedt az elhagyott megművelt mezőgazdasági területekre is, hogy ott több százéves tölgyesek keletkeztek. (Például „Szlavónor-

szágban” már 85%-os erdőszűltség volt.) A részben visszatelepült magyar lakosság, de még inkább a betelepült idegen népek elszaporodásával a lakosságnak nem volt elég mezőgazdaságilag művelhető területe. Itt az elszegényesedés következtében is példáulan rablógazdálkodás, de még a legcivilizáltabb körülmények között is „eltűzött szolgálmatk és fázások” alakultak ki az egyébként akkor még „királyi erdőkben”. Elsősorban közigazdászok szorgalmazták, de az ébredő nacionalizmus a népi tömegekben is elütözöttan táplálta azt a megoldást, hogy bizonyos területeken az erdőt korlátozott mértékben át kellene engedni erdőbirtokossági formában, illetve részben mezőgazdasági művelésre a rászorult lakosságnak.

Ez, függetlenül az erdőtürvényektől, gyakorlatilag meg is valósult, Horvát- és Szlavónországban általánosan – részben Bácskában is – az illetékes hatóságok támogatásával, közreműködésével. Ez utóbbira példa Bezdán, bácskai telepés község, ahol az első harvan család 1743-ban, a budai királyi kamara szervezésében az erdőirtás és az elvadult földek művelhetővé tétele fejében kedvezményes földhasználatot kapott, amely néhány év után a telepések földtulajdonává lett. Mindezek következtében Bezdán hamar virágzó mezővárossá fejlődött, s ma országosan elismert civilizált fürdőhely.

Szlavóniában, elsősorban a volt katonai határőrvidéken, a híres szlavóniai tölgyesek fokozott kitermelésével, az erdei szolgalmi jogoknak rendezésével (amelynek főszármólosa kapcsán erdőket és mezőgazdasági művelés céljára kiirtott erdőterületeket is juttattak a lakosságnak, mindezt még mindig 50% körüli maradt az erdőszűltség) példátlan gazdasági fejlődés indult meg az érintett területeken, sőt egész Horvátországban a múlt századfordulóján.

Ezeket is tények bizonyítják, mert megszűnt az erdei rablógazdálkodás, nagyszemű mezőgazdasági kultúra alakult ki, a lakosság szegénysége és forradalmi elégedetlensége megszűnt, a kiirtott erdők beveteléből országos alapítványt hoztak létre, amelynek csak a kamatait használták fel az illetékes „vagyonkezelő hatóságok”, s ez jóval nagyobb jövedelmet hozott a „köznek”, mint az erdőgazdálkodás az érintett területeken, sőt az ottani mezőgazdálkodásnál is többet.

„Mellesleg” ebből az alapítványból sok mindenre futotta. Például a múlt században utak, vasutak, kórházak, különböző középületek építésére, több intézmény, erdészeti is részesült ebből, s mondhatni,

hogy akkor ilyen vonatkozásban több és látványosabb fejlesztés történt ott, mint a mai határok közötti akkori Magyarországon.

A fentieknek kívül a leírak megerősítésére ajánlom Divald mintegy 70 tanulmányának és egyéb művének áttekintését a jelenlegi Magyarországon kívül eső helyeken (pl. Szlavóniában és Horvátországban) megjelent műveit. Ezen véleményem alátámasztására szolgáljanak még az alábbiak is.

1. Gondoljuk meg, hogy mennyivei közelebből, alaposabban és sokoldalúbban ismerhette egymást a nagy triumvirátus (Wagner, Divald és Bedő), hogy Wagner, amikor átvette a „stafétabotot” Divaldtól, át mondta, hogy sem ő, sem más nem tudja betölteni azt a „posztot” olyan jól mint Divald ... Bedő pedig előre-mutatón (és egyben figyelmeztetésképpen) így búcsúztatta őt: „...míg magyar erdész lesz az ország földjén, mind fényesebben fogja hirdetni, hogy nagy és hasznos szakembernek és nemzetünknek hála-jára örökké érdemes a szolgálat, amelyet Divald Adolf a magyar erdészeti ügyének a javára teljesített...”

2. Országos „első erdész” idején, Divald működésének eredményeképpen, az államerdészeti jövedelmezősége az előbbinél a tízszeresére emelkedett.

3. Minden Országgrész (beleértve a ma Romániához, Csehszlovákiához és Jugoszláviához tartozó erdős tájakat) részletes felmérését, adatainak clemzését és kimutatását, jövedelmezőségét elvégezte úgy, ahogyan előtte talán senki sem.

4. Az erdészeti tudományok elismerését az akkori vezetőkkel, legalábbis egyenlő mértékben segítette elő. (Éppen a Magyar Tudományos Akadémián is.)

5. A magyar nyelv bevezetését (a német helyett) ugyancsak más, nagy kortársával együtt sikerre vitte Selmecen és másutt, az egyesületben, a szakirodalomban.

6. Megjelent tanulmányával részt vett a magyar erdőtürvény előkészítésében.

7. Érdemei az OEE megalapításában egyenlő értékűek a „triumvirátus” tagjáiéval.

8. Aki pedig meg akar győződni arról is, hogy Divald mai megfogalmazásban mit vallott és mit tett a természetvédelem, az erdővédelem érdekében, az alaposabban olvassa el az e témában közzétett tanulmányait, pl. a „Közgazdasági töredékek az erdészeti körben” című dolgozatát. (Lásd az Erdészeti Lapok 1865. évi 251-265. oldalait.)

Abonyi István

Erdészet európai szemmel

Az UEF (Európai Erdészek Uniója) XII. Kongresszusának rendezését 1992-ben az olasz erdészek vállalták. A kelet-európai volt szocialista országok közül csak Magyarország, pontosabban az Országos Erdészeti Egyesület tagja a szervezetnek. A Rómában és környékén megszervezett egyhetes kongresszusra tekintélyes, 40 fős magyar delegáció utazott ki. A küldöttséget *dr. Tarján Lászlóné*, a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium államtitkára és *dr. Varga Béla*, az OEE elnökhelyettese vezette.

A XII. kongresszust a szervező elnöke nyitotta meg az olasz mezőgazdasági és erdészeti miniszter jelenlétében. A megnyitót követően On Gianni Fontana miniszter úr színes előadásban hangsúlyozta a jövőben, élő környezetünk megőrzésében szerepet kapó és vállaló erdésziársadalom jelentőségét.

A kongresszusi üdvözlő szavakat követően 20-30 perces időközönként követők egymást az európai erdészeti politika időszeri kérdéseivel, az erdőgazdálkodás és természetvédelem kapcsolatával, az erdőgazdálkodás tervezésével, az erdőgazdálkodás új eszközeivel kapcsolatos előadások. Itt kapott delegációnk vezetője, dr. Tarján Lászlóné is szót, aki tájékoztatta a kongresszus résztvevőit az országunk északi határán épülő bős-nagymarosi vízlépcső létrejöttével fellépő környezeti károkról, kiemelve az ezzel kapcsolatos erdőkárokat, majd kérte a kongresszus állásfoglalását az ügygel kapcsolatban. A sors iróniája, hogy pontosan ezekre a napokra volt tehető a Duna tényleges elterelésének művelete is.

Délután delegációnk a lehetetlennel kellett megpróbálkonia. Egy rövid városnézés alatt Róma legjellegzetesebb műemlékeiből kaptunk ízelítőt. Sőtétedéskor be kellett látnunk, hogy Rómából nem egy délután, de több teljes nap is csak ízelítő lehet. Idegenvezetőnk nagy szakértelemmel kalauzolt bennünket, legtöbb helyen csak figyelmünket hívta fel, hogy a héten még rendelkezésünkre álló két félnapos szabadidőnk mire szenteljük.

A kongresszus második napján az Olasz Államerdészet autóbusszal az ABRUZZO Nemzeti Parkba látogatunk el. Csodálatos hegyvidéki erdőterületekben, igazi természeti kincsekben gyönyörködhetünk. A nemzeti parkot kezelő erdészek különös gondot fordítottak arra, hogy a résztvevők a kongresszura utazás, valamint az első nap fészített programjából adódó fáradalmaikat kipihenhessék az 1500-1600 méter magas hegyek között.

A harmadik napi program magyar szemmel talán furcsának tűnik, viszont mint megtudtuk, a Rómában rendezett kong-

resszusoknak gyakran része. A konferencia vendégei pápai fogadáson vettek részt Vatikánban, a NERVVI-Hallban. Pár száz fős delegációk szinte elvesztett a 10-15 ezer főre becsült, a világ szinte minden nemzetét képviselő emberáradatban. II. János Pál pápa kongresszusunkat üdvözlő, és hivatásunk gyakorlására buzdító szavai mindnyájunkat meghatótak. Délután kisebb csoportokban próbáltunk ismerkedni a város csodáival. Negyedik napon szintén egy nemzeti parkba, CIRCEO-ba vezettek házigazdáink. A Rómától mintegy 80 km-re délre a tengerpart közelében fekvő nemzeti parkban látottak győztek meg bennünket egyértelműen arról, hogy Olaszországban és a fejlett európai országokban a nemzeti parkokban folyó erdészemunka a magyarországitól lényegesen eltér. A nemzeti parkokban semminemű erdőgazdálkodási tevékenység nem folyik. nagyon leegyszerűsítve az erdészek feladata a természetes állapot biztosítása magas szintű feltárással és védelemmel. A védelmen belül különös hangsúlyt kap mediterrán körülmények között a tűzvédelem, amelyet szintén hazai szemüveggel nézve hihetetlen minőségű és esz-közértékű felszereltséggel biztosítanak. Utunk során egy többhektáros viharokáros terület mellett haladtunk el. Ma nekünk még talán furcsa, de a nemzeti park kezelőinek feladata itt a feltárástól dől fák eltávolításával befejeződik. A területen fekvő faegyed sorsa felől a továbbiakban a természet dönt.

Az ötödik nap az előző napok terepi programjait követően előadásokkal, szakmai vitákkal telt. Kiemelten foglalkozott a konferencia a mezőgazdasági területeken történő erdőtelepítések lehetőségével, különös hangsúlyt adva a parlagterületek erdősítésének, ami ezen területek hosszú távú hasznosításának egyik, és nézetünk szerint sok esetben legesszeribbnek tűnő módja. A résztvevők nagy érdeklődése kísérte azt az előadást is, ahol egy Európai Erdészeti Iskola alapításának lehetőségét vetették fel az erdészeti oktatás területén elhivatottságot tanúsító előadók.

A hatodik és egyben a konferencia utolsó napján az UEF vezetősége összegezte a konferencia eredményeit, állásfoglalásai közt helyet kapott a magyar felszólalás kapcsán a bős-nagymarosi vízlépcső környezetvédelmi szempontból kellően át nem gondolt megoldásai kivitelezésének elítélése is.

Hazafelé átkelve az Olasz-, majd az Osztrák-Alpokon, magyar földre lépve többünkben fogalmazódtak meg a következő gondolatok. Igaz, hogy a magyar erdészszakmánál jó híre van Európában, viszont ezek többnyire a gazdálkodás területén elért eredményeinknek köszönhetők. Ahhoz, hogy a magyar erdésztiársadalom elválaszthatatlan része lehessen az európainak, erdeink gazdasági funkcióján kívüli funkcióinak nagyobb hangsúlyt kell adnunk. Erdeinket vagy azok egy részét alkalmassá kell tennünk a szociális és védelmi funkció jobb ellátására, ez Európában ma már éppúgy az erdészemunka része, mint a természet területén hosszú távú, fatermesztéssel történő hasznosításának feladata.

Összességében úgy érzem, valamennyien hálásak lehetünk a sorsnak, hogy részt vehettünk egy magasan szervezett „európai” szakmai kongresszuson, és olyan tapasztalatokkal gazdagodhattunk, melyeket felhasználhatunk a fejlett Európához való csatlakozási törekvéseink kivitelezésékor.

Pintér Ottó

Megkésve bár, de teljes létszámmal

ültek le február 23-án az OEE elnöki szobájában véleményegyeztetésre és a törvényalkotás egyes részleteinek tisztázására az FM Vadászati és Halászati Önálló Osztályának és az OEE Elnökségének képviselői: *Barátossy Gábor*, *Bénéné Ignác Magdolna*, *Kertész József*, *Pápai Gábor*, *Pintér István*, *Rácz Fodor Gábor*, *Schmotzer András*, *Vajai László*, *Varga Béla* és *Wisnovszky Károly*.
Reméljük, lesz folytatás!

SOPRONI ERDÉSZ ÉS FAIPAROS DIÁKOK BARÁTI KÖRE

1984-ben, a középfokú erdészképzés centenáriuma előtti évben, a soproni iskola volt diákjai közül tizenegyen nyilatkozatot tettek: „...indítatva autól a szakmai lelkesedéstől és szakmászere-tettől, amelyet volt tanáraink belénk oltottak, iskolánk közelgő centenáriuma alkalmából elhatároztuk, hogy meg-alapítjuk a Soproni Erdészdiákok Baráti Körét. Tesszük ezt abból a célból, hogy kifejezésre juttassuk volt iskolánk iránti megbecsülésünket és hálánkat, hogy olyan közösség megalakulását szorgal-mazzuk, amely volt iskolánk oktató-nevelő munkáját elősegíti, az iskolában tanuló és az iskolából kikerült volt diákok számára lehetővé teszi a szakmai nevelés minél hatékonyabb érvényesít-lését, továbbá, hogy erőnkhez képest anyagilag is támogassuk iskolánk szak-mai elhivatottságra, becseületes helyt-állásra nevelő tevékenységét...” (A nyilatkozat teljes szövege a Roth Gyula Erdőgazdasági és Elsődleges Faipari Szakközépiskola centenáriumi évköny-ve (1985) 83. oldalán olvasható.)

Az elhatározást tett követte, 1984 jú-niusában elkészült a működési szabály-tervezet és megkezdődött a tagság to-rorzása az iskola volt tanulóik között.

1985-ben az iskola centenáriumi ün-nepsége során tartotta meg a baráti kör alakuló ülését, elfogadta az alapsza-bályt-működési szabályzatot, megvá-lasztotta 17 tagú vezetőségét és támoga-tásáról biztosította a kör tevékenységét. (Az alapszabály teljes szövege a fent jelzett kiadvány 85-88. oldalain olvas-ható.) A baráti kör célul tűzte ki

– a középfokú erdészképzés támoga-tását, az iskola segítését, rendezvényein való részvételét,

– a hagyományápolást,
– a hagyományteremtést: 40-50-60 éve végzett, volt diákok köszöntését,

– az iskola törekvéseinek erkölcsi, és a lehetőségekhez mért anyagi támo-gatását,

– a pályakezdők beilleszkedésének elősegítését.

Ennek szellemében munkálkodott a baráti kör, melynek taglétszáma – a kez-deti lelkesedés folytán – kb. 550 fő volt.

1990-ben merült fel annak az igénye, hogy a baráti körnek az iskolában vég-zett faiparosok is tagjai lehessenek és ez a kör nevében is kerüljön kifejezésre. Az elnökség a javaslattal egyetértett és

1990-ben, a kör 3. közgyűlésén – az iskola Sopronba településének 40. év-fordulóján – a faiparosok kérésének ele-get téve, a korábbi kör jogfolytonossá-gával megszavazta az új elnevezést. Így a cégbírósgón a társaság bejegyzett ne-ve: Soproni Erdész és Faiparos Diákok Baráti Köre.

Ezen a közgyűlésen a tagság 4 éves megbízással választotta meg a vezet-őséget, és jóváhagyta a módosított műk-ödési szabályzatot.

A baráti kör munkáját az elfogadott alapszabály, illetve az éves munkater-vek alapján végzi. Negyedévenként – de szükség szerint többször is – tartja ül-éseit, megtárgyalja az aktuális témákat és

– dönt az anyagi támogatásokról (ki-magasló tanulmányi eredményt elért ta-nulók jutalmazása, tanulmányi és sport-versenyek támogatása, Tuskó-Alapít-vány támogatása stb.);

– részt vesz az iskolai rendezvénye-ken (tanévnyitó és tanévzáró, ballagás, iskolaláb stb.);

– tájékozik az iskolában folyó ok-tató-nevelő munkáról (iskola credm-nyeiről, terveiről, felmerülő gondokró-l problémákról az iskola vezetése rend-szeresen tájékoztatja a kört);

– tartja a kapcsolatot a szaktársakkal (posta útján, illetve találkozókon, ren-dezvényeken való részvétellel);

– ápolja a hagyományokat (pl. tanár-öregdiák találkozó stb.);

– tájékoztatja a tagságot az elvégzett munkáról és a kör anyagi helyzetéről (Évente beszámolót küld azoknak a kör-i tagoknak, akik tagdíjukat befizették, il-letve 1 éves hátralékkal bírnak. 1991-ben az éves beszámolóval együtt min-den tagtársunknak – ekkor a taglétszám 512 fő volt – megküldtük a baráti kör újabb működési szabályzatát is.)

1992-ben a vezetőség úgy határo-zott, hogy magnetofonos beszélgetése-ket rögzít az iskola volt tanáraival, de a régen végzett erdészekkel is, melyhez kérte a tagság segítségét is.

A baráti kör rendezvényeinek, az ad-minisztrációnak az iskola ad helyet, így a szervezett összejöveteleken kívül is van lehetőség a kapcsolat folyamatos fenntartására az iskola és a baráti kör között.

Az 1992-es évben több tagtársunk az évi 100 Ft-os tagsági díjat meghaladó összeggel támogatta a kört, amelyet ez-úton is köszönünk. Köszönjük az eddig beérkezett 1993. évi támogatásokat is és kérjük tagtársainkat, hogy a kör törek-véseit támogatóndó, ne feledkezzenek el vállalásukról.

Ezúton is kérjük erdész kollégáinkat a baráti kör nemcséljainak támogatá-sára, illetve a körhöz való csatlakozásra, mert olyan a baráti kör, amilyenén a tagsága teszi!

Dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó
ezidei B. K. titkár

Az MH. Veszprémi Erdőgazdaság 1993. január 1-től változatlan tevékenységi körrel, részvénytársasági formában működik.

A társaság cégneve: HM VERGA Veszprémi Erdőgazdaság Részvénytársaság

Rövidített cégneve: VERGA Rt.

Székhelye: 8200 Veszprém, Jutasi út 10.

A szakterületet irányítják:

Rakk Tamás	elnök-vezérigazgató
Szekeres György	gazdasági igazgató
Debreceni István	vezérigazgató helyettes
	vállalkozási igazgató
	vezérigazgató helyettes

Erdészeti igazgatók:

Turcsányi Lajos	Veszprém
Mészáros Gyula	Zirc
Szalontay Zoltán	Dudár
Schumacher István	Ajka
Kotány György	Herend
Pósa József	Műszak

Dr. Mátrai Gábor emlékezetére

1992. december 17-én Képeparcán (Szilasligeten) váratlanul elhunyt dr. Mátrai (Izrael) Gábor okl. erdőmérnök.

Ludason született 1933. június 22-én. Édesapja jegyző volt. Elemi és középiskoláit Ludason, majd Gyöngyösön végezte el.

1951-ben a budapesti Agrártudományi Egyetemre iratkozott be, ahonnan 1953-ban Sopronba ment az erdőmérnöki karra, itt 1957-ben erdőmérnöki oklevelet szerzett.

Az egyetem elvégzése után a Mátrai Állami Erdőgazdasághoz került szakelőadóként, Gyöngyössolymosra. 1962-ben az ERTI tudományos munkatársa lett, ahonnan 1967-ben Budapestre jött az Obuda MgTSz-hez parképítő mérnöknek. 1968-ban került be a minisztérium Vadászati és Halászati Főosztályára főelőadóként.

Doktori fokozatát 1974-ben szerezte a soproni egyetemen. 1983-ban a minisztérium belső átszervezések kerületén változatlan munkakörben az Erdészeti és Faipari Hivataltba, ahol a későbbi átszervezések után is mindig a vadászat és vadgazdálkodás érdekében dolgozott.

Élete során tudományos felkészültséggel, de a gyakorlatból merített erdő- és vadgazdálkodási tapasztalataival

felvértezve igyekezett mindig az erdő- és vadgazdálkodás egységének, összhangjának megteremtésére. Ezen a téren lévő ismereteit minisztériumi munkája során széleskörűen hasznosította. Jelentős szerepe volt a vadgazdálkodási üzemtervek koncepciójának és gyakorlati bevezetésének kidolgozásában. Korábbi kutatási gyakorlatából adódóan sikeresen és eredményesen irányította a vadbiológiai kutatásokat. Ennek eredményeként, szerkesztésében jelentek meg az 1970-es években az úgynevezett „barna füzetek”, melyek máig is példamutatóan ismertették, széles körben a gyakorlat számára is, a legfrissebb vadbiológiai kutatási eredményeket. A trófeabírálat terén, tudományos alapaossággal dolgozta ki a muflon trófea bírálatának korszerűsítését, amit a CIC nemzetközileg is elfogadott és jelenleg is használnak. Szakirodalmi munkássága, „A muflon és vadászata” (Mg. Kiadó, 1980.) című szakkönyve, szakkikéinek sora, a nemzetközi és hazai szakmai kiállítások szervezése, mind a magyar vadgazdálkodás, vadászat hírnevének öregbítését, jóhíret szolgálta.

Életét a magyar erdő és vad szolgálatának szentelte. Minden cselekedetét ez a szolgálat jellemezte. A rendszerváltozás során kemény politikai elkötelezettséggel képviselte a szakma érdekeit, elsősorban a Kisgazdapártban, de az MDF szakértői kollégiumában is.

Akik ismerték és szerették, nem felejtik bajtársias, segítőkész, csendes, de olykor kemény, szívós harcos egyéniségét, mely mindig igaz ügyet szolgált.

Barátossy Gábor

Emlékezés

Megdöböntő volt a hír, hogy Simon Károly „Bedő Albert” díjas ny. erdész 75 éves korában szilvásváradit otthonában csendesen elhunyt.

Gazdag és tartalmas élete volt. Szolgálatát, amely az erdész szakma minden területét érintette, mindenkor a fegyelmezett helytállás jellemezte.

1939-ben az esztergomi Alerdész Szakiskola elvégzése után a helyi uradalomban az erdei vasútüzem és farkantár kezelője lett, rövidesen a Szilvásvárad Erdőgondnokságon segéd tisztii kinevezést kapott, majd később irodai erdész lett.

1951-57-ig az Erdei Termék Vállalat körzeti szakelőadóként sikeresen bonyolította le a Bükk hegység 40 mézkmencencéjéből az égetett méz és az erdei melléktermékek begyűjtését és értékesítését.

1957-ben vette át a Szalajka-völgy természetvédelmi területét és benne a pisztrángos kezelését. Itteni munkájában alkotó tevékenysége és ötletgazdag egyénisége teljesen kibontakozott.

A rendelkezésre álló víz gazdaságos kihasználásával, a vízfelület növelésével és a pisztrángtenyésztésbe beállított újfajta eszközökkel és újonnan bevezetett módszerekkel az évi 1-2 q étkezési pisztrángot az 1960-as évek közepétől

80-100 q-ra növelte. Szorgalmas munkája nemcsak a pisztrángtelep hírnevét növelte, hanem ekközben maga is az ország legnevesebb gyakorlati pisztrángnevelő szakemberévé vált.

A pisztrángtenyésztés mellett tevékenykedett a Szalajka-völgy üdülési funkciójának fejlesztésében is. Irányítása mellett történt a pihenő és tűzrakóhelyek kiképzése, a köréjük telepített luccsoportok ültetése, a fátöl vízsesz rekonstrukciója, az egyenletes vízfolyást biztosító völgyzárógát építése.

Művezetésével épült az Erdei Múzeum.

Nevéhez fűződik a bemutatott vadaskert létesítése is.

Külön érdeme, hogy nemcsak a felsoroltak létrehozásában jeleskedett, hanem a jó gazda gondosságával kezelte azokat, ügyelt a festői Szalajka-völgy rendjére is.

Művészeti érzékét fejezi ki agancsaragása, amellyel több ízben megkapta a „népművészet mestere” címet. Erre az érzékre vall az általa életre hívott és irányított barkácsüzem.

Szolgálati tevékenységében tanúsított szorgalmas, lelkiismeretes és eredményes munkájáért a több vállalati és miniszteri kitüntetés után az Országos Erdészeti Egyesület 1980-ban a „Bedő Albert” díjjal jutalmazta.

Többéves betegsége megfáradt testét február 1-jén helyezték örök nyugalomra Szilvásvárad rk. temetőjében.

A hozzátartozókon, barátain és tisztelőin kívül végső búcsút vettek tőle egykori munkatársai, előljárói és az OEE képviselői.

Emlékét szívünkben megőrizzük. Nyugodjon békében!

ROVAT Szerkesztő: BARÁTOSSY GÁBOR

Az elnökség januári ülésén, melyen dr. Szász Tibor a Szeniorok Tanácsának elnöke is részt vett:

– Határozatot hozott, hogy az erdők tulajdonlásával és az államerdészeti szervezet kialakításával kapcsolatos – a Szeniorok Tanácsa által megfogalmazott állásfoglalást egyetértésével támogatva az illetékeseknek megküldi.

– Elfogadta az 1993. évi elnökségi munkatervet, valamint a főtítár és helyettese közötti munkamegosztásra vonatkozó javaslatot.

– Elhatározta, hogy a szorosabb munkakapcsolat és a kölcsönös tájékoztatás érdekében az elnökség tagjai név szerint megosztva meghatározott helyi csoportok és szakosztályok munkáját kísérik figyelemmel, lehetőség szerint minél több egységhez személyesen is ellátogatunk.

– Tájékoztatásul közli, hogy február 15-ig az alább felsorolt helyi csoportok és szakosztályok munkatervüket nem küldték be. Egyúttal felszólítja az érintetteket, hogy a szervezett és értékelhető egyesületi munka érdekében elmaradásait pótolják.

Helyi csoportok

Gyula, Kaposvár, Kaszópuzsta, Mátrafüred, Miskolc, Sárospatak, Székesfehérvár, Szolnok, Tatabánya, Veszprém MN, Budapest MN.

Szakosztályok

Vadgazdálkodási, Kereskedelmi, Erdővédelmi, Rendszervezési, Tájfejlesztési, Termelőszövetkezeti.

Tájékoztató az OEE Erdőfeltárási Szakosztály 1993. február 4-i üléséről

Az OEE Erdőfeltárási Szakosztálya 1993. február 4-én tartotta az évi első ülést Budapesten. Bogár István szakosztályvezető megvitatója után az alábbi témák kerültek megvitatásra:

1. A készülő erdőtörvény-tervezet erdőfeltárással kapcsolatos kérdéseit ismertette Gerely Ferenc. E munkarész kiterjed az erdei közlekedésre és szállításra, az erdőfeltárási beruházások megvalósításának rendjére, tekintettel a környezetkímélő eljárások alkalmazására. Új elem a zárványerdőterületekhez kötődő szolgalmi jog biztosítása.

2. Dr. Rácz József és Viharos Zsolt ismertette az erdőfeltárási beruházások világbanki hitelből történő megvalósításáról készült tanulmányt. A költséghaszon elemzés alapján megállapították, hogy a jelenlegi világbanki konstrukció keretében hitelből gazdaságosan feltárási létesítmény nem valósítható meg. Az elképzelhető forrásarány 40% támogatás, 30% saját erő és 30% hitel. Külön foglalkoztak a feltáráshálózat fenntartásának kérdésével is. Wágner Tibor hozzászólásában méltatta a tanulmány szerepét annak bizonyításában, hogy erdőfeltárási beruházás megvalósítása csak támogatási konstrukcióban képzelhető el reálisan.

3. Az egyéb kérdések között tájékoztató hangzott el az erdőfeltárási támogatásának 1993. évi lehetőségeiről, az Állami Erdei Vasutak működtetésének gondjairól, a feltárási környezeti hatásvizsgálati metodika készítéséről. Vita alakult ki az állam tulajdonában levő erdőterületek kezeléséről, feltáráshálózatának (beruházás és fenntartás) finanszírozási kérdéseiről. A vitában felszólaltak dr. Herpay Imre, Boa Sándor, Pápai Gábor, Fónagypál Géza, Nagy András.

A szakosztály ez évben két kihelyezett ülést tart: tavasszal a somogyi EFAG területén (az erdőfeltárási fejlesztésének színvonalát illetően) kapcsolatos problémák, fenntartási kérdések), ősszel pedig a balatonfelvidéki EFAG területén (az erdőfeltárási fejlesztések indoklottsága, szakosztályi vezetőségválasztás előkészítése).

Gerely Ferenc

A Baranya megyei helyi csoport november 30-án Pécsen rendezvényt szervezett, amelyen Kiss Károly vezérigazgató-helyettes tartott előadást a „Mecsek EFAG fakitermelése az elmúlt években” címmel. Az előadás első részében a gazdaság faállományviszonyait ismertette, amely a kitermelési lehetőségeket adja. A korosztályviszonyok kedvezőek a Mecsekben, 10 éves bontásban az 1-100 éves korosztályig minden szakaszba 9-11%-nyi erdő tartozik. A 14 millió m³ élőkakészlet évente mintegy 350 ezer m³ kitermelést tenné lehetővé, de a tényleges kitermelés ettől 15-30%-kal maradt el. A tölgy és a bükk fafajból keletkeztek a legnagyobb tartalékok. A véghasználat-előhasználat aránya 13-25%-ról 60-40%-ra módosult. Figyelemre méltó, hogy a véghasználatokban a fokozatos felújítóképesség aránya az utóbbi években már megközelítette a 40%-ot.

Az előadás további részében a kitermelési technológiák költségarányával, azok változásával foglalkozott.

A fakitermelés és az erdőművelés kapcsolata meghatározó. A felújítási kötelezettség alatti terület nagyságának a növekedését feltétlenül meg kell állítani.

A jövő fakitermelési terveinek összeállításában az állományok adata lehetőségek mellett egyre inkább figyelembe kell venni a terület lakosságának jogos igényeit.

December 11-én dr. Papp Tivadar és Túrós László hollandiai tanulmányútról számolt be, Pott Imre és Simsay István németországi élményeit osztotta meg a hallgatósággal.

Szőnyi János

A lapban megjelent cikkek szerzői

Abonyi István	ny. erdőmérnök	Budapest
Asztalos István	erdőmérnök	Vásárosnamény
Bartha Dénes	EFE	Sopron
Bán István	FM-ERSz	Budapest
Contreras Enrique	EFE	Sopron
Csontos István	KEFAG	Győr
Elek Sándor	erdész	Nyírlugos
Folcz Tóbiás	erdőmérnök-tanár	Sopron
Gencsi Zoltán	HNP	Debrecen
Ghulam Mohammad	EFE	Sopron
Kolwentz Ödön	ny. erdőmérnök	Pécs
Kovács Gábor	felügyelő	Nyíregyháza
Magas László	KEFAG	Győr
Márkosi Lajos	ny. erdőmérnök	Pilismarót
Othmar Griess	erdőmérnök	Ausztria
Pápai Gábor	OEE	Budapest
Pintér Ottó	SEFAG	Kaposvár
Dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó	EFE	Sopron
Szabó István Mihály	EFE	Sopron
Tóth Béla	ERTI	Püspökladány